

AI treilea început...

The third beginning...

1990 — 2020

Al treilea început... *The third beginning...*

Coordonator:

Camil Mihăescu

Autori:

Marilen **Gabriel Pirtea**

Ileana **Pintilie**

Negoiță **Lăptoiu**

Maria **Orosan-Telea**

Robert Cristian **Velescu**

Aurel **Breilean**

Constantin **Flondor-Străin**

Adriana **Lucaciu**

Dumitru **Șerban**

Vică Tilă **Adorian**

Editura Universității de Vest

Inițiatori proiect:

Parteneri:

**Primăria
Municipiului
Timișoara**

Eveniment susținut de Primăria Timișoara și Consiliul Local Timișoara.

Referent: Simina Nicolin

Traducere: Rita Tași

Fotografiile realizate de / imagini provenind din arhive personale:

Marcel Breilean, Camil Mihăescu, Dan Radu Moga, Rică Scorobete, Suzana Fântânariu, Vică Tilă Adorian, Elicondiu Iovan, David Lazăr, Sorin Scurtulescu

Design & layout: Dieter D. Penteliuc-Cotoșman

Tipar: Progresszív Nyomda Kft, H-5600 Békéscsaba, Erkel str. 8.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Al treilea început / Camil Mihăescu (coord.), Marilen Pirtea, Ileana Pintilie, Negoită Lăptoiu, Cristian-Robert Velescu, Maria Orosan-Telea, Adriana Lucaciu, Aurel Breilean, Constantin Flondor-Străin, Dumitru Șerban, Vică Tilă Adorian - Timișoara : Editura Universității de Vest, 2020

ISBN 978-973-125-812-6

I. Mihăescu, Camil
II. Pirtea, Marilen
III. Pintilie, Ileana
IV. Lăptoiu, Negoită
V. Velescu, Cristian Robert
VI. Orosan-Telea, Maria,
VII. Lucaciu, Adriana
VIII. Aurel Breilean,
IX. Constantin Flondor-Străin,
X. Dumitru Șerban,
XI. Vică Tilă Adorian

Cuprins

Contents

Cuvânt de bun venit / Rector's Welcome	5
<i>Prof.univ.dr. Marilen PIRTEA</i>	
Preambul / Preamble	7
<i>Prof.univ.dr. Camil MIHĂESCU</i>	
Istoricul învățământului superior de artă din Timișoara	9
<i>The history of higher art education in Timișoara</i>	
<i>Prof.univ.dr. Ileana PINTILIE</i>	
Ipostaza timișoreană a Școlii și a Academiei de Arte frumoase (1933-1941)	37
<i>The Hypostasis of the School and Academy of Fine Arts Timișoara (1933-1941)</i>	
Negoia LĂPTOIU	
Facultatea de Arte și Design între 1990 și 2020. Recuperări fragmentare	51
<i>Faculty of Arts and Design between 1990 and 2020. A Fragmented Recovery</i>	
<i>Lect.univ.dr. Maria OROSAN-TELEA</i>	
Vârstele spirituale ale învățământului artistic timișorean	71
<i>The spiritual ages of the artistic education in Timișoara</i>	
<i>Prof.univ.dr. Cristian-Robert VELESCU</i>	
Interviul decanilor / Dean's Interview	77
<i>Prof.univ. Constantin Flondor-Străin</i>	
Interviul decanilor / Dean's Interview	81
<i>Prof.univ.dr. Adriana LUCACIU</i>	
Interviul decanilor / Dean's Interview	85
<i>Prof.univ.dr. Vică Tiță ADORIAN</i>	
Interviul decanilor / Dean's Interview	89
<i>Prof.univ.dr. Dumitru ȘERBAN</i>	
Interviul decanilor / Dean's Interview	93
<i>Prof.univ.dr. Aurel BREILEAN</i>	
Despre imobilul care găzduiește facultatea	95
<i>About the building hosting the faculty</i>	
<i>Prof.univ.dr. Adriana LUCACIU</i>	
Lista cadrelor didactice care au predat în FAD-TM între 1990 și 2020	105
<i>List of teachers who have taught at FAD-TM between 1990 and 2020</i>	
Lista specializărilor incluse în oferta educațională a FAD-TM între 1990 și 2020	107
<i>List of Art&Design Majors included in FAD-TM's educational offer between 1990 and 2020</i>	
Prima generație [promoția 1996] (instantanee fotografice inedite)	111
<i>Faculty's first generation [The Class of 1996 Alumni]</i>	
Aspecte din creația foștilor studenți, promoția 1996	119
<i>Aspects from the work of the Class of 1996 Alumni</i>	
Adela POP, Eugenia BANCUI, Nicoleta SPĂTAR, Angela HORVATH	120
Tiberiu GIUCĂ	122
Vlad CORBAN	134
Gheorghe FIKL	144
Iosif Ștefan TAȘI (TAJO)	154
Horia Bojin	164
Expozițiile jubiliare organizate cu ocazia evenimentului ARTE30	174
<i>Jubilee exhibitions organized on the occasion of the ARTE30 event</i>	

Cuvânt de bun venit

Rector's Welcome

Prezentul demers al Facultății de Arte și Design din cadrul Universității de Vest din Timișoara mă bucură pentru că are menirea de a menține vie istoria unei instituții de cultură importante din Timișoara. Și ce am fi fără istorie și amintiri? Nu multă lume știe că învățământul artistic de nivel universitar a precedat în Timișoara existența Universității de Vest cu câțiva ani. Între 1933 și 1941, Școala de arte frumoase din Cluj a funcționat la Timișoara. Actuala noastră facultate de arte plastice a fost reînființată ca și catedră de arte în 1990 reluând un institut care a existat de la începutul anilor 1960 până în 1979.

Existența unei facultăți de arte vizuale bine cotate într-o universitate comprehensivă este o situație extrem de rară în peisajul învățământului superior românesc. În București, Cluj sau Iași artele vizuale sunt localizate în universități de profil. Singura facultate de arte care a fost mereu cotate în cea mai bună categorie valorică alături de acestea trei a fost facultatea Universității de Vest din Timișoara, care sărbătorește anul acesta 30 de ani de la reînființarea ei.

Faptul că Universitatea de Vest din Timișoara include în oferta sa educațională artele vizuale, așa cum include și muzica, dreptul sau economia, este un câștig important, subsumabil motto-ului nostru "La UVT, cultura e capitală". Exigența noastră estetică nu este un moft, ci o componentă intrinsecă a calității vieții. Contribuția pe care Facultatea de Arte și Design o are în aportul de imagine al universității, în funcționarea ei și în amplasarea ei în cadrul rețelelor de specialiști ai domeniului este un element esențial al valorii și complexității instituției noastre.

La UVT credem cu tărie că rolul unei universități comprehensive este de vector cultural pentru regiune. Universitatea trebuie să aibă un centru cultural deschis, așa cum se întâmplă în numeroase locuri din

This endeavour of the Faculty of Arts and Design of the West University of Timișoara enchants me as one that is intended at keeping alive the history of an important cultural institution in our city. And what would one be without history and memories? There are not too many people who know that university education in the domain of arts preceded the birth of the West University by a few years. Between 1933 and 1941, the Belle Arte school of Cluj functioned in Timișoara. Our present faculty of plastic arts opened its doors again as an arts department in 1990, as a continuation of an institute that existed since the early 1960s till 1979.

The existence of a highly ranked faculty of visual arts in a comprehensive university is very rare in Romanian higher education. In Bucharest, Cluj or Iași, visual arts are located in specialized universities. The only faculty of arts that has ranked in the best category next to these three has been the faculty of the West University of Timișoara which, this year, celebrates 30 years since its being reopened.

The fact that the West University of Timișoara offers degrees in visual arts in the same way in which it offers degrees in music, business or law is an important asset that goes hand in hand with our motto „At WUT, culture is the capital”. Our demand for the aesthetic is not just a whim but an intrinsic component of the quality of our lives. The contribution of the Faculty of Arts and Design to the image of the university, to its functioning and to its being well-positioned in the network of specialists is an essential element of the value and the complexity of our institution.

At WUT, we strongly believe that the role of a comprehensive university is that of a cultural vector in the region. The university should act like an open cultural center, as it often happens in various other places where the cultural act „reaches out” to the society. It is obvious that the Faculty of Arts and Design is a key component in this sense.

Occident, unde actul cultural se „externalizează” spre societate. Evident că Facultatea de Arte și Design este o componentă cheie în acest sens.

Suprapunerea aniversării de 30 de ani de la reluarea activității ca facultate de arte cu pregătirile pentru anul 2023, când Timișoara va fi Capitală Culturală Europeană, este o coincidență fericită, în care viața culturală a comunității UVT dar și a Timișoarei va fi îmbogățită prin expoziții în spații neconvenționale, pentru a ajunge la un public mai greu accesibil, prin inițierea FUTURIS, o bienală de artă multimedia combinată cu tehnologia, dezvoltarea DESIGN-ECO-ART, care presupune realizarea unor proiecte de instalații artistice în zonele verzi din Timișoara și alte orașe și a ArtAI, un hub interdisciplinar de dezvoltare a zonelor artistice infuzate de AI (artificial intelligence), VR (virtual reality) și AR (augmented reality). Toate acestea vor fi doar pagini noi la istoria pe care UVT o scrie, pagini de adăugat la bogatul album de realizări de până acum.

La mulți ani inspirați și creativi, Facultății de Arte și Design din cadrul Universității de Vest !

Prof.univ.dr. Marilen Gabriel Pirtea
Rectorul Universității de Vest din Timișoara

The overlapping of the 30th anniversary since the new beginning of its activity as a faculty of arts with the preparations for the year 2023, when Timișoara will be the European Capital of Culture, is a happy coincidence, in which the cultural life of both WUT and Timișoara will be enriched by exhibitions in unconventional spaces - to reach a public that is more difficult to reach, by FUTURIS - a biennial of multimedia art combined with technology, by the development of DESIGN-ECO-ART, which presupposes the setting up of artistic installations in some of the green areas of Timișoara and other cities, and by ArtAI, an interdisciplinary hub for the development of artistic areas infused with AI (artificial intelligence), VR (virtual reality) and AR (augmented reality). All this will be but new pages in the history that WUT will write, pages that will be added to the rich album of our achievements so far.

Many happy creative and inspired returns to the Faculty of Arts and Design of the West University!

Prof. Marilen Gabriel Pirtea, PhD
Rector of the West University of Timișoara

Preambul

Preamble

Albumul de față marchează un moment polivalent pentru învățământului superior de artă din România în contextul spațiului istoric și cultural timișorean. Secolul XX a fost o perioadă cu schimbări complexe de ideologie și regim politic resimțite din plin de orașul nostru, care a avut mereu o puternică amprentă cosmopolită. Materialele care compun albumul „Al treilea început” vor devoala o bună parte din acest trecut prin documente, contribuții critice, interviuri sau confesiuni. Iar ceea ce nu poate fi transmis prin text va fi compensat de fotografiile reprezentative din arhivele instituției ori private. Am ales acest tip de comunicare vizuală pentru a evoca atmosfera deceniilor trecute și o inefabilă paletă de sentimente și senzații care locuiesc acum doar în memoria unor colegi sau pe suportul de celuloid sau hârtie al fotografiei argintice.

„Al treilea început” se referă la anul 1990 când, datorită în special tenacității artistului Aurel Breilean, școala superioară de arte din Timișoara se redeschide pentru a treia oară. 2020 reprezintă aniversarea a trei decenii de la reluarea cursurilor odată cu căderea regimului comunist, a 58 de ani de existență cumulată și a 87 de ani de la înființare.

Conceptul fundamental al albumului va fi ilustrat prin lucrări ale primei generații de studenți din '90, care a avut curajul să pășească în facultatea noastră și să facă, din nou, istorie. Modul în care comunitatea facultății s-a încheșat la acel moment a fost absolut esențial pentru definirea traiectului și spiritului nostru.

Cu siguranță, Facultatea de Arte și Design va fi în continuare o prezență dinamică în aria educației, creației și cercetării artistice și va fi o coloană solidă în construcția caracterului comprehensiv al Universității de Vest din Timișoara.

Prof. univ.dr. Camil Mihăescu
Decan, Facultatea de Arte și Design
Universitatea de Vest din Timișoara

This album marks a multipurpose moment of the higher art education in Romania in the context of the historical and cultural space of Timișoara. The 20th century was a period of time emphasising complex changes of ideology and political regime fully experienced by our town, which always had a strong cosmopolitan side. The materials composing „The third beginning” album will reveal a great part of this past by means of documents, critical contributions, interviews or confessions. And all that cannot be transmitted by means of a text is going to be compensated by the representative photos found in the archives of the institution or in the private ones. This kind of visual communication has been chosen to evoke the atmosphere of the past decades and an ineffable range of feelings and sensations which are present only in the memory of some colleagues or on the celluloid or paper support of the Argenta photo.

„The third beginning” refers to a certain year, 1990, when due to a tenacious artist, Aurel Breilean, the upper school of art from Timișoara is re-opened for the third time. 2020 represents the anniversary of the three decades since the resumption of courses, with the fall of the communist regime, 58 years of cumulated experience and 87 years since its establishment.

The fundamental concept of the album will be illustrated with the works of the first generation of students in the 90s, who had the courage to choose our faculty and make history again. The way in which the faculty's community came together at that time was absolutely essential to define our trajectory and spirit.

The Faculty of Arts and Design will surely continue to be a dynamic presence in the area of education, creation and artistic research and will represent a solid pillar in the construction of the comprehensive character of the West University of Timișoara.

Prof. Camil Mihăescu, PhD
Dean of the Faculty of Arts and Design
The West University of Timișoara

*Școala de Arte Frumoase, Timișoara, 1933
Profesorii Catul Bogdan, Filaret Barbu, Anastase Demian, Aurel Ciupe*

Istoricul învățământului superior de artă din Timișoara

The history of higher art education in Timișoara

Ileana PINTILIE

Aniversarea celor treizeci de ani de la reînființarea studiului dedicat artei în Timișoara a condus la o rememorare a diferitelor structuri educaționale ce au funcționat în oraș de-a lungul timpului, dovedind, dacă mai era necesar, existența unei considerabile tradiții academice.

Școala de arte frumoase din Transilvania la Timișoara (1933-1942)

Deși rezultatele obținute în cursul celor șapte ani de funcționare la Cluj (1926-1933) au fost foarte bune, ministerul de resort a hotărât în 1932, printr-o lege specială privitoare la învățământ, lichidarea Școlii de arte frumoase din motive de reduceri bugetare,¹ cu toate că instituția se susținuse până atunci dintr-o subvenție minimă acordată de stat. În aceste condiții Școala de arte frumoase a fost invitată de către un comitet de oameni de cultură și de artiști să se stabilească la Timișoara.

Capitala Banatului era un înfloritor centru economic și comercial, unde exista deja ca unitate de învățământ superior Școala Politehnică. Avuseseră loc în oraș unele tentative de organizare a unui învățământ artistic sub forma unor "școli libere", puse în aplicare de câțiva artiști și susținute de amatorii artelor frumoase. Una dintre primele inițiative de acest gen a fost "școala de pictură", înființată în 1914 de József Ferenczy, artistul primind în propriul atelier un grup variabil de discipoli pentru a-i introduce în tehnica picturii. Aceste cursuri erau dublate și de prelegeri

The anniversary of the thirty years since the re-establishment of the study dedicated to art in Timișoara has led to a remembrance of different educational structures that have functioned in the city over time proving, if still necessary, the existence of a considerable academic tradition.

The Transylvanian School of Fine Arts in Timișoara (1933-1942)

Although the results obtained during the seven years of operation in Cluj (1926-1933) were very good, in 1932 the relevant ministry decided, through a special law on education, to liquidate the School of Fine Arts given the budget cuts¹, although the institution had hitherto been supported by a minimum state subsidy. In these conditions the School of Fine Arts was invited by a committee of people of culture and artists to settle to Timișoara.

The capital of Banat was a thriving economic and commercial centre, where the Polytechnic School had already existed as a higher education unit. In the town there had been some attempts to organise an artistic education in the form of some "free schools", applied by several artists and sustained by the amateurs of fine arts. One of the first attempts of this kind was the "painting school", founded by József Ferenczy in 1914, as the artist provided his own workshop to a variable group of disciples in order to make them familiar with the painting techniques. These courses were also doubled by some explanatory theoretical lectures in order to make art understood, and the courses were illustrated with copies of the originals made by the painter himself. It was only in 1926 when they laid the basis of an artistic education

¹ Arhiva Școlii, dosar IV, 1930-31.

¹ The school's archive, file IV, 1930-31.

teoretice explicative în scopul înțelegerii artei, iar cursurile erau ilustrate cu copii după originale realizate de pictorul însuși. Abia în 1926 au fost puse bazele unui învățământ artistic cu rezultate vizibile - "școala liberă de pictură și sculptură" înființată de Ferdinand Gallas și de Albert Varga, cărora li s-a alăturat Iulius Podlipny, fost coleg cu Varga la Academia din Budapesta. Prin această școală au trecut între alții pictorul și graficianul Iuliu Lausch, Viktor și Julius Stürmer, Romul Câdea, precum și viitorii sculptori timișoreni Andrei Gall și Andrei Orgonas.

Sediul acestei "școli libere" a fost în mansarda cu luminator a imobilului de pe strada 3 August 1919 la nr. 13, unde fuseseră create mai multe ateliere de artă care comunicau între ele.² Inițial, în acest loc fusese atelierul lui Varga, în care l-a primit și pe Podlipny, stabilit la Timișoara începând cu 1926. Doi ani mai târziu, în 1928, Varga părăsea orașul, iar atelierul și "școala liberă" au rămas să fie conduse doar de Podlipny până în 1932. Astfel, încă de la începutul stabilirii sale în oraș, pictorul Podlipny a avut posibilitatea să se afirme ca un pedagog în domeniul artei, neegalat prin exigență și metodele aplicate. Talentul său pedagogic, seriozitatea și consecvența, munca continuă, dublată de un spirit al disciplinei, simțul pentru descoperirea tinerelor talente l-au condus la rezultate deosebite de-a lungul îndelungatei sale cariere profesionale. Dintre tinerii care au trecut în această perioadă prin atelierul său îi amintim doar pe Leon Alex și pe Ștefan Szöny.

Din dorința de a înființa o instituție publică de învățământ artistic la Timișoara s-a constituit un grup de inițiativă, numit apoi Asociația "Amicii Artelor" (1926), avându-l în frunte pe fostul prefect Anton Bogdan. Asociația urmărea înființarea unei școli publice de artă care să formeze tinerele talente din Banat. După un timp asociația a fost restructurată de către omul de cultură Emanoil Ungureanu sub numele Societatea "Academia Artelor Frumoase", care a elaborat chiar un proiect de învățământ artistic și a organizat o serie de expoziții la Timișoara, dintre care ediția din decembrie 1931 - ianuarie 1932 a fost remarcabilă; la aceasta au participat artiști locali (Ion Isac, Cornel Liuba, Oskar Szuhaneck, A. Litteczky, Diodor Dure), dar și invitați din țară (Aurel Popp,

² În această clădire au existat ateliere ale artiștilor până la începutul anului 2000, când destinația acestui spațiu cu tradiție a fost schimbată.

with visible results - "the free school of painting and sculpture" founded by Ferdinand Gallas and Albert Varga, also joined by Iulius Podlipny, Varga's former colleague at the Academy from Budapest. There were some others who attended this school such as painters and graphic designers Lausch, Viktor and Julius Stürmer, Romul Câdea, as well as future sculptors from Timișoara, Andrei Gall and Andrei Orgonas.

The headquarters of this "free school" was the attic with skylight of the building on 3 August 1919 street at no. 13, where several interrelated art workshops had been created.² Initially, this place was Varga's workshop where he had also welcome Podlipny, who settled to Timișoara starting with 1926. Two years later, in 1928, Varga left the town and the workshop and the "free school" were meant to be led only by Podlipny until 1932. Thus, from the beginning of his establishment in the city, the painter Podlipny had the opportunity to assert himself as a pedagogue in the field of art, unequalled through the exigency and methods he applied. His pedagogical talent, his seriousness and purposefulness, the continuous work, doubled by a spirit of discipline, his skill in discovering young talents led him to great results throughout his long professional career. Among the young people who spent some time in his workshop we mention only Leon Alex and Ștefan Szöny.

Eager to set up a public institution of artistic education in Timișoara, an initiative group was established, the "Friend of arts" association (1926), run by the former prefect, Anton Bogdan. The association aimed at establishing a public school of art meant to form the young talents in Banat. After a while, the association was restructured by a man of culture, Emanoil Ungureanu, as the „Academy of Fine Arts”, which had even elaborated a project of artistic education and organised a series of exhibitions at Timișoara, among which the edition in December 1931 – January 1932 was a remarkable one; this was attended not only by local artists (Ion Isac, Cornel Liuba, Oskar Szuhaneck, A. Litteczky, Diodor Dure), but also by guests from the country (Aurel Popp, Arthur Verona). In his article, "An academy of fine arts in Timișoara?" Ioachim Miloia, after he presented all these attempts, whose outcome was not too obvious, was pleading for the establishment of an Academy of applied arts by arguing the "necessity of an artistic taste through everyday objects", especially that the industrial tradition of Timișoara would have imposed such an issue, beneficial for the future institution, which would stand out in relation to the other art academies in the country. A similar opinion supporting the already presented initiatives was sustained by a poet, Adrian Maniu, in an

² The artists' workshops could be found in this building until the beginning of 2000, when the destination of this old space was changed.

Arthur Verona). În articolul intitulat "O Academie de Arte Frumoase în Timișoara?" Ioachim Miloia, după ce trecea în revistă toate aceste încercări, al căror rezultat nu a fost prea evident, pleda pentru înființarea unei Academii de artă aplicată, argumentând "necesitatea creării unui gust artistic prin obiecte de toate zilele", mai ales că tradiția industrială a Timișoarei ar fi impus o astfel de apariție, benefică pentru viitoarea instituție, care s-ar singulariza în raport cu celelalte academii de artă din țară. O opinie asemănătoare, venind în sprijinul inițiativelor deja prezentate, a fost susținută de către poetului Adrian Maniu într-un articol,³ în care pleda pentru multiplicarea eforturilor culturale în capitala Banatului prin înființarea unui post de radio și a unei edituri. El susținea crearea unei instituții adaptate specificului local, în care Școala de arte frumoase să fie "cerută de personalitatea Banatului și nu copiată după modele străine". Această Școală ar fi putut să se personalizeze prin înființarea unei secții de pictură bisericească, condusă de "talente senine" precum pictorul Anastasie Demian. Autorul își întărea afirmația prin faptul că o astfel de artă decorativă, inspirată de motivele din partea locului, ar fi unică în țară.

Organizarea învățământului artistic în perioada timișoreană

În urma memoriului adresat Ministerului Educației Naționale de către Școala de arte frumoase din Cluj prin care se cerea mutarea la Timișoara a fost eliberată decizia de funcționare⁴ pe mai departe în noul oraș, păstrând organizarea aprobată anterior. În același timp instituția nu mai figura în bugetul statului, ea urmând să primească finanțare din partea municipalității și a prefecturii. În ciuda acestei schimbări administrative, programa de învățământ s-a menținut ca și în anii anteriori, asemănătoare cu programa instituțiilor similare din București și Iași, deoarece Școala de arte frumoase din Timișoara rămânea de grad superior. Ca să fie pe placul finanțatorilor locali se încerca o amplificare a programei prin înființarea unei secții de "artă aplicată",

³ Adrian Maniu, "Școala artelor bănățene", în *Luceafărul*, Timișoara, an I, nr. 4, aprilie 1935, p. 149.

⁴ Decizia nr. 96445 din 14 iulie 1933, în Arhiva Școlii, dosar 3/3 din 1933-34.

article³ in which he was pleading for the multiplication of cultural efforts in the capital of Banat by setting up a radio station and a publishing house. He supported the creation of an institution adapted to the local specificity, in which the School of fine arts was supposed to be "dictated by the personality of Banat, not copied according to foreign models". This School could have personalised by establishing a church painting section, run by "serene talents" such as the painter Anastasie Demian. The author strengthened his affirmation through the fact that such a decorative art, inspired from the motives of the place, might be unique in the country.

The organisation of the artistic education during the Timișoara period

Following the memorandum addressed to the Ministry of National Education by the School of Fine Arts from Cluj requesting the move to Timișoara, they issued the decision⁴ to continue operating in the new city by keeping the previously approved organisation. At the same time, the institution was no longer included in the state budget, it was to receive the funding from the municipality and prefecture. Despite this administrative change, the educational program was similar to the previous years, like the program of similar institutions from Bucharest and Iași as the School of fine arts from Timișoara was still superior. In order to please the local financiers, an attempt was made to amplify the program by setting up an "applied art" section, for which the approval of the ministry was needed.⁵

The institution was led in consultation by a "committee" composed of intellectuals from Banat who had campaigned for the establishment of the School, among which Sever Bocu, Coriolan Băran, Pompiliu Ciobanu, Ioachim Miloia, Sabin Evuțian, Victor Vlad, Cornel Liuba were the most well-known. The administrative structure was like the one in the last year in Cluj: two professors paid by the ministry - Alexandru Popp, the School's director, and Romul Ladea - sculpture, and the others - Catul Bogdan - drawing and painting, Iulius Podlipny - drawing, Anastasie Demian - decorative arts, Ioachim Miloia - the history of arts, architect Victor Vlad - geometry and perspective, architect Cornel Liuba, followed by Adrian Suci - notions of architecture, dr. Leonte Muntean - anatomy and Atanase Popovici pedagogy - were to

³ Adrian Maniu, "Școala artelor bănățene" („The School of Arts from Banat”), in *Luceafărul*, Timișoara, an I, nr. 4, April 1935, p. 149.

⁴ Decision no. 96445, July 14, 1933, in the School's Archive, file 3/3, 1933-34.

⁵ See the following brochure: "The School of Fine Arts from Timișoara. Informative data regarding the education and admission in the School".

pentru care s-a cerut aprobarea ministerului.⁵

Instituția era condusă consultativ de către un "comitet" alcătuit din intelectualii bănățeni care militaseră pentru înființarea Școlii, dintre care Sever Bocu, Coriolan Băran, Pompiliu Ciobanu, Ioachim Miloia, Sabin Evuțian, Victor Vlad, Cornel Liuba au fost cei mai cunoscuți. Structura administrativă se menținea aceeași ca și în ultimul an desfășurat la Cluj: doi profesori plătiți de minister - Alexandru Popp, directorul Școlii și Romul Ladea la sculptură, iar ceilalți - Catul Bogdan la desen și pictură, Iulius Podlipny la desen, Anastase Demian la arte decorative, Ioachim Miloia la istoria artei, arhitectul Victor Vlad la geometrie și perspectivă, arhitectul Cornel Liuba, urmat mai apoi de Adrian Suciuc la noțiuni de arhitectură, dr. Leonte Muntean la anatomie și Atanase Popovici la pedagogie - urmau să fie plătiți din bugetul local sau din bugetul propriu al instituției. Ștefan Gomboșiu a fost angajat secretar al Școlii. Un an mai târziu Alexandru Popp s-a retras din funcția de director și a ieșit la pensie păstrându-și doar câteva ore; în funcția de director este ales pentru scurt timp arhitectul Victor Vlad, înlocuit mai apoi de Romul Ladea, care va rămâne director în perioada 1936-1942, iar Ștefan Gomboșiu a fost numit director adjunct. Deși invitat călduros să se alăture corpului profesoral, așa cum fusese și la Cluj, Aurel Ciupe a refuzat, deoarece devenise între timp director al Pinacotecii din Târgu Mureș. Abia în 1940 avea să revină la Timișoara, în timpul refugiului, și ca urmare a unei reînnoite solicitări din partea colegilor timișoreni.

Deși aparent improvizată, mutarea Școlii de arte frumoase la Timișoara, s-a făcut totuși cu multă ordine, prevăzând în cele mai mici detalii derularea evenimentelor și organizarea programului. Școala de arte frumoase s-a instalat în câteva încăperi ale clădirii Auto-Clubului "R. R. Banat - Crișana", aflată înspre malul Begăi, în zona de parcuri a orașului, spațiu ocupat mai apoi, după 1950, de Filiala Uniunii Artiștilor Plastici din Timișoara; interiorul a fost mobilat cu dotările aduse de la Cluj.

Existau două secții - una pedagogică și alta artistică - iar absolvenții aveau posibilitatea fie să devină profesori de desen, fie artiști liber profesioniști. Condiția esențială de admitere pentru prima secție era prezentarea diplomei de bacalaureat, iar pentru

⁵ Vezi broșura "Școala de arte frumoase din Timișoara. Date informative asupra învățământului și admiterii în Școală".

be paid from the local budget or the personal budget of the institution. Ștefan Gomboșiu was hired secretary of the school. One year later, Alexandru Popp retired as director and stepped down preserving only several hours; the architect Victor Vlad was chosen as director for a short time, then he is replaced by Romul Ladea, who will remain director between 1936 and 1942, and Ștefan Gomboșiu is named as deputy director. Although he was cordially invited to join the department of teachers, like in Cluj, Aurel Ciupe refused it as in the meantime he had become the director of the Art Gallery from Târgu Mureș. It was only in 1940 when he returned to Timișoara, during the retreat, as the result of a renewed request of the colleagues from Timișoara.

Although apparently improvised, the removal of the School of Fine Arts to Timișoara was achieved in discipline, by minutely planning the developments of events and the organisation of the program. The School of Fine Arts was installed in several rooms of the building of Auto-Club "R. R. Banat - Crișana", located around the shore of the Bega, in the park area of the city, a space subsequently taken, after 1950, by the Branch of the Union of Fine Artists from Timișoara; the interior was furnished with the endowments brought from Cluj.

There were two sections – a pedagogical and an artistic one – and the graduates had the opportunity to become either drawing teachers or freelance artists. The essential condition for admission for the first section was the presentation of the baccalaureate diploma, and for the second they also took other diplomas into account. The entrance exam consisted of a written test "with a general subject in the field of art" and a charcoal drawing.

The education, with a duration of four years, took place according to a program in which the basic subjects, for the first two years of study, were the figurative drawing „according to ancient patterns” and „according to nature”, sculpture and the decorative drawing. The last two years demanded a specialization thus students had the possibility to choose either drawing and oil painting or sculpture. Studies were completed with notions of architecture and decorative art.

This new stage of the School of Fine Arts was characterized by the attempt to adapt to the requirements imposed by the initiative group from Timișoara, especially by the creation of a section of applied art which had to include new specializations: ceramics, metal, decorative sculpture, furniture, architecture and interior decoration, advertising graphics as well as church painting.

The diploma exam usually consisted of a drawing test - nude (in charcoal), a portrait (picture or sculpture) and a torso (made in the same way, at choice). Some of the students learning at the School from Timișoara began

cea de-a doua se luau în considerare și alte diplome. Examenul de admitere consta dintr-o probă scrisă "cu un subiect general din domeniul artei" și un desen în cărbune.

Învățământul, cu durata de patru ani, se desfășura după o programă în care materiile de bază, pentru primii doi ani de studiu, erau desenul figurativ "după antic" și "după natură", sculptura și desenul decorativ. Ultimii doi ani presupuneau o specializare, studenții având posibilitatea să aleagă fie desenul și pictură în ulei, fie sculptură. Studiile erau completate cu noțiuni de arhitectură și de artă decorativă.

Această nouă etapă a Școlii de arte frumoase s-a caracterizat prin încercarea de adaptare la cerințele impuse de grupul de inițiativă din Timișoara, în special prin crearea unei secții de artă aplicată, care trebuia să cuprindă noi specializări: ceramică, metal, sculptură decorativă, mobilier, arhitectură și decorație de interior, grafică publicitară dar și pictură bisericească.

Examenul de diplomă consta de regulă dintr-o probă de desen - nud (în cărbune), un portret (pictură sau sculptură) și un tors (realizat în același fel, la alegere). O parte dintre studenții Școlii timișorene își începură cursurile la Cluj și veniseră să-și încheie studiile și să obțină diploma la Timișoara. Dintre aceștia îi amintim pe Tasso Marchini, Constantin Dinu Ilea, András Kós. Numărul lor s-a completat cu alții, dintre care recunoaștem numele unor viitori artiști: Lucia Piso Ladea, Maria Király Ciupe, Simion Mărcuș. Printre absolvenții de la Timișoara, în 1934, se numărau Tasso Marchini, artist deja format, un talent precoce și Maria Király Ciupe.

Rezultatul fiecărui an de studiu devenea vizibil în expozițiile de final, deschise de obicei în sala Palatului Cultural (fost cinema "Select", astăzi "Studio"). La încheierea primului an a fost organizată o expoziție, în al cărei catalog⁶ apar numele participanților - la pictură: T. Marchini, Letiția Muntean, Nicolae Brana, Ion Vlasiu, Dinu Ilea, Antal Fülöp, Petru Abrudan, Emeric Hajos; la sculptură: J. Szervátiusz, I. Vlasiu, Lucia Piso, Ștefan Gomboșiu. Expoziția s-a bucurat de un real succes demonstrând că exista deja o tânără generație de artiști transilvăneni și bănățeni. Ca dovadă a acestui succes stau mărturie lucrările achiziționate din expoziție fie de colecționari (omul de cultură Virgil Birou, dar și Sabin Drăgoi), fie de către

their studies at Cluj and came to complete their studies and get their diplomas at Timișoara. Among these we mention Tasso Marchini, Constantin Dinu Ilea, András Kós. Their number was completed with some others, we recognise the names of some future artists: Lucia Piso Ladea, Maria Király Ciupe, Simion Mărcuș. Among the graduates from Timișoara, in 1934, were Tasso Marchini, an already trained artist, an early talent and Maria Király Ciupe.

The result of each year of study was visible at the final exhibitions, which were usually organised in the hall of the Cultural Palace (the former "Select" cinema, today the "Studio"). At the end of the first year they organised an exhibition whose catalog⁶ suggests the names of the participants - painting: T. Marchini, Letiția Muntean, Nicolae Brana, Ion Vlasiu, Dinu Ilea, Antal Fülöp, Petru Abrudan, Emeric Hajos; sculpture: J. Szervátiusz, I. Vlasiu, Lucia Piso, Ștefan Gomboșiu. The exhibition was really successful proving that there had already been a generation of artists from Transylvania and Banat. As proof of this success are the works purchased from the exhibition either by collectors (the man of culture Virgil Birou, but also Sabin Drăgoi), or by the Banat Museum through the visionary effort of Ioachim Miloia.⁷

An important experience, which unfortunately had no outcome, was the summer colony organised due to Ștefan Gomboșiu in 1935 at Oravița.⁸ On his initiative, and given his material help, the students lived in the small locality in the south of Banat during the summer time, working in "plein-air" like in the famous model, the colony from Baia Mare. Gomboșiu wanted to transform this event into a regular activity, an annual colony also involving students from Bucharest and Iași, in order to create a communication between the members of different academies, the future artists of the country. In an article published in Fruncea,⁹ he emphasised the model provided by Tonitza who, in the summer of 1935, decorated the Durău hermitage with the students. The activity in the

⁶ The exhibition catalog of the "School of Fine Arts", Timișoara, 1934.

⁷ The episode of the exhibition from Timișoara was mentioned by Ion Vlasiu, *Drum spre oameni*, Editura pentru Literatură, Bucharest, 1961, pp. 11-33. There were some artists who were included in the collection of the Banat Museum such as Tasso Marchini, Ion Vlasiu, Dinu Ilea, Eugen Gâscă, Nicolae Brana, Teodor Harișia as well as their professors: Catul Bogdan, Alexandru Popp, Aurel Ciupe, Romul Ladea, Iulius Podlipny, Anastase Demian etc.

⁸ There were more articles which mentioned the initiative to create this painting colony at Oravița: M. I., "Povestea coloniei de vacanță a Școlii de Arte Frumoase" („The story of the holiday colony of the School of Fine Arts"), in *Fruncea*, I, nr. 28, 1935; Ion Vlasiu, *O singură iubire (One single love)*, *Pensiune gratuită the Free boarding house chapter*, Editura pentru Literatură, Bucharest, 1970, pp. 98-117.

⁹ Ștefan Gomboșiu, "O colonie de pictură la Oravița" („A painting colony at Oravița") in *Fruncea*, I, nr. 28, 1935.

⁶ Catalogul expoziției "Școalei de Arte Frumoase", Timișoara, 1934.

Muzeul Banatului prin efortul vizionar al lui Ioachim Miloia.⁷

O experiență importantă, dar din păcate rămasă fără urmări, a fost colonia de vară, organizată prin strădania lui Ștefan Gomboșiu în 1935 la Oravița.⁸ Din inițiativa și cu ajutorul material al acestuia, studenții au locuit pe timpul verii în mica localitate din sudul Banatului, lucrând în "plein-air" după modelul, devenit celebru, al coloniei de la Baia Mare. Gomboșiu avea intenția să transforme acest eveniment într-o activitate regulată, o colonie anuală la care să participe și studenți din București și din Iași, cu scopul de a crea o comunicare între membrii diferitelor academii, viitorii artiști ai țării. Într-un articol apărut în *Fruncea*,⁹ el făcea apel la modelul oferit de Tonitza, care, în vara anului 1935, decorase împreună cu studenții schitul Durău. Activitatea în colonia de la Oravița s-a încheiat cu o expoziție alcătuită din aproape 80 de lucrări. Dar din motive lesne de înțeles, dacă ne gândim la mijloacele materiale de care dispunea Școala din Timișoara, experiența nu s-a mai repetat, spre regretul studenților și al profesorilor.

Statutul Școlii de arte frumoase și transformarea ei în Școală de arte decorative (1940-1942)

Statutul Școlii de arte frumoase din Timișoara era destul de nesigur, diplomele nu erau recunoscute, iar tinerii artiști se loveau neconținut de greutate, situația rămânând echivocă. Abia prin decizia ministerială din 20 iunie 1939¹⁰ soarta instituției se va clarifica, fiind

⁷ Episodul expoziției de la Timișoara a fost relatat de Ion Vlasiu, *Drum spre oameni*, Editura pentru Literatură, București, 1961, pp. 11-33. Dintre numele de artiști care au intrat astfel în colecția Muzeului Banatului amintim pe Tasso Marchini, Ion Vlasiu, Dinu Ilea, Eugen Gâscă, Nicolae Brana, Teodor Harișia dar și pe profesorii lor: Catul Bogdan, Alexandru Popp, Aurel Ciupe, Romul Ladea, Iulius Podlipny, Anastase Demian etc.

⁸ Mai multe articole au menționat inițiativa creării acestei colonii de pictură la Oravița: M. I., "Povestea coloniei de vacanță a Școlii de Arte Frumoase", în *Fruncea*, an I, nr. 28, 1935; Ion Vlasiu, *O singură iubire*, cap. Pensiune gratuită, Editura pentru Literatură, București, 1970, pp. 98-117.

⁹ Ștefan Gomboșiu, "O colonie de pictură la Oravița", în *Fruncea*, an I, nr. 28, 1935.

¹⁰ Adresa nr. 107 din 22 iunie 1939 cu Decizia nr. 106977/939 a Direcției Învățământului Superior, în Arh. Școlii, dosar 5/5, 1938-39.

colony from Oravița ended with an exhibition consisting of almost 80 works. Yet, for reasons that are easy to understand, if we think of the material means owned by the School from Timișoara, the experience was not repeated anymore, to the regret of the students and professors.

The status of the School of Fine Arts and its transformation into a School of decorative arts (1940-1942)

The status of the School of Fine Arts from Timișoara was rather uncertain, the diplomas were not acknowledged, and the young artists were constantly coping with hardships, and the situation was ambiguous. It was only the ministerial decision issued in June 20, 1939¹⁰ which clarified the fate of the institution; from that date it was considered a private school and consequently enjoying no rights conferred on state academies. The graduates did not have their studies acknowledged and could not hold the positions of drawing teachers. The uncertainty experienced by the institution is reflected in the archive of the School of Fine Arts especially in 1939, namely by means of two addresses to the Ministry of National Education and the President of the Chamber of Deputies from Bucharest which required that the problem regarding the diplomas of the graduates from Timișoara be solved equitably. A set of other documents was addressed to the City Hall of Timișoara and asked for the preservation of the subvention or the employment of the staff belonging to the School of Fine Arts. In their attempt to save the School by finding its practical justification related to the town's profile, the teachers proposed the establishment of a section of applied arts. As an industrial town, Timișoara seemed the ideal place for the development of a craft centre. The bad taste and carelessness regarding the consumer goods demonstrated the lack of decorative artists. Therefore, the professors teaching at the school from Timișoara wanted this school to be superior, a kind of Kunstgewerbe Hochschule and train "decorators" for the theatre, drawers for the "institutes of graphic art", interior decorators, leaders of artistic ceramics workshops, creators of models for the porcelain factories or fabric manufactures and finally decorative sculptors. There was even a proposal for some graduates to become masters of manual work in secondary education.

The demands of the School's management were approved, in 1941 the School of Decorative Art started

¹⁰ Address no. 107, June 22, 1939, Decision no. 106977/939, the Direction of High Education, in the School Archive, file 5/5, 1938-39.

considerată de la acea dată ca o școală particulară și în consecință fără nici unul din drepturile conferite academiilor de stat. Absolvenților nu li se recunoșteau studiile și nu puteau ocupa posturi de profesor de desen. Nesiguranța în care s-a aflat instituția se reflectă în arhiva Școlii de arte frumoase mai ales în anul 1939, și anume prin două adrese către Ministerul Educației Naționale și către Președintele Camerei Deputaților din București prin care se cerea soluționarea în mod echitabil a problemei referitoare la diplomele absolvenților din Timișoara. Un set de alte documente erau adresate Primăriei orașului Timișoara și cereau menținerea subvenției sau încadrarea personalului Școlii de arte frumoase. În încercarea de a salva Școala găsim o justificare practică legată de profilul orașului, profesorii au propus, încă din 1937, înființarea unei secții de artă aplicată. Oraș industrial, Timișoara părea locul ideal pentru dezvoltarea unui centru artizanal. Prostul gust sau neglijența față de produsele de larg consum demonstrau cu prisosință lipsa artiștilor decoratori. De aceea profesorii școlii timișorene doreau ca această școală să rămână de grad superior, un fel de Kunstgewerbe Hochschule și să pregătească "decoratori" pentru teatru, desenatori pentru "institutele de artă grafică", decoratori de interioare, conducători de ateliere de ceramică artistică, creatori de modele pentru fabricile de porțelan sau pentru manufacturile de țesături, în sfârșit, sculptori decoratori. Exista chiar propunerea ca o parte din absolvenți să devină maeștri de lucru manual în învățământul secundar.

Solicitările conducerii Școlii au fost aprobate, din 1941 a început să funcționeze Școala de artă decorativă, iar primul director a devenit Anastase Popa, profesorul de geometrie descriptivă (rămas în funcție până în 1945); corpul profesoral era format din Anastase Demian, Aurel Ciupe, Romul Ladea, Iulius Podlipny. La conducerea Școlii a urmat Anastase Demian și Simion Mărcuș. În perioada 1942-1944 Școala a funcționat într-o vilă de pe strada Colonel Enescu.

Noua instituție a funcționat după o programă care prevedea pentru primii doi ani de studiu cursuri generale de artă plastică: desen, modelaj, studii pentru compoziții decorative, iar pentru ultimii doi ani se urmărea specializarea la una din cele patru secții existente: pictură și sculptură decorativă, arhitectură de interior, grafică. Examenul de diplomă consta din trei probe: un desen "după natură" realizat în cărbune, o lucrare de specialitate transpusă în material finit, ca

to function, and Anastase Popa, professor of descriptive geometry, became the first director, (still in function until 1945); the teaching staff was composed of Anastase Demian, Aurel Ciupe, Romul Ladea, Iulius Podlipny. Anastase Demian and Simion Mărcuș followed the management of the school. Between 1942 and 1944 the School functioned in a villa on Colonel Enescu Street.

The new institution functioned according to a curriculum which provides general courses of fine art in the first two years of study: drawing, modelling, studies regarding decorative compositions, and the last two years focused on the specialization in one of the four existing sections: painting and decorative sculpture, interior architecture, graphics. The diploma exam consisted in three tests: a nature drawing made of coal, a specialised work transposed into some finite material, as well as the technical project of this work, will all the necessary details, including a precalculation. The desire to found such a school of industrial arts was perfectly legitimate: it was already in the 1900 when, starting with the "Jugendstil", then the Bauhaus School and the "Art Déco" during the interwar period, the interior decoration, the poster and book graphics, just like the decorative arts, passed from the periphery of art to the centre of European artists' concern. Such schools already existed in more artistic centres such as Berlin, Vienna, even Budapest, where they found the „Higher School of Industrial Arts” towards the end of the 19th century.

The request to transform the existing institution into a „special school of industrial art” was renewed in 1940, especially as the law on vocational education had already been enacted in the same year. The Ministry of Public Instruction was to join the reform project of the School of Fine Arts which in 1941 decided to transform it into a School of Decorative Arts in order to form some:

“1. Artists who are able to create models for all the industries referring to the decoration of the house and street.

2. painters and sculptors who are able to bring architecture an intelligent collaboration, to provide graduates some practical artistic disciplines to rise industry to an artistic level”.

The subsidy granted to the School of decorative arts came from the municipality, the Chamber of Industry and Commerce, as well as from the Chamber of Labour. Because of financial reasons, the institution could no longer pay the rent of the headquarters it had occupied since 1933, being forced to move to the “Lloyd” building which used to house various other institutions, and later, to the Municipal Theatre, where it remained until 1946. In this space professor Podlipny also initiated a free drawing

și proiectul tehnic al acestei lucrări, însoțit de toate detaliile necesare, inclusiv de o antecalculație. Dorința de a înființa o astfel de școală de arte industriale era perfect legitimă: încă în jurul lui 1900, începând cu „Jugendstil”, apoi Școala de la Bauhaus și cu „Art Déco” din perioada interbelică, decorația interioară, afișul și grafica de carte, ca și artele decorative, trecuseră de la periferia artei în centrul preocupărilor artiștilor europeni. Asemenea școli existau deja în mai multe centre artistice precum Berlin, Viena și chiar Budapesta, unde se înființase, spre sfârșitul secolului al XIX-lea „Școala Superioară de Arte Industriale”.

Cererea de transformare a instituției existente în „școală specială de artă industrială” a fost reînnoită în 1940, cu atât mai mult cu cât legea învățământului profesional fusese deja promulgată în același an. La proiectul de reformare a Școlii de arte frumoase din Timișoara avea să adere și Ministerul Instrucțiunii Publice, care în 1941 decidea transformarea acesteia în Școală de arte decorative, în scopul formării unor :

1. artiști capabili să creeze modele pentru toate industriile care se referă la decorul casei cât și al străzii.
2. pictori și sculptori capabili să aducă arhitecturii o inteligentă colaborare, cu un cuvânt de a da absolvenților discipline cu caracter artistic practic, întru ridicarea industriei pe plan artistic”.

Subvenția acordată Școlii de arte decorative venea din partea municipalității, a Camerei de Industrie și Comerț, precum și din partea Camerei de Muncă. Din motive financiare instituția nu a mai putut plăti chiria sediului pe care l-a ocupat din 1933, fiind nevoită să se mute în clădirea imobilului „Lloyd” care adăpostea diferite alte instituții, iar mai târziu în clădirea Teatrului municipal, unde va rămâne până în 1946. În acest spațiu profesorul Podlipny a inițiat și un curs liber de desen pentru iubitori de artă printre care îl regăsim pe Ștefan Szöny între alții. O dată cu înființarea Operei din Timișoara, Școala a trebuit să evacueze din nou spațiile pe care le deținea. Seria de mutări a continuat, următorul sediu fiind cel al clădirii Conservatorului (fosta mănăstire franciscană), apoi în clădirea Bastionului Cetății, în localul ocupat mai târziu de Secția de etnografie a Muzeului Banatului. Printre absolvenții acestei Școli din această perioadă s-a numărat și pictorul Diodor Dure.

course for art lovers, among which we find Ștefan Szöny and some others. When the Opera from Timisoara was established, the School had to evacuate the spaces it owned again. The series of moves continued and the next headquarters were represented by the Conservatory building (the former Franciscan monastery), then by the building of the Citadel Bastion, on the place later occupied by the Ethnography Section of the Banat Museum. Among the graduates of this School at that time we can also mention a painter, Diodor Dure.

However, the transformation of the School of Fine Arts from Timișoara into a secondary school of decorative arts was achieved through a new ministerial decision in 1942,¹¹ the date when the activity of the institution founded in 1926 in Cluj, then moved to Timisoara, was completed.

Referring to the importance of this school in the Romanian artistic education, Vilhelm Beneș wrote some appreciative pages in a complex article entitled “Two Decades of Transylvanian Fine Arts” published in the magazine from Cluj, Gând românesc, no. 7-8 din 1939¹² : “The School of Fine Arts, established at Cluj in 1926 and moved to Timișoara, given the lack of premises, other shortcomings and insatisfactions in 1933, was to be, as long as it was in Cluj, like in the following years in Timișoara, the nucleus that kept the artistic movement alive in Transylvania. (...) it was meant to represent an epoch in the totality of the artistic atmosphere. It is sad that the importance of this school could not be noticed by those who had the duty to do it (...). The best elements from the last generation of Transylvanian artists derived from the school's workshops. And if nowadays we can rely on some names related to this generation, it can be strongly stated that is only due to the spirit and quality of the school's teaching staff (...).”

The High-School of Fine Arts Timișoara

As we have already mentioned, the School of fine arts, which in the meantime became a decorative arts school, lost its top rank in 1942 becoming a secondary school, the only one in the country defined by this specificity; at this institution one could study painting and decorative sculpture, as well as ceramics. This profile was also preserved after the Educational Reform in 1949, in which the title changed again: Technical middle school of decorative arts. In the same year, given the establishment of the Institute of Fine Arts in Cluj and Bucharest, most

¹¹ Decision no. 22400 / October 3, 1942, the School's Archive, file 2/2, 1941-42.

¹² Gând românesc, Cluj, an VII, no. 7-8, 1939, pp. 320-339.

Transformarea Școlii de arte frumoase din Timișoara în școală secundară de arte decorative s-a efectuat însă printr-o nouă decizie ministerială din 1942,¹¹ dată la care se poate socoti încheiată funcționarea instituției înființată în 1926 la Cluj și mutată apoi la Timișoara.

Despre importanța acestei școli în învățământul artistic românesc, Vilhelm Beneș scria câteva pagini apreciative într-un amplu articol intitulat "Doua decenii de artă plastică ardeleană" apărut în revista clujeană *Gând românesc*, nr. 7-8 din 1939¹²: "Școala de arte frumoase, înființată la Cluj în anul 1926 și mutată la Timișoara din lipsă de local și din alte lipsuri și nemulțumiri în 1933, avea să fie, atâta timp cât a stat la Cluj, ca și în anii următori de la Timișoara, focarul care întreținea vie mișcarea artistică în Ardeal. (...) avea să însemne în totalitatea atmosferei artistice o epocă. Este trist că nu s-a putut observa de către cei care aveau datoria s-o facă, importanța acestei școli (...). Cele mai bune elemente din ultima generație a artiștilor ardeleni au ieșit din atelierelor școlii. Și dacă astăzi putem conta pe câteva nume din aceasta generație se poate afirma cu tărie că numai spiritului și calității corpului didactic al școlii i se datorește (...)"

Liceul de Arte Plastice din Timișoara

Așa cum am mai arătat, Școala de arte frumoase, devenită între timp de arte decorative și-a pierdut în 1942 rangul superior devenind o școală medie, singura din țară cu acest specific; la această instituție se studia pictura și sculptura decorativă, precum și ceramica. Acest profil a fost menținut și în urma Reformei învățământului din 1949, în care titulatura s-a schimbat din nou: Școală medie tehnică de arte decorative. În același an, o dată cu înființarea Institutului de Arte Plastice din Cluj și din București, majoritatea profesorilor au plecat, reorientându-se spre învățământul superior de artă (A. Ciupe, A. Demian, R. Ladea), iar în 1950 a părăsit Timișoara și C. Bogdan. Din vechiul corp profesoral singurul care va rămâne este Iulius Podlipny, atașat cauzei școlii și legat de oraș. Grupul profesorilor s-a înnoit prin venirea altor artiști: Franz Ferch preda pictură, Iuliu Szapanos - gravură, înlocuit mai târziu de Iosif Odry,

¹¹ Decizia nr. 22400 / 3 octombrie 1942, Arhiva Școlii, dosar 2/2, 1941-42

¹² *Gând românesc*, Cluj, an VII, nr. 7-8, 1939, pp. 320-339.

of the teachers left, reorienting towards the high artistic education (A. Ciupe, A. Demian, R. Ladea), and in 1950 C. Bogdan also left Timisoara. From the old teaching staff, the only one who remained was Iulius Podlipny, attached to the cause of the school and fond of the city. The group of professors renewed by the arrival of other artists: Franz Ferch was teaching painting, Iuliu Szapanos - engraving, he was later replaced by Iosif Odry, Artur Vetro - sculpture, but after his departure to Cluj he was replaced, in 1951, by Andrei Gal who, at that time, was also the director of the school, a function preserved until 1955. Regarding the theoretical courses, we can mention Simion Mărcuș (descriptive geometry and perspective), Grigore Ștefan, for a while he taught the history of arts, he was later replaced by Andreas Lillin and Dr. Ștefan Munteanu (artistic anatomy). In 1957, as a consequence of a new reform, the fine art schools are transformed into high-schools; as a result of this normative act, they also established, among some others, the Fine Art High-school from Timișoara.

Besides master Podlipny, a really important role in the stability of the institution was held by Simion Mărcuș, a graduate of the Academy from Timisoara, who knew the specific didactic issues very well, who had been in charge with the school's management for years, balancing and softening the asperities among generations. In 1957 the first graduates of the newly established Institutes of Fine Arts from Cluj and Bucharest started to arrive to Timișoara - Aurel Breilean, Victor Gaga, Gabriel Popa, Romul Nuțiu or Octavian Maxim, enriched in 1962 by Constantin Flondor, Karin and Ștefan Bertalan, Karola Fritz, Béla Szakáts. These young people were already formed in another spirit, which was close to contemporary values, and through their creations, and theoretical effort, the school was reinvigorated.

This new and inciting guideline is also felt by the students, who valued the young professors' pedagogical ambition; this is what Doru Tulcan stated: "Podlipny was mainly using the pencil technique when studying drawing. With Bertalan we used the coal. Even this detail can suggest a lot regarding these two work methods. The first one demanded a certain rigour (without any erasures); each tone had to be placed with millimeter precision to its place, while the coal was perfectly molding to Bertalan's incendiary character: erasures, recurrences, paper tears, a new beginning, the first experience in front of the model, the miracle of the interior construction, the expressiveness of the model. The coal modeling was more spontaneous, you felt a certain safety in front of the paper, having the chance to correct yourself in a much easier way".¹³

¹³ Doru Tulcan, *Grupul Sigma. O perspectivă*, (The Sigma Group. A Perspective), Fundația Interart Triade, Timișoara, 2003, p. 16.

Artur Vetro - sculptură, dar după plecarea sa la Cluj a fost înlocuit, din 1951, de Andrei Gal, devenit în aceeași perioadă și director al școlii, funcție păstrată până în 1955. La cursurile teoretice îi găsim pe Simion Mărcuș (geometrie descriptivă și perspectivă), Grigore Ștefan, predând pentru o vreme istoria artei, înlocuit mai târziu de Andreas Lillin și Dr. Ștefan Munteanu (anatomie artistică). În 1957, ca urmare a unei noi reforme școlile de arte plastice sunt transformate în licee; ca urmare a acestui act normativ ia naștere între altele și Liceul de Arte Plastice din Timișoara.

Un rol deosebit de important în stabilitatea instituției l-a avut, în afară de maestrul Podlipny, Simion Mărcuș, care, absolvent al Academiei timișorene, cunoștea bine problemele didactice specifice și care se va afla ani de-a rândul la conducerea școlii, echilibrând și domolind asperitățile dintre generații. În 1957 au început să sosească la Timișoara primii absolvenți ai proaspăt înființatelor Institute de Arte Plastice din Cluj și din București - Aurel Breilean, Victor Gaga, Gabriel Popa, Romul Nuțiu sau Octavian Maxim, îmbogățite în 1962 prin venirea la catedră a lui Constantin Flondor, Karin și Ștefan Bertalan, Karola Fritz, Béla Szakáts. Acești tineri erau deja formați în alt spirit, apropiat de contemporaneitate, iar prin creațiile lor, ca și prin eforturile lor teoretice, începe să circule în școală un suflu nou.

Aceast suflu nou și incitant este resimțit și de către elevi, care apreciau elanurile pedagogice ale tinerilor profesori; iată ce nota peste ani Doru Tulcan: "Podlipny folosea cu predilecție la studiul desenului tehnica creionului. La Bertalan foloseam cărbunele. Chiar și acest lucru poate să spună mult referitor la cele două metode de lucru. Prima impunea o anume rigoare (fără ștersături); fiecare ton trebuia așezat cu o precizie milimetrică la locul lui, pe când cărbunele se mula perfect pe caracterul incendiar a lui Bertalan: ștersături, reveniri, ruperi de hârtie, început din nou, prima trăire în fața modelului, miracolul construcției interioare și expresivitatea modelului. Modelajul în cărbune era mai spontan, căpătai o oarecare siguranță în fața hârtiei, având șansa să te corectezi singur mult mai ușor".¹³

Dorința de a se informa, cu o vădită deschidere pentru nou, a devenit o caracteristică ce îi definea pe tinerii profesori. Interesul pentru complexitatea problemelor

¹³ Doru Tulcan, Grupul Sigma. O perspectivă, Fundația Interart Triade, Timișoara, 2003, p. 16.

The desire to be informed, with an obvious openness to the new, became a characteristic which defined the young professors. The interest in the complexity of problems emphasised by interdisciplinarity and in various fields of study was fully empowered by the „Bionic circle” conducted by professor Eduard Pamfil.

In this context Ștefan Bertalan and Constantin Flondor associated in order to study artistic structures, and with Roman Cotoșman they set up an experimental group, 111. The individual research issues - constructivism, kinetics, op-art, the artist's relationship with the public space and his intervention in the city - became research topics for the young professors who were decided to change the academic teaching methods suggesting a greater elasticity and a sustained interest in the grammar of artistic forms. After the success of the artists belonging to Group 111 at the Constructivist Biennial from Nürnberg in 1969, Bertalan and Flondor returned to the high-school eager to improve their pedagogical methods and rise them to the level of the most topical artistic issues. The two of them decided to remake the group (dissolved after the departure of Cotoșman) and coopted more graduates, who had become teachers at the Art High-school from Timișoara (Doru Tulcan, Elisei Rusu, Ion Gaita); the new group was named Sigma. In this context they studied a lot together starting with the "Figurative theory" from the "Pedagogical notebooks" of Paul Klee, translated from German by Karin and Ștefan Bertalan, together with Carola Fritz and continuing with the writings of J. Itten, W. Kandinsky, V. Vasarely or N. Schoeffer.

Eager to update the knowledge taught during the high-school, the group of professors proposed the transformation of the Art High-school from Timișoara into an experimental high-school, based on industrial aesthetics, in which the design was meant to be introduced as an object of study. Noticing that the drawing curriculum was outdated as it formed only the "ability of sensitive transposition on a bidimensional surface", they wanted "the formation of some active behaviour, for organising the environment, and of some capacities to receive and select the esthetic messages derived from the environment". Since the beginning of 1970 the management of the high-school¹⁴ asked the Ministry of Education to approve the establishment, starting with the next school year, of a workshop called Designing esthetic forms, that was designed as a training laboratory for artistic environmental interventions (projects regarding the design of shop windows, projects for light or space-dynamic advertisements, projects for packaging or different objects - lighting objects, furniture, toys etc.). the demand was motivated by the

¹⁴ Address no. 7, January 15, 1970, the Archive of the Fine Arts High-school.

deschise de interdisciplinaritate și pentru diferite domenii de studiu a fost alimentat din plin de „Cercul de bionică” condus de profesorul Eduard Pamfil.

În acest context Ștefan Bertalan și Constantin Flondor s-au asociat în vederea studierii structurilor plastice, iar împreună cu Roman Cotoșman s-au constituit într-un grup experimental, intitulat 111. Problemele individuale de cercetare - constructivism, cinetism, op-art, relația artistului cu spațiul public și intervenția sa în oraș - au devenit probleme de cercetare pentru tinerii profesori hotărâți să schimbe metodele de predare de tip academic, propunând o mai mare elasticitate și un interes susținut pentru gramatica formelor plastice. După succesul reputat de artiștii Grupului 111 la Bienala constructivistă de la Nürnberg în 1969, Bertalan și Flondor au revenit la liceu cu dorința de a-și perfecționa metodele pedagogice și de a le ridica la nivelul problemelor artistice de cea mai mare actualitate. Cei doi s-au hotărât să refacă grupul (dezmembrat prin plecarea lui Cotoșman) și au cooptat mai mulți absolvenți, ajunși cadre didactice de specialitate la Liceul din Timișoara (Doru Tulcan, Elisei Rusu, Ion Gaita); noul grup se va numi Sigma. În acest cadru se studiază mult împreună, începând cu “Teoria figurației” din “Caietele pedagogice” ale lui Paul Klee, traduse din germană de Karin și Ștefan Bertalan, împreună cu Carola Fritz și continuând cu scrierile lui J. Itten, W. Kandinsky, V. Vasarely sau N. Schoeffler.

Dorind să actualizeze cunoștințele predate în liceu, grupul profesorilor propun transformarea Liceului de Arte Plastice din Timișoara într-un liceu experimental, axat pe estetică industrială și în care design-ul să fie introdus ca obiect de studiu. Constatând că programele de desen sunt depășite, deoarece formează doar “abilitatea de transpunere sensibilă pe o suprafață bidimensională”, se dorește “formarea unor comportamente active de organizare a mediului și a unor capacități de receptare și selectare a mesajelor estetice venite dinspre mediul ambiant”. Încă de la începutul anului 1970 conducerea liceului¹⁴ a cerut Ministerului Învățământului aprobarea pentru înființarea, începând cu anul școlar următor, a unui atelier sub denumirea Proiectarea formelor estetice care era conceput ca un laborator de pregătire pentru realizarea unor intervenții artistico-ambientale (proiecte de amenajări pentru vitrine, proiecte pentru

changes at the level of society, the dynamics of economic and industrial development, as well as by the lack of professionalists capable of properly replying to these major artistic and technological transformations at the beginning of the 70s. The address was accompanied by a draft curriculum which proposed, for the first time on the national level, the Study of the form correlated with the Creation of useful forms and a Technical workshop for prototype models; the curriculum was completed with a photo course and some interdisciplinary classes, which were to be taught by different specialists from various domains, according to the needs dictated by the specialized workshop. Thus, the High-school of Fine Arts from Timișoara had formed, in a certain period of time, a preamble for an institute with a higher academic status.

The Faculty of Fine Arts / The Pedagogical Institute from Timișoara (1960-1979)

In 1960, given the decision of the Ministry of Education, several Faculties of Fine Arts (drawing) were established in the main university centres in the country (Bucharest, Cluj, Iași, Timișoara). This is how the Faculty of Fine Arts was also established, within the three-year Pedagogical Institute of the University in Timișoara, a completely new institution which aimed at training teachers to teach drawing in the gymnasium. A special contribution in the establishment of this faculty is marked by painter Aurel Breilean¹⁵, a graduate of the Institute of Fine Arts in Cluj, who was the first head of department for plastic arts, together with Constantin Popovici, the head of department for theoretical disciplines and the dean of the Faculty. The development of the artistic centre in Timișoara, and of the specialised education, were firstly related to the establishment of a great number of graduates from various university centres in the town; they were the ones to influence the development of the institution through their active participation in the organising process of education and to determine the establishment of the Timișoara branch of the Fine Artists Union.

The Faculty of Fine Arts was divided in two departments: the department of the specialised practical disciplines (artistic drawing, painting, composition, sketches, artistic techniques) and the department of theoretical and practical disciplines (the lineary drawing and the

¹⁴ Adresa nr. 7 din 15 ianuarie 1970, Arhiva Liceului de Arte Plastice.

¹⁵ Aurel Breilean had studied Painting at the Institute of Fine Arts „Ion Andreescu” in Cluj with Aurel Ciupe and Catul Bogdan, and Pedagogy with Emil Isac. In 1955 he was assigned to Timișoara as a scholar of the Union of Fine Arts, teaching Drawing at different schools, until he was appointed teacher at the Faculty of Fine Arts. The information regarding the structure of departments and the allocation of teachers given their specialities, were provided to me by his kindness.

reclame luminoase sau spațio-dinamice, proiecte pentru ambalaje sau diferite obiecte - corpuri de iluminat, mobilier, jucării etc.). Cererea era motivată de schimbările intervenite la nivelul societății, de dinamica dezvoltării economice și industriale, ca și de lipsa profesioniștilor capabili să răspundă în mod corespunzător acestor transformări artistice și tehnologice majore de la începutul anilor '70. Adresa a fost însoțită de o schiță de plan de învățământ în care se propunea, în premieră națională, Studiul forme corelate cu Creația formelor utile și un Atelier tehnic pentru machete prototip; programa era completată cu un curs de fotografie, precum și cu ore interdisciplinare, ce urmau să fie ținute de specialiști din diferite domenii, în funcție de necesitățile dictate de atelierul de specialitate. Astfel, Liceul de Artă Plastice din Timișoara a alcătuit, într-o anumită perioadă de timp, un preambul pentru un institut cu statut academic superior.

Facultatea de Arte Plastice / Institutul Pedagogic din Timișoara (1960-1979)

În 1960, printr-o decizie a Ministerului Învățământului, au luat ființă mai multe Facultăți de Arte Plastice (de desen) în principalele centre universitare din țară (București, Cluj, Iași, Timișoara). Astfel a apărut și Facultatea de Arte Plastice, în cadrul Institutului Pedagogic de trei ani a Universității timișorene, instituție complet nouă care avea ca scop pregătirea cadrelor didactice care să predea desenul în învățământul mediu. O contribuție deosebită la înființarea acestei facultăți i-a revenit pictorului Aurel Breilean¹⁵, absolvent al Institutului de Arte Plastice din Cluj și care a fost primul șef de catedră pentru disciplinele plastice, alături de Constantin Popovici, șef de catedră la disciplinele teoretice și decan al Facultății. Dezvoltarea centrului artistic timișorean, dar și a învățământului de specialitate s-a datorat în primul rând stabilirii în oraș a unui număr mare de absolvenți veniți din diferite centre universitare, care aveau să influențeze dezvoltarea instituției prin participarea

¹⁵ Aurel Breilean studiasă pictura la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj cu Aurel Ciupe și Catul Bogdan, iar pedagogia cu Emil Isac. În 1955 a fost repartizat la Timișoara în calitate de bursier al UAP predând desenul la diferite școli, până când a fost numit cadru didactic la Facultatea de Arte Plastice. Informațiile privind structurarea catedrelor și repartizarea cadrelor didactice pe specialități le-am primit prin amabilitatea sa.

geometrical drawing, descriptive geometry, perspective, technical drawing, teaching and calligraphy methodology, the history of arts, modelling and decorative art). The first department was led by Aurel Breilean, specialised in painting; the other teachers were Adalbert Luca, Romul Nuțiu, Leon Vreme, Gabriel Popa, Zoltán Molnár, Zofia Krzyzanowska, Ion Mihăescu - painting, Ion Sulea-Gorj and Friederich Schreiber – monumental painting, and Lidia Ciolac and Hildegard Fackner – graphics. The second department was led by Constantin Popovici, who was teaching the perspective, and it also included teachers like Vasile Muntean – methodology and calligraphy, Victor Gaga and Petru Jecza, - artistic modelling and anatomy, Deliu Petroiu and Nichifor Someșan – the history of arts, Eugenia Dumitrașcu Luca and Virginia Baz Baroiu – decorative arts, Octavian Maxim – modelling.

In the first year the Faculty started its courses with about 65 students, in an improvised space in the building of the former orphanage „Ghizella”, located on the Pestalozzi street, reserved to the Pedagogical Institute. The project for the new headquarters of the University in Timișoara was carried out by an architect, Hans Fackelmann¹⁶, who developed a complex plan, having some buildings which also included inner courtyards thus all the spaces were luminous and situated in the proximity of nature. In the planimetric disposition of the building, the architect had reserved the section from the east in relation to the main entrance for the Faculty of Fine Arts and had provided large workshops on the ground floor and first floor. The study spaces were generous just like the wide corridors, where they permanently exposed the best works of the students.

The analytical programs were conceived minutely, comprising a diversified range of artistic topics, in order to accomplish a good training of the future teachers who had to know and master both the study of the artistic language, which they were supposed to share with students, and the issues regarding pedagogy, methodology or artistic techniques, completed with

¹⁶ Arhitectul Hans Fackelmann (1933-1979) was one of the best representatives of the Romanian contemporary functionalist architecture who connected his name to Timișoara, where he worked and created his work starting with 1958 until his disappearance. Among the most important works we mention the group of buildings related to the University in Timișoara (a project awarded with the prize of the Romanian Union of Architects), the Music high-school “Ion Vidu” in Timișoara, a concert room special for its exceptional acoustics, the group of buildings and the Roman Catholic church from Orșova, as well as the Roman Catholic church from Dumbrăvița, near Timișoara. These last two projects were carried out in partnership with painter Gabriel Popa and sculptor Petru Jecza. He was a professor of the Architecture department at the Faculty of Constructions, within the Polytechnical Institute „Traian Vuia” in Timișoara. For supplementary details see 60 years of higher education in constructions in Timișoara, the Technical University, Timișoara, 2001, p. 196.

lor activă la procesul de organizare al învățământului și care vor determina înființarea Filialei UAP din Timișoara.

Facultatea de Arte Plastice era împărțită în două catedre: Catedra disciplinelor practice de specialitate (desen artistic, pictură, compoziție, crochiuri, tehnici artistice) și Catedra disciplinelor teoretice și practice (desenul liniar și desenul geometric, geometrie descriptivă, perspectivă, desen tehnic, metodică predării desenului și a caligrafiei, istoria artei, modelaj și artă decorativă). În prima catedră, condusă de Aurel Breilean, cu specialitatea pictură, cadre didactice erau Adalbert Luca, Romul Nuțiu, Leon Vreme, Gabriel Popa, Zoltán Molnár, Zofia Krzyzanowska, Ion Mihăescu la pictură, Ion Sulea-Gorj și Friederich Schreiber la pictură monumentală, iar Lidia Ciolac și Hildegard Fackner la grafică. Cea de-a doua catedră, condusă de Constantin Popovici, care preda perspectivă, îi reunea pe: Vasile Muntean la metodică și caligrafie, Victor Gaga și Petru Jecza, la modelaj și anatomie artistică, Deliu Petroiu și Nichifor Someșan la istoria artei, Eugenia Dumitrașcu Luca și Virginia Baz Baroiu la artă decorativă, Octavian Maxim la modelaj.

În primul an Facultatea și-a început cursurile cu aproximativ 65 de studenți, într-un spațiu improvizat în clădirea fostului orfelinat „Ghizella” de pe strada Pestalozzi, rezervată Institutului Pedagogic. Proiectul pentru un nou sediu al Universității din Timișoara a fost realizat de către arhitectul Hans Fackelmann¹⁶, care dezvolta un plan complex, având corpuri de clădire ce cuprindeau și curți interioare, astfel încât toate spațiile deveneau luminoase și situate în proximitatea naturii. În dispoziția planimetrică a clădirii, arhitectul rezervase Facultății de Arte Plastice tronsonul dinspre est în raport cu intrarea principală și prevăzuse ateliere mari la parter și etaj. Spațiile de

¹⁶ Arhitectul Hans Fackelmann (1933-1979) a fost unul dintre reprezentanții de seamă ai arhitecturii funcționaliste contemporane românești, care și-a legat numele de Timișoara unde a lucrat și creat din 1958 până la dispariția sa. Printre operele cele mai importante amintim ansamblul de clădiri al Universității din Timișoara (proiect distins cu premiul Uniunii Arhitecților din România), Liceul de muzică „Ion Vidu” din Timișoara, cu o sală de concerte remarcată pentru acustica excepțională, ansamblul de clădiri și biserica romano-catolică din Orșova, precum și biserica romano-catolică din Dumbrăvița, lângă Timișoara. La aceste două ultime proiecte a colaborat cu pictorul Gabriel Popa și sculptorul Petru Jecza. A fost cadru didactic la Secția de Arhitectură a Facultății de Construcții, în cadrul Institutului Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara. Pentru detalii suplimentare a se vedea 60 de ani de învățământ superior de construcții în Timișoara, Universitatea Tehnică din Timișoara, 2001, p. 196.

various other types of knowledge acquired through decorative art, engraving or modelling workshops. Thus, the training type resulted from those programs was a complex one, it introduced a lot of information, as well as artistic „substance”, as students were oriented towards creation. The system of selection, based on competition, permitted the promotion of the most talented young people.

The first year started with the basic study, with drawings given the plaster castings, in the well-known system of academic education. The second semester of the first year of study was gradually introducing the study of human figures with the means of drawings and also the topics of composition¹⁷. The basic training in the domain of drawing and painting was completed with courses of engraving, modelling, decorative arts, improving the artistic knowledge and skills by assuming different techniques and artistic ways of expression. Most of the teachers were eager to transmit the students the desire to become artists and adapted both their explanations and requirements on this line. In 1970 the institution was named the Faculty of Drawing of the University in Timișoara.

Around the mid-60s and early 70s in Timișoara the artistic atmosphere was full of effervescence: apart from the experimental group 111 and later the Sigma group, other groups of artists had appeared in the city to explore different artistic languages starting from constructivism to abstract structures and gestualism. Especially painters were concerned with the transgression of bi-dimensionality and the artistic association between the painting and object. In 1969 Gabriel Popa created some painted objects, a sort of polyptic altars suggesting a personal symbolism, which he exhibited at Bucharest in 1973, along with other tridimensional objects created by Ciprian Radovan and some textile objects made by Doina Almășan Popa. The same category of artists also includes painter Aurel Breilean who remained faithful to figurative motives, processed in the sense of an abstraction; he also conceived some paintings as some objects made up of several volleys of various sizes.

Romul Nuțiu started to paint in an abstract-gestual style at the end of the 60s; together with other artists from Timișoara he exhibited his works from the Dynamic Universe series at Novi Sad and Belgrad. He continued his research on this topic and carried out a kind of „assemblages” and gesturally painted objects, which were exhibited in Timișoara under the following generics: “Painting, sculpture, ambience, object” and “Workshop 1975”. His research took a new artistic outline at a group exhibition “Study I” (1978), where he exhibited an assemblage installation named Study - start for an artistic

¹⁷ Information received from R. Nuțiu and L. Vreme.

studiu erau generoase, la fel și culoarele largi, unde de obicei erau expuse în mod permanent cele mai bune lucrări ale studenților.

Programele analitice au fost concepute amănunțit, cuprinzând o paletă diversificată de probleme plastice, în ideea unei bune pregătiri a viitorilor profesori ce trebuiau să cunoască și să stăpânească atât studiul limbajului plastic, pe care urmau să-l împărtășească elevilor, cât și problemele de pedagogie, metodică sau tehnici artistice, completate cu diverse alte cunoștințe dobândite prin parcurgerea unor ateliere de arte decorative, de gravură sau de modelaj. Astfel, tipul de pregătire ce rezulta din acele programe era unul complex, în care se introducea multă informație, dar și „substanță” artistică, studenții fiind îndrumați spre creație. Sistemul de selecție pe bază de concurs a fost de așa natură încât a permis promovarea tinerilor cei mai talentați.

Primul an începea cu studiul de bază, cu desene după mulaje de ghips, în binecunoscutul sistem de învățământ academic. Din semestrul al doilea al primului an de studiu se introducea treptat studiul figurii umane cu mijloacele desenului și în paralel probleme de compoziție¹⁷. Pregătirii de bază din domeniul desenului și al picturii li se adăugau cursuri de gravură, modelaj, arte decorative, completând cunoștințele și deprinderile artistice prin asumarea unor tehnici și modalități artistice de exprimare diverse. Majoritatea profesorilor se străduiau să transmită tinerilor dorința de a deveni artiști și își adaptau atât explicațiile, cât și exigențele în acest sens. În 1970 instituția a primit denumirea de Facultatea de Desen a Universității din Timișoara.

Pe la mijlocul anilor '60 și începutul anilor '70 în Timișoara atmosfera artistică era plină de efervescență: în afară de grupul experimental 111 și mai apoi de grupul Sigma, apăruseră în oraș alte grupuri de artiști care exploatau diferite limbaje plastice pornind de la constructivism la abstract și gestualism. Mai ales pictorii au fost preocupați de transgresarea bidimensionalității și de asocierea plastică dintre pictură și obiect. În 1969 Gabriel Popa crease niște obiecte pictate, un fel de altare polipectice cu o simbolistică proprie, pe care le-a expus la București, în 1973, alături de alte obiecte tridimensionale pictate, create de Ciprian Radovan și de unele obiecte textile, realizate de Doina Almășan

creation, composed of a table – in fact a board on which there were the artist's materials of construction and tools, expressing his presence.

Leon Vreme and Adalbert Luca were also working in an abstract way but while the former one remained faithful to the painting as a flat surface being eager to solve some purely artistic pressure, the latter was preoccupied with the creation of some spatio-chromatic environments which were able to express the painting more intensely. Luca even approached a special technique and made some massive painting-objects made of a support like a plaster and canvas reinforcement over which he laid the painting in a mixed technique, reminding us of a fresco. The artist wanted to obtain a representation of the movement through optical structures, leading to the “transformation of the pictorial field, of the unique screen of the canvas in a multitude of screens and pictorial plans, in order to stimulate the perception through the linearly expressive values of the work”.

Sculptor Victor Gaga, who was also a professor at the newly established institution of higher education, found his own way by approaching the Romanian folk tradition. During this period of time, just like other colleagues from Timișoara, his wooden sculpture was standing away from the models of reality becoming abstract or only vaguely figurative. The big wooden sculptures were inspired from polyiptic altars with more volleys, which can open or close, revealing unexpected details and creating a multiplication of the volumes' angles of reception.

Constantly stimulated by volumes and the elementary geometry of forms, Petru Jecza was the follower of a structural constructivism, preserving allusively symbolical references to the figurative context during the first years of creation. In his short partnership with the group of “objectors” between 1970 and 1974, he was preoccupied with the experimentation of some artistic expressiveness derived from the usage of the “ready-made” and he imagined a spatial structure from metallic blocks (Block structures), in which he proposed not only the reconsideration of the relationship between the object-sculpture and the environment, but also the creation of some artistic “ambiances” remodelled according to the new requirements of the contemporary visual. Beyond these experiments, he is a sculptor who considers that geometry and constructiveness represent the basis of his real artistic nature. His favourite form, as an artist, resumed with the obstination of an obsession, is the cube, a full form, yet it shares a beneficial dialogue with hollowness, introduced in the pure surface as an accident – a fissure, a rupture – brutally involving in the general calmness of the volume. The cube suggests the amplification of the generating forces of the square,

¹⁷ Informații primite de la Romul Nuțiu și Leon Vreme.

Popa. În aceeași categorie de artiști poate fi inclus și pictorul Aurel Breilean care a rămas fidel motivelor figurative, prelucrate în sensul unei abstractizări; de asemenea și-a conceput unele tablouri ca pe niște obiecte alcătuite din mai multe volesturi, de dimensiuni variabile.

Romul Nuțiu a început să picteze abstract-gestual încă de la sfârșitul anilor '60 expunând alături de alți artiști timișoreni la Novi Sad și Belgrad lucrări din seria Univers dinamic. El a continuat cercetările pe această temă ajungând la un fel de "asamblaje" și obiecte pictate gestual, ce au fost expuse în Timișoara sub genericul "Pictură, sculptură, ambianță, obiect" și "Atelier 1975". Cercetările sale au luat un nou contur plastic la expoziția de grup "Studiul I" (1978), unde a expus o instalație-asamblaj, intitulată Studiu - start pentru o creație plastică, alcătuită dintr-o masă - un fel de planșetă de fapt, pe care se aflau materiale de construcție și unelte ale artistului, purtându-i prezența și dincolo de încheierea momentului creației.

Leon Vreme și Adalbert Luca lucrau și ei abstract, dar în timp ce primul a rămas fidel tabloului ca suprafață plană, iar interesul său s-a îndreptat spre rezolvarea unor tensiuni pur plastice, cel de-al doilea s-a preocupat de crearea unor ambianțe spațio-cromatice capabile să exprime mai pregnant pictura. Luca ajunsese chiar la o tehnică aparte prin realizarea unor obiecte-picturi masive, alcătuite dintr-un suport ca o armătură din gips și pânză peste care așternea pictura într-o tehnică mixtă, amintind de frescă. Artistul dorea să obțină o reprezentare a mișcării prin structuri optice, ducând la "transformarea câmpului pictural, a ecranului unic al pânzei într-o multitudine de ecrane, planuri picturale, în scopul dinamizării percepției prin valorile liniar-expressive ale operei".

Sculptorul Victor Gaga, profesor și el la nou înființata instituție de învățământ superior, și-a găsit un drum propriu exploatând tradiția folclorică românească. În această perioadă, în ton cu preocupărilor altor confrăți timișoreni, sculptura lui în lemn se îndepărta de modelele realității devenind abstractă sau doar vag figurativă. Sculpturile de mari dimensiuni din lemn erau structurate inspirându-se din altarele polipectice cu mai multe volesturi, care se pot deschide sau închide, dezvăluind detalii neașteptate și creând o multiplicare a unghiurilor de receptare a volumelor.

Constant atras de volum și de geometria elementară a formelor, Petru Jecza era adeptul unui constructivism

the forces of balance and stability, yet they comprise the confrontation and harmony in some personal dialectics. Jecza's sculpture was defined in the 70s as a progressive removal from nature, seen as an immediate source of inspiration, in favour of abstract forms.

During the same period of time, just like other painters, especially Adalbert Luca, Eugenia Dumitrașcu Luca was inspiring from the exploring atmosphere of some new visual languages, experimented with a high degree of enthusiasm. Attached to the abstract geometrical language, the result of a sublimation of the artistic motif noticed beyond the structures, preserving the memory of the decorative language (she had graduated from a department of the Faculty of Decorative Arts), the artist dedicated herself to this kind of works for at least a decade. Her geometrical compositions, situated between graphics and painting, achieved in the mixed technique, yet with a pictorial sensitiveness, were searching for some formal and chromatic harmony.

Thus, the personal creative preoccupations of the artist-teachers were conveyed to the students who had become active witnesses. At his art studio, Leon Vreme provided his students with full freedom of expression and artistic approach of compositions, and they had the possibility to develop topics outside the workshop itself, within the circle of fine arts also led by professor Vreme. In this context the students were encouraged to be freer and more inventive in their own creations, which they used to participate in different national competitions among pedagogical institutions with, where they were awarded with numerous prizes.

Some of the graduates of the Faculty of Fine Arts in Timișoara became artists, to the joy of the teachers who thrived to educate them from this perspective. The first promotion of graduates, in 1963, highlights several well-known names: Silviu Orăvițan, Vladimir Streleț and Tudor Tudan. However, the series of names continued to develop with other names such as Gheoghe Văleanu, Ion Mercea, Iulian Cojocar, Nicolae Ungar, Petru Galiș, Ștefan Kelemen, Maria Bana, Doina Pocioianu, Valeriu and Elisabeta Sepi, Nicu Covaci (a future member of the „Phoenix” band), Eugen Gondi, Iosif Stoia, Oli Gherman, Silvia Mihăescu, Ionel Cinghiță, Walter Kirchner, Ștefan Călărășanu, Daniela Orăvițan, Rudolf Cuteș, Ion Lala, Nicolae Croitoru, Constantin Răducan, Nora Novac, Călin Beloescu, Viorel Cosor, Pavel Vereș, Geta and Andrei Medinski; these are only some of the names who have been special in Timișoara, yet they are known regionally too (Arad, Lugoj, Reșița, Turnu Severin etc.).

If the first decade of its establishment was one of accumulations and pedagogical training, the following decade was more productive in the field of creation. The

de ordin structural, păstrând în primii ani de creație trimiteri aluziv-simbolice la figurativ. În scurta sa alăturare la grupul "obiectualilor", între 1970-1974, el a fost preocupat de experimentarea unor expresivități plastice rezultând din utilizarea "ready-made"-ului și a imaginat o structură spațială din calapoade metalice (Structuri-calapoade), în care și-a propus revizuirea relației sculptură-obiect cu spațiul înconjurător, precum și crearea unor "ambianțe" plastice remodelate după noile cerințe ale vizualului contemporan. Dincolo de aceste experimente, el este un sculptor pentru care geometria și constructivul se află la temelia adevăratei sale naturi artistice. Forma preferată de artist, reluată cu obstinația unei obsesii, este cubul, forma plină aflată însă într-un benefic dialog cu golul, introdus în suprafața pură ca un accident - o falie, o ruptură - intervenind brutal în calmul general al volumului. Cubul semnifică amplificarea forțelor generatoare ale pătratului, forțe ale echilibrului și stabilității conținând însă în interiorul lor confruntarea și armonia dintr-o dialectică proprie. Sculptura lui Jecza s-a definit în anii '70 ca o îndepărtare progresivă de natură, privită ca o sursă de inspirație imediată, în favoarea alegerii formelor abstracte.

Alături de pictori, mai ales de Adalbert Luca, Eugenia Dumitrașcu Luca se împărtășea în aceeași perioadă din atmosfera plină de căutări a unor noi limbaje vizuale, experimentate cu mult entuziasm. Atașată de limbajul geometric-abstract, rezultat al unei sublimări a motivului plastic care uneori se întrevede încă în spatele structurilor purtând proaspătă și amintirea limbajului decorativ (absolvise o secție a Facultății de Arte decorative), artista s-a dedicat acestui gen de lucrări pentru cel puțin un deceniu. Compozițiile sale geometrice, situate între grafică și pictură, realizate în tehnică mixtă, dar cu sensibilitate picturală, se aflau în căutarea unor armonii formale și cromatice.

Astfel, preocupările personale de creație ale artiștilor-profesori au fost transmise studenților deveniți martori activi. La atelier, Leon Vreme lăsa studenților deplină libertate de exprimare și de rezolvare plastică a compozițiilor, iar aceștia aveau posibilitatea să dezvolte teme și în afara atelierului propriu-zis, în cadrul cercului de artă plastică condus tot de profesorul Vreme. În acest cadru studenții erau încurajați să fie mai liberi și mai inventivi în propriile creații cu care participau apoi la diferite concursuri naționale studentești între instituții pedagogice din

70s marked a culminating point of the cultural opening in Romania despite the recoil movement caused by the appearance of „theses” in July 1971, which reintroduced the censorship of art and drastically limited, through various means, the artists’ liberty of expression.

The students needed a model to believe in. The feeling of liberty and professionalism was sustained within the Faculty of Fine Arts through a certain unity of views transmitted by teachers, who belonged to the same generation, even if today there are sensitive details making the difference. Romul Nuțiu was such a model for his students, a courageous artist from the perspective of creation, completely free to experiment the artistic language, who had the capacity to solve a topic in a spectacular way with his students or to „save” a work which appeared compromised, finding viable solutions, which were also supported by a good knowledge of the techniques used in paintings⁸. His didactic effort was leading towards succes as he was a good teacher leading his student to self-knowledge¹⁸.

By his own example, Leon Vreme transmitted his students an actual abstract constructivist direction which was also shared by other professors (Adalbert Luca, Petru Jecza, Victor Gaga, Zoltán Molnár etc.). He was open-minded and receptive to young people’s attempts to experiment or free themselves from thematic rigors.

If painter Vreme was well-known for the way he approached the colour during his classes and for the exigency he demanded from his students, Luca was acknowledged for his exigency in the domain of drawings. He was an artist endowed with an outstanding creative strength, who had adapted the monumental solution of the Mexica muralists to his own artistic requirements, by metamorphosing it into an artistic vision migrating from realism to constructivism. He was active in the field of official art, overtaking a high number of orders which he was adapting to on the go. Gabriel Popa, a painting teacher, was also an artist for whom the figurative structure continued to be a challenge, relying more on the expressiveness of the drawing, where the colour was introduced in a subtle way or it was reduced to transparent shades of white. Ion Sulea-Gorj and Friedrich Schreiber were also oneiric figurative characters yet basically monumentalists, they both emphasised a new vision on contemporary art and the adaptation of languages according to social demands (official orders) and their own creation.

Although sculpture was not an independent department, it was only a modelling class adjacent to the basic pedagogical training, the model provided by the two

¹⁸ Information received from Daniela Orăvițan.

țară, de unde se întorceau încărcăți de premii.

O bună parte din absolvenții Facultății de Arte Plastice din Timișoara au devenit artiști, spre bucuria profesorilor care s-au străduit să-i formeze în acest scop. Prima promoție de absolvenți, din 1963, număra câteva nume recunoscute astăzi: Silviu Orăvițan, Vladimir Streleț și Tudor Tudan. Dar seria de nume a continuat să crească, lor adăugându-se Gheoghe Văleanu, Ion Mercea, Iulian Cojocaru, Nicolae Ungar, Petru Galiș, Ștefan Kelemen, Maria Bana, Doina Pocioianu, Valeriu și Elisabeta Sepi, Nicu Covaci (viitor membru al formației „Phoenix”), Eugen Gondi, Iosif Stoia, Oli Gherman, Silvia Mihăescu, Ionel Cinghiță, Walter Kirchner, Ștefan Călărășanu, Daniela Orăvițan, Rudolf Cuteș, Ion Lala, Nicolae Croitoru, Constantin Răducan, Nora Novac, Călin Beloescu, Viorel Cosor, Pavel Vereș, Geta și Andrei Medinski, pentru a nu aminti decât o parte dintre aceste nume care au rezonață în Timișoara, dar au și o acoperire regională (Arad, Lugoj, Reșița, Turnu Severin etc.).

Dacă primul deceniu de la înființare a fost unul al acumulărilor și al formării pedagogice, deceniul următor a adus roade în special în domeniul creației. Anii '70 au marcat un punct culminat al deschiderii culturale din România, în ciuda mișcării de recul provocată de apariția „tezelor” din iulie din 1971, prin care se reintroducea cenzura asupra artei și se limita drastic, prin diverse mijloace, libertatea de exprimare a artiștilor.

Studentii aveau nevoie să își găsească un model în care să creadă. Sentimentul de libertate și de profesionalism era susținut în cadrul Facultății de Arte Plastice prin o oarecare unitate de vederi imprimată de profesori, care aparțineau aceleiași generații, chiar dacă astăzi există sensibile nuanțe care-i diferențiază. Romul Nuțiu era pentru studenți un astfel de model, un artist îndrăzneț din punct de vedere al creației, deplin liber să experimenteze în ceea ce privește limbajul plastic și care avea capacitatea de a rezolva cu studenții o temă în mod spectaculos sau de a „salva” o lucrare ce părea compromisă, găsind soluții viabile, susținute și printr-o bună cunoaștere a tehnicii picturii⁸. Eforturile sale didactice erau încununuate de succes deoarece el era un bun pedagog conducându-l pe student spre o cunoaștere de sine¹⁸.

Leon Vreme, prin propriul său exemplu, imprima

¹⁸ Informații primite de la Daniela Orăvițan.

professors - V. Gaga and P. Jecza – also facilitated the education of some young people in this artistic direction (Ștefan Kelemen, Ionel Cinghiță, Walter Kirchner, Ștefan Călărășanu). Both artists had approached an abstract constructivist vision, yet it derived from different sources. In V. Gaga's case, constructivism derived from archetypal contexts, in which the symbolical contents were represented by means of abstract forms, while the whole vision of P. Jecza was abstract constructivist, deriving from an avant-garde source.

For the young students in the 70s, the artist-teacher model was suggesting an exemplary trainer, who was positively influencing their future personality. This fact was completed by the dynamic atmosphere in the city – the music concerts (of the „Phoenix” band, which they were really close to, since Nicu Covaci had been their colleague, or the jazz groups, which were also joined by Eugen Gondi), the art lectures and films projected by professor and art critic Deliu Petroiu, the series of art films made by great film producers (Antonioni, Fellini, Bergman etc.) watched at the city cinema.

As a result, we can surely state the Faculty of Fine Arts within the Pedagogical Institute had a well-defined personality, oriented towards contemporary art and its languages. In spite of all these, despite the prizes awarded at student festivals and the assertion of a generation of artists, after 19 years of activity, in 1979 they decided to dissolve the Faculty, although it would have deserved to be promoted as a four-year higher education institute¹⁹.

Resuming the circumstances regarding the dissolution of the School of Fine Arts in the interwar period, the decision to abolish the Faculty of Drawing brutally stopped an institution that seemed to have become a real „reservoir” of creativity on the local level and which, together with the High-School of Fine Arts, kept the local and regional artistic movement alive by animating it with new presences.²⁰

¹⁹ From Leon Vreme's viewpoint, the dissolution was a political one, which did not take the results into account, it was only about the arbitrary decision to preserve and raise the rank of the similar institution in Iași to the detriment of the one in Timișoara.

²⁰ The present text is an abbreviated and adapted variant of a longer text, published in my book, *Timișoara between tradition and modernity. Artistic pedagogy in the 20th century*, Brumar, Timișoara, 2006.

studentilor o direcție constructivist-abstractă, de actualitate, care era împărtășită de altfel și de ceilalți profesori (Adalbert Luca, Petru Jecza, Victor Gaga, Zoltán Molnár etc.). Avea o mare deschidere și era receptiv față de încercările tinerilor de a experimenta sau de a se elibera de rigorile tematice.

Dacă pictorul Vreme era renumit pentru felul în care problematiza culoarea la cursurile sale și prin exigența pe care o pretindea studentilor față de ei înșiși, Luca era recunoscut pentru exigențele sale în domeniul desenului. El era un artist cu o forță creatoare exemplară, care adaptase soluția monumentală a muraliștilor mexicani la propriile cerințe artistice, metamorfozând-o într-o viziune artistică ce migra de la realism spre constructivism. A fost activ în câmpul artei oficiale, preluând un mare număr de comenzi cărora li se adapta din mers. Gabriel Popa, profesor la pictură, era și el un artist pentru care figurativul continua să fie o provocare, bazându-se mai mult pe expresivitatea desenului, în care culoarea era introdusă subtil sau redusă până la alburi transparente. Figurativi onirici, dar de formație monumentalisti erau și Ion Sulea-Gorj și Friedrich Schreiber, care aduceau amândoi o viziune nouă asupra artei contemporane și adaptarea limbajelor în funcție de cerințele sociale (comenzile oficiale) și propria creație.

Deși sculptura nu era o secție de sine stătătoare, ci doar un curs de modelaj adiacent formației pedagogice de bază, totuși modelul pe care-l ofereau cei doi profesori - V. Gaga și P. Jecza - a dus la formarea câtorva tineri și în această direcție artistică (Ștefan Kelemen, Ionel Cinghiță, Walter Kirchner, Ștefan Călărășanu). Amândoi artiștii abordaseră o viziune de tip constructivist-abstract, venită însă din surse diferite. Pentru V. Gaga constructivismul provenea din arhetipal, în care conținuturile simbolice sunt reprezentate prin forme abstracte, în timp ce întreaga viziune a lui P. Jecza era constructivist-abstractă de sorginte avangardistă.

Pentru tinerii studenți din anii '70 modelul profesorilor-artiști a fost unul formator exemplar, cu efecte benefice asupra personalității lor viitoare. Acestui fapt i se adauga atmosfera vie din oraș - concertele de muzică (ale grupului „Phoenix”, față de care se simțeau apropiați și prin faptul că Nicu Covaci le fusese coleg sau față de grupurile de jazz, la care participa Eugen Gondi), prelegerile și filmele de artă proiectate de profesorul și criticul de artă Deliu Petroiu, seriile de filme artistice ale marilor

regizori (Antonioni, Fellini, Bergman etc.) proiectate la cinemateca din oraș.

Astfel se poate afirma cu certitudine că Facultatea de Arte Plastice din cadrul Institutului Pedagogic a avut o personalitate bine definită, orientată spre arta contemporană și spre limbajele acesteia. Cu toate acestea, și în ciuda premiilor la festivalurile studențești aduse de timișoreni, în ciuda afirmării unei generații de artiști, după 19 ani de funcționare, în 1979 s-a luat decizia de desființare a Facultății, deși ar fi meritat să fie promovată ca un institut superior de învățământ (de patru ani)¹⁹. Reluând oarecum circumstanțele desființării Școlii de arte frumoase din perioada interbelică, decizia de desființare a Facultății de Desen a pus capăt în mod brutal unei instituții care părea să fi devenit un adevărat „rezervor” de creativitate pe plan local și care, alături de Liceul de Arte Plastice, a întreținut vie mișcare artistică locală și regională animând-o cu prezențe noi.²⁰

¹⁹ În opinia lui Leon Vreme, desființarea a fost una de natură politică, care nu a ținut cont de rezultate, ci de decizia arbitrară de a păstra și ridica în rang instituția similară din Iași în detrimentul celei din Timișoara.

²⁰ Textul de față este o variantă abreviată și adaptată a unui text mai lung, publicat de mine în cartea Timișoara între tradiție și modernitate. Pedagogia artistică în secolul al XX-lea, Brumar, Timișoara, 2006.

*Facultatea de Arte-Timișoara, atelier de pictură 1976
Profesorul Romul NUȚIU oferind corectură studenților săi*

*La aniversarea pictorului Iulius PODLIPNY
(sus) Profesorii Leon Vreme, Victor Gaga, Adalbert Luca
(jos) Profesorii Aurel Breilean, Eugenia Dumitrașcu-Luca, Iulius Podlipny, Xenia Eraclide Vreme, Romul Nuțiu*

Facultatea de Arte-Timișoara, atelier de pictură 1963 / Prima promoție

*Facultatea de Arte-Timișoara,
 promoția 1975-1976
 (de la stânga)
 Profesorii A. Breilean, R. Nuțiu,
 P. Jecza
 (mijloc sus)
 L. Vreme,
 Friedrich Schreiber,
 N. Someșan
 (central față)
 E. Dumitrașcu-Luca*

Ipostaza timișoreană a Școlii și a Academiei de Arte frumoase (1933-1941)

The Hypostasis of the School and Academy of Fine Arts Timișoara (1933-1941)

Negoia LĂPTOIU

Întrucât consecințele agravante ale prelungitei crize economice din România anilor 1929-1933 făceau iminentă și sacrificarea Școlii de arte frumoase din Cluj (unde ființa din toamna lui 1925), soluția salvatoare de prelungire a existenței sale vine din Timișoara, fastuoasa și mai prospera urbe din vestul țării beneficiind de resurse și conjuncturi existențiale favorabile unor inițiative cu finalitate spirituală. În fruntea sprijinitorilor ideii de transfer s-a situat Sever Bocu, personalitate politică a timpului, fost ministru al Banatului. De avantajele statornicirii unui asemenea prețios focar de cultură în capitala Banatului s-au convins și deputații bănățeni care întruniți într-o ședință – la 1 aprilie 1933 – au redactat o expunere de motive și un proiect de lege care urma să fie supus aprobării corpurilor legiuitoare.

Trecut prin Camera Deputaților, proiectul inițiat de deputații bănățeni urma să primească și acceptul Senatului, pentru a putea căpăta putere de lege. Cum sesiunea parlamentară se încheiase, urmând să se deschidă abia la toamnă, se creează în rândul studenților și profesorilor o stare de derută. Intervine însă viguros Sever Bocu – aflat la București – care capacitează oficialitățile guvernamentale să decidă în iulie 1933 mutarea Școlii de arte frumoase de la Cluj la Timișoara, începând cu 1 septembrie 1933. Director al Școlii a rămas tot Alexandru Popp, iar ca secretar a fost angajat un absolvent de excepție: Ștefan Gomboșiu.

Pentru acoperirea cheltuielilor necesitate de mutarea mobilierului la Timișoara primăria acordă 30.000 lei, iar Ministerul Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor – 50.000 lei. Se caută spațiu de instalare, întrucât proiectatul sediu al Palatului Cultural era încă în roșu. În cele din urmă se consideră ca cele mai adecvate

Whereas the aggravating consequences of the prolonged economic crisis in Romania between 1929 and 1933 also made the sacrifice of the School of Fine Arts in Cluj imminent (it functioned there starting with the autumn of 1925), the saving solution to prolong its existence came from Timișoara, the sumptuous and more prosperous town in the west of the country benefiting from resources and existential circumstances favourable to some initiatives emphasising a spiritual outcome. Sever Bocu, a political personality of the time, the former minister of Banat, was the main supporter of the transfer idea. The deputies from Banat were also convinced of the advantages regarding the establishment of such a precious source of culture in the capital of Banat; on April 1, 1933, within the frames of a meeting, they drafted a statement of reasons and a bill to be approved by the legislature.

Approved by the Chamber of Deputies, the project initiated by the deputies was to receive the approval of the Senate, in order to gain the power of law. As the parliamentary session ended, and it was not supposed to open until the autumn, one could notice a state of confusion among the students and professors. However, in July 1933, Sever Bocu – who had settled to Bucharest – intervened vigorously enabling the government officials to decide the removal of the School of Fine Arts from Cluj to Timișoara starting with September 1, 1933. Alexandru Popp also remained the Director of the School and an exceptional graduate, Ștefan Gomboșiu, was hired as a secretary.

In order to cover the expenses necessary for moving the furniture to Timișoara, the town-hall granted 30.000 lei, and the Ministry of Public Instruction, Cults and Arts – 50.000 lei. Installation space was being sought as the projected headquarters of the Palace of Culture was still in red. Finally, the most suitable one was the room under the hall of the one-story building and the large hall in the ground floor building, plus one room for the servant, used

Încăperea de sub holul edificiului cu etaj și sala mare din edificiul parter, plus una cameră pentru servitor, aflate în folosința Auto-Clubului Român Banat-Crișana (astăzi sediu pentru atelierele artiștilor plastici din Timișoara, într-un parc, în apropiere de Bega). În 17 septembrie 1933 are loc – în prezența frunțașilor forurilor locale și a numeroși intelectuali – constituirea Comitetului de sprijin și de conducere, în frunte cu Sever Bocu, director al ziarului „Vestul”. Un alt moment important a fost alcătuirea – în 14 octombrie – a listei corpului profesoral – mizându-se pe colaborarea lui Alexandru Popp (desen), Romul Ladea (sculptură), Catul Bogdan (desen și pictură), Aurel Ciupe (desen și pictură), Anastase Demian (artă decorativă), dr. Ioachim Miloia (istoria artelor), dr. Leonte Munteanu (anatomie plastică), arh. ing. pictor Cornel Liuba (noțiuni de arhitectură) și dr. Anastasie Popovici (pedagogie). Doar trei din cei propuși nu-și pot onora chemarea: Ciupe, Demian și Munteanu.

Rezolvate problemele esențiale de natură organizatorică, în 15 octombrie 1933 are loc deschiderea festivă a cursurilor, care încep practic după alte două zile, în baza unui regulament de funcționare mult apropiat celui din etapa clujeană.

Regulamentele și dispozițiile în baza cărora au funcționat Școala și Academia

Void să asigure celor interesați date cât mai precise asupra regimului Școlii se tipărește, în luna august 1933, un Prospect în care se preciza că „... învățământul la această școală este de grad superior. Scopul Școlii este de a da o pregătire superioară în domeniul artelor plastice și de a contribui la dezvoltarea artei și a simțului pentru frumos. Școala pregătește profesori de desen pentru școlile secundare și maeștrii pentru școlile de specialitate. Face educația necesară celor care se consacră, exclusiv artei”. În continuare se furnizau date privind organizarea studiilor, pe cele două secțiuni (pedagogică și artistică), cu materiile pe ani de studiu, apoi condițiile de admitere, taxele școlare.

După numai un an de funcționare la Timișoara, timp în care și-au putut finaliza studiile alți zece absolvenți, Ministerul Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor decide prin Ordinul 108.595/1935 desființarea Școlii,

¹ Arhiva Școlii (aflată acum la sediul Liceului de artă din Timișoara), dosar 5, an școlar 1933/1934, Prospectul Școlii de arte frumoase din Timișoara.

by the Romanian Auto Club Banat-Crișana (today the headquarters of the artists' workshops in Timișoara, in a park next to Bega).

In September 17, 1933, in the presence of the leaders of local forums and numerous intellectuals, they organised the establishment of the Support and Steering Committee headed by Sever Bocu, the director of „The West” newspaper. Another important moment was marked by the organisation – in October 14 – of the list suggesting the teaching staff – counting on the collaboration of Alexandru Popp (drawing), Romul Ladea (sculpture), Catul Bogdan (drawing and painting), Aurel Ciupe (drawing and painting), Anastase Demian (decorative arts), dr. Ioachim Miloia (the history of arts), dr. Leonte Munteanu (artistic anatomy), arch. engineer painter Cornel Liuba (notions of architecture) and dr. Anastasie Popovici (pedagogy). There were only three of these who could not honour the challenge: Ciupe, Demian and Munteanu.

Once the essential organisational problems were solved, on October 15, 1933, they organised the festive opening of the courses which practically began two days later, based on an operating regulation which was very similar to the one stage from Cluj.

The regulations and provisions coordinating the activity of the School and Academy

In order to provide those interested with the most accurate data on the School's regime, in August 1933 they printed a Prospectus, which emphasised that „... the education at this school is superior. The School's goal is to provide a superior training in the domain of fine arts and to contribute to the development of art sense of beauty. The School prepares drawing teachers for secondary schools and masters for specialised schools. It completes the education needed by those who devote themselves exclusively to art”. Then, it provided data regarding the organisation of studies in two sections (pedagogical and artistic), specifying the subjects per years of study, the admission conditions, and the tuition fees.

After only one year of functioning in Timișoara, when ten other graduates could complete their studies, the Ministry of Public Instruction, Cults and Arts decided to abolish the School starting with September 1, 1934, by Order 108.595/1935. Consequently, for the ridiculous sum of 200.000, they sacrificed an institution which had asserted its right to exist by means of viable arguments.

¹ The School Archive (now at the headquarters of the Art High School in Timișoara), file 5, school year 1933/1934, Prospectus of the School of Fine Arts in Timișoara.

Începând cu 1 septembrie 1934. Așadar, pentru ridicola sumă de 200.000 le se sacrifica o instituție care-și afirmase – cu viabile argumente – dreptul la ființare.

Au apărut însă salvatori acele energii a căror autoritate au făcut inoperant durerosul verdict. Profitând de prezența ministrului Constantin Anghelescu la Timișoara (la sfârșitul lunii august 1934 desfășurându-se un Congres al corpului didactic profesional), oficialitățile și intelectualitatea bănățeană l-au convins de necesitatea păstrării acestui focar de cultură în extremitatea vestică a țării. Condițiile menținerii consemnau însă stingerea subvenției din partea statului, Școala de arte frumoase urmând să se susțină „din venituri proprii”, asigurate de primăria municipiului și prefectura județului.

O dată cu deschiderea anului școlar 1935/1936, Alexandru Popp demisionează din funcția de director (din motive de vârstă), propunându-l pe arh. ing. Victor Vlad, care este ales în unanimitate. La următoarea ședință a Consiliului profesoral – din 11 noiembrie 1935 – se decide „înființarea cursului de cinci, cu specializarea în anul al cincilea”. Prelungirea duratei de studii (care face ca vara anului 1936 să nu fie sesiune normală de absolvire) mărturisea voința celor care conduceau destinele Școlii timișorene de a-i crea un statut similar cu școlile de arte frumoase ale statului, din București și din Iași (unde, de asemenea, durata studiilor se ridicase la cinci ani, primul fiind de testare a vocației).

Nevoia de asigurare a unei certitudini privind activitatea viitoare determină Consiliul profesoral să caute, în ședința din 3 decembrie 1936, găsirea unei modalități de temeinică legalizare a existenței instituției. După îndelungi dezbateri se ajunge la concluzia că soluția cea mai viabilă ar fi înscrierea sa în bugetul ordinar al primăriei, fără modificarea subvenției de până atunci. Receptivă, Comisa interimară a primăriei municipiului Timișoara prin decizia I/54.667 din 16 decembrie 1936 hotărăște înscrierea Academiei de arte frumoase în bugetul său ordinar.

În temeiul acestei hotărâri – pregătită prin coalizarea tuturor energiilor progresiste din capitala Banatului – deputatul Aurel Cosma – junior (spirit nobil și cultivat, care sprijinea cu ardoare afirmarea culturii și artei românești în paginile revistei „Luceafărul”, al cărei director era) elaborează un Proiect de lege pe care-l

However, those energies, whose authority made the painful verdict inoperative, appeared as saviours. Taking advantage of the presence in Timisoara of a minister, Constantin Anghelescu (at the end of August 1934 there was a Congress of the professional teaching staff), the officials and intellectuals from Banat convinced him of the need to preserve this source of culture in the western extremity of the country. Yet the conditions needed to preserve this recorded the termination of the state convention and the School of Fine Arts was to support itself from its „own revenues”, provided by the city-hall and the county prefecture.

When the school year opened in 1935, Alexandru Popp resigned as director (given his age), and he proposed architect engineer Victor Vlad, who was unanimously elected. At the next meeting of the teaching staff – on November 11, 1935 – they decided the „establishment of the fifth course, with the specialisation in the fifth year”. The extension of the study duration (which does not make the summer of 1936 a normal graduation session) testified the will of those who led the destinies of the School in Timisoara to create a status similar to the state's schools of fine arts in Bucharest and Iași (where the duration of studies had also risen to five years as the first one represented the test of vocation).

The need to ensure some certainty regarding the future activity determined the Teaching Council to search, in the meeting organised on December 3, 1936, for a way to thoroughly legalise the existence of the institution. After long debates, they drew the conclusion that the best solution would be marked by its registration in the ordinary budget of the city hall, without modifying the subsidy. Really receptive, the Interim Commission of the Timisoara City Hall, by means of decision I/54.667 of December 16, 1936, decides to include the Academy of Fine Arts in its ordinary budget.

Based on this decision, prepared by the coalition of all progressive energies in the capital of Banat, a deputy representative, Aurel Cosma – junior (a noble and educated spirit, who ardently supported the development of the Romanian culture and art in the „Luceafărul”, whose director he used to be) elaborated a Bill which he submitted for approval to the Chamber of Deputies in the sitting organised on March 4, 1937.

Starting with the spring of 1937, when the necessary events were carried out to include the Academy of Fine Arts (as it was called more assiduously after the municipalization of resources) with the subsidy promised in the financial year 1937/1938, especially in the autumn of the same year, the Teachers' Council tried to amplify the profile the institution's profile by creating a section of applied arts in order to „ emphasise not only the

depune spre avizare Camerei Deputaților în ședința din 4 martie 1937.

Încă din primăvara anului 1937, când se efectuează întâmplările necesare în vederea cuprinderii Academiei de arte frumoase (cum se numea mai asiduu după municipalizarea resurselor) cu subvenția promisă în exercițiul financiar pe anul 1937/1938, dar mai ales din toamna aceluiași an, Consiliul profesoral încearcă o amplificare a profilului instituției prin crearea unei secții de artă aplicată, cu scopul mărturisit „ de a pune în valoare nu numai resursele de creațiuni autohtone, dar mai ales pentru a contrabalansa elementul străin, pentru a zăgăzui produsele de importare, adesea fără nici o valoare artistică, dar enorm de scump plătite”². Ca bază principală de discuție a fost documentatul Proiect de regulament pentru reorganizarea instituției, susținut de subdirectorul Ștefan Gomboșiu, prezentat în ședința Consiliului profesoral din 11 octombrie 1937. Preocuparea ardentă de a fixa existența Academiei de arte frumoase în acord cu necesitățile imediate ale realității noastre social-economice se va manifesta din partea conducerii și a profesorilor de-acum pe întreaga durată a existenței sale timișorene, în iulie 1939 lansând chiar în presă un Proiect pentru înființarea unei școli speciale de artă industrială – cu durata de doi ani – pe lângă Academia de arte frumoase³. Dar lipsa resurselor materiale aveau să determine, din nou, sacrificarea unor așa de moderne și justificate inițiative, singulare în ambianța de-atunci a învățământului artistic românesc.

Odată cu încheierea anului universitar 1937/1938 încetează și calitatea de rector a arh. ing. Victor Vlad, funcție care va fi încredințată vigurosului sculptor – profesor Romus Ladea.

Din repetatele memorii înaintate Ministerului Educației Naționale de a-i clarifica statutul, cel din octombrie 1938 primește un răspuns care încuraja optimismul. Direcția învățământului Superior din cadrul Ministerului informa că „Academia de arte frumoase din Timișoara va funcționa ca școală extrabugetară, cu drept de publicitate, cum a avut până în 1935,

resources of autochthonous creations but especially to counterbalance the foreign element, to restrain the import items, which often expressed no artistic value, yet they cost a lot”². The main basis for discussion was the documented Draft Regulation for the reorganisation of the institution supported by vice-principal Ștefan Gomboșiu, presented in the meeting of the Teachers’ Council on October 11, 1937. The ardent concern to fix the existence of the Academy of Fine Arts in accordance with the immediate needs of our socio-economic reality was going to be manifested by the current management and teachers throughout its existence in Timișoara, and in July 1939 they even launched a Project for the establishment of a special school of industrial art – lasting two years – in addition to the Academy of Fine Arts³. However, the absence of material resources were meant to determine, again, the sacrifice of such modern and justified initiatives which were singular in the context of that Romanian artistic education.

The end of the 1937/1938 academic year also cancelled the rector role of arch. engineer Victor Vlad, a position that was subsequently entrusted to the vigorous sculptor, professor Romus Ladea.

From the repeated memoirs submitted to the Ministry of National Education to clarify its status, the one from October 1938 received an answer which inspired optimism. The Directorate of Higher Education within the Ministry informed that „the Academy of Fine Arts from Timișoara will function as an extra-budgetary school, with the right of publicity, as it had until 1935, according to decision 76.387 of June 3, 1930”⁴.

Like in the case of the stratification in December 1930, the joy was short-lived. In June 20, 1939, the same Directorate issued a new decision, 106.977, in total contradiction with those sustained eight months before: „... We would like to inform you that Your School does not have the right conferred on the state fine art academies, and from now on it will be known that Your School does not offer them any rights”⁵. A desolate decision after so many years of commendable efforts and accomplishments.

Despite all the interventions made by various influential people in governmental circles, the Directorate of Higher Education did not reconsider its decision of June 20, 1939, therefore the Academy of Fine Arts, Timișoara had to

² Idem, dosar 2/2, an școlar 1936/1937, adresa 159 din 9 martie 1937

³ xxx, La 1 septembrie ia ființă la Timișoara – Școala specială de arte industriale, în „Dacia”, Timișoara, 20 iulie 1939

² Idem, file 2/2, school year 1936/1937, address 159 of March 9, 1937

³ xxx, On September 1, in Timișoara, they founded the Special School of Industrial Arts, in „Dacia”, Timișoara, July 20, 1939

⁴ The School’s Archive, file 2/2, school year 1938/1939, address 179.997 of November 2, 1938

⁵ Idem, file 4/4, school year 1935/1936, address 52 of November 7, 1935

conform deciziei 76.387 din 3 iunie 1930⁴.

Ca și în cazul stratificării din decembrie 1930 bucuria avea să fie de scurtă durată. În 20 iunie 1939, aceeași Direcție emite o nouă decizie, 106.977, în totală contradicție cu cele afirmate cu opt luni înainte: „... Vă facem cunoscut că Școala Dvs. nu are dreptul conferit academiilor de arte frumoase de stat, urmând ca de acum încolo să se știe că Școala Dvs. nu le oferă nici un drept⁵. Dezolantă hotărâre după atâția ani de lăudabile strădanii și împliniri.

Cu toate intervențiile făcute prin diverse persoane influente în cercurile guvernamentale, Direcția Învățământului Superior nu revine asupra deciziei sale din 20 iunie 1939 și, de aceea, Academia de arte frumoase din Timișoara se vede nevoită ca din toamna anului 1939 să renunțe la secția pedagogică, primind înscrieri numai la secția artistică. Mai figura, de asemenea, cursul seral de desen și schițe, condus de profesorul Julius Podlipny, inaugurat în 15 noiembrie 1937.

Această structură a instituției se păstrează timp de doi ani, iar din septembrie 1941 devine Școală de arte decorative cu profil secundar, dându-se curs deciziei 8.759 din ianuarie 1941 emisă de Direcția Învățământului Superior din Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor. Prin această schimbare de statut – renunțându-se la factura academică – se speră ca Școala să fie mai ușor asimilată în rețeaua de învățământ național, fapt pe care realitatea l-a și confirmat curând.

Baza materială

Acceptând transferul Școlii de arte frumoase de la Cluj la Timișoara, Ministerul Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor îi asigură aceeași minimă subvenție care oscila în jurul sumei de 18.000 lei lunar. Din ea se achitau salariile a doi profesori de specialitate, pentru secretar și omul de serviciu. Înaintând forului tutelar proiectul de buget pe anul 1933/1934, la capitolul cheltuieli figurau 396.088 lei (dincolo de plata salariilor preconizându-se sume extrem de modeste pentru întreținere, reparații, plata modelelor, încălzit și chirie). La începutul anului 1934 primăria îi confirmă

⁴ Arhiva Școlii, dosar 2/2, an școlar 1938/1939, adresa 179.997 din 2 noiembrie 1938

⁵ Idem, dosar 4/4, an școlar 1935/1936, adresa 52 din 7 noiembrie 1935

give up the pedagogical section in the autumn of 1939, receiving enrollment only in the artistic section. There was also an evening drawing and sketching course led by professor Julius Podlipny, which opened on November 15, 1937.

This structure of the institution was preserved for two years and starting with September 1941 it became a School of decorative arts with a secondary profile, following the decision of 8.759, January 1941, issued by the Directorate of Higher Education within the Ministry of National Education, Cults and Arts. Given this change of status – giving up the academic bill – they hoped that the School was going to be more easily assimilated into the national educational network, a fact that reality soon confirmed.

The material base

By accepting the transfer of the School of Fine Arts from Cluj to Timișoara, the Ministry of Public Instruction, Cults and Arts ensured the same minimum subsidy which oscillated around the sum of 18.000 lei per month. They used it to pay the salaries of two specialised teachers, the secretary and the man on duty. Submitting the draft budget for 1933/1934 to the tutelary forum, the chapter suggesting the expenses emphasised the sum of 396.088 lei (beyond the payment of salaries, extremely modest amounts for maintenance, repairs, payment of models, heating and rent were expected). At the beginning of 1934 the town-hall confirmed the subsidy amounting to 149.082 lei.

Convinced that the Ministry was going to honour the subsidy for 1934/1935, the prefecture did not foresee anything in the budget for the School of fine arts, achieved in September 1934, therefore they responded in a negative way. However, it was going to retain the precedent created by the withdrawal of the ministerial subsidy and replaced it with an equivalent fund provided in the budget for 1935/1936. The prefecture kept the amount of the subsidy valuing 200.000 lei for the entire duration reflecting the existence of the School and Academy in Timișoara, excepting the interval between April 1, 1938 and March 31, 1939, when they increased it to 296.193 lei. Instead, the Timișoara city hall proved more generous increasing the value of the subsidy granted by local institutions, the amounts collected from school fees, which centrally ranged between 100.000 and 150.000 lei, and the benefits from some monumental art orders for theoretical studies.

Like in Cluj, the problem regarding the space for the most efficient development of the courses was not adequately

acordarea subvenției în valoare de 149.082 lei.

Convinsă că Ministerul va onora subvenția și pe anul 1934/1935, prefectura nu a prevăzut în buget nimic în contul Școlii de arte frumoase și, de aceea, la întâmpinarea acesteia – efectuată în septembrie 1934 – răspunde negativ. Va reține însă precedentul creat prin retragerea subvenției ministeriale, suplinind-o printr-un fond echivalent, prevăzut în bugetul pe anul 1935/1936. Prefectura va păstra cuantumul subvenției de 200.000 lei pe întreaga durată a existenței Școlii și Academiei la Timișoara, cu excepția intervalului 1 aprilie 1938 – 31 martie 1939, când îl majorează la 296.193 lei. În schimb, primăria municipiului Timișoara s-a dovedit mai generoasă, sporind valoarea subvenției acordate de instituții locale, sumele încasate din taxele școlare, care centralizate oscilau între 100.000 și 150.000 lei și beneficiile realizate din unele comenzi de artă monumentală pentru studii teoretice s-au și decorativă.

Ca și la Cluj, nici la Timișoara nu a fost rezolvată adecvat problema spațiului pentru desfășurarea cât mai eficientă a cursurilor. În cele două săli spațioase din cadrul Auto Clubului s-au organizat ateliere pentru disciplinele practice, pictura și sculptura. Pentru studiile teoretice s-au văzut nevoiți să apeleze la bunăvoința altor instituții. De la Școala Politehnică primește două amfiteatre, pentru cursurile de istoria artelor, cu un singur aparat de proiecție, iar celălalt pentru perspectivă și geometrie descriptivă. Școala superioară de arte și meserii îi oferă, tot gratuit, o sală pentru cursul de arhitectură și cel de artă decorativă, iar Școala normală sală pentru susținerea orelor de pedagogie și anatomie. Din 15 martie 1937, primind mai multe săli în edificiul Palatului Cultural (sau al Teatrului, cum i se spunea) își concentrează activitatea într-un spațiu mai unitar, dar din toamna anului 1940 se vede nevoită, iarăși, să migreze cu mobilierul în sala de la mezaninul palatului „Lloyd”.

Deși veniturile s-au ridicat la cote mult superioare condițiilor avute în ultimii ani de existență, la Cluj, ele nu erau însă suficiente, întrucât crescuse mult și costul vieții. Revelator este în acest sens un raport al conducerii Școlii către primărie, întocmit în 7 noiembrie 1935: „Situția bugetară a Școlii noastre nu ne permite decât o existență sub raportul celor mai modeste condițiuni. Din subvențiile acordate abia se pot acoperii cheltuielile de chirie și salarii extrem de reduse ale personalului. Orice alte cheltuieli materiale

solved in Timișoara either. They used the two spacious rooms of the Auto Club to organise workshops for the practical disciplines, painting and sculpture. Regarding the theoretical studies, they had to appeal to the goodwill of other institutions. The Polytechnic School provided them with two amphitheatres, for the courses of art history, with only one projection equipment, and the other one for the perspective and descriptive geometry. The upper School of Arts and Crafts conferred, also free of charge, a room for architecture and decorative arts, and the normal school room to support the classes of pedagogy and anatomy. Starting with March 15, 1937, receiving more rooms in the edifice of the Cultural Palace (or of the Theatre, as they used to name it) they concentrated the activity in a more unitary space yet, since the autumn of 1940, they were forced to migrate, again, with their furniture, into the hall on the mezzanine floor of the palace „Lloyd”.

Although the revenues rose to much higher levels than in the last years of existence, they were not sufficient in Cluj since the cost of living had also risen greatly. What is revealing in this sense is a report of the School's management team submitted to the town-hall, issued on November 7, 1935: „The budgetary situation of our School allows us only an existence under the report of the most modest conditions. Subsidies could barely cover extremely low rent and staff salaries. In case of any other material expenses, we don't consider ourselves capable of satisfying them, thus causing serious obstacles in the development of education”⁶. And the examples can be amplified, a more favourable financial situation manifested only between April 1, 1936 and March 31, 1939.

Registrations and attendance

Although the Ministry delayed the issuance of a decision approving the transfer of the School of Fine Arts from Cluj to Timișoara (a decision delivered in the middle of July 1933), most of those who had attended it in the town on the Someș also attended it in its Timișoara style. From the 59 enrolled in the school year 1932/1933 (54 attended it regularly) 32 enrolled in the second, third and fourth year. By also considering the ten graduates in June 1933, we notice that 12 withdrew as they opted for the academies in Bucharest and Iași. Most of these have retired from the first year and belong to the artistic section.

The influx of graduates for the first year to the School of Fine Arts in Timișoara was gratifying, 24 of the 27 were

⁶ *Idem, file 4/4, school year 1935/1936, address 52 on November 7, 1935*

suntem puși în situația de a nu le putea satisface, cauzând astfel piedici serioase învățământului⁶. Și exemplele pot fi amplificate, o conjunctură financiară mai favorabilă manifestându-se doar în perioada 1 aprilie 1936 – 31 martie 1939.

Înscrierile și frecvența

Cu toate că Ministerul a tergiversat emiterea unei decizii prin care se aproba transferul Școlii de arte frumoase de la Cluj la Timișoara (decizie transmisă la jumătatea lunii iulie 1933), majoritatea celor care au frecventat-o în orașul de pe Someș au urmat-o și-n ipostaza ei timișoreană. Din cei 59 înscriși în anul școlar 1932/1933 (frecventând regulat 54) s-au înscris în anii II-IV – 32. considerând și pe cei zece absolvenți din iunie 1933, înseamnă că s-au retras 12, optând pentru academiile din București și Iași. Cei mai mulți s-au retras din anul I și aparțin secției artistice.

Îmbucurătoare este afluența spre Școala de arte frumoase din Timișoara a candidaților pentru anul I, din cei 27 înscriși frecventând regulat 24. Cei mai mulți au preferat secția pedagogică – 18, trădându-și intenția de a deveni dascăli.

Așadar, în anul școlar 1933/1934 se înregistra un număr de 64 studenți, un procent încurajator privit din prisma înscrișilor în anul I. exista deci un real interes pentru o asemenea specializare, iar prezența în număr mare și a celor din anii superiori releva puternica sudură suflească dintre profesori și studenți, argument esențial în asigurarea continuității instituției.

Cu tot regimul ei incert, s-a înregistrat îndeosebi în primii ani ai popasului timișorean o frecvență constantă, oscilând în jurul a 50 de cursanți la ambele secții, pedagogică și artistică. Dacă în primul an s-au înscris 64, în cel de al doilea au frecventat-o 57, în al treilea – 42, în al patrulea – 50, în al cincilea – 47, în al șaselea – 41, iar în 1939/1940, când a rămas numai cu secția artistică – 28. în ultimul an, ca efect al refugierii din zonele românești ocupate abuziv prin Dictatul de la Viena, numărul cursanților a crescut la 38. majoritatea studenților aveau bacalaureatul, cei cu studii incomplete fiind înscriși la secția artistică.

Corpul profesoral

Dorința Comitetului de sprijin și de conducere ca

frequently attending the courses. Most of them preferred the pedagogical section – 18, suggesting their intention to become teachers.

Thus, in the school year 1933/1934 there was a number of 64 students, an encouraging percentage seen in terms of enrolment in the first year. There was a real interest in such a specialisation, and the presence in such a large number of the ones related to higher levels emphasised a powerful connection between the teachers and students, which was an essential argument ensuring the continuity of the institution.

Despite its uncertain regime, there was a constant frequency, especially in the first years of the activity carried out in Timișoara, oscillating around 50 students at both departments, the pedagogical and artistic one. If in the first year there were 64 who had enrolled, in the second one there were 57 who attended it, in the third there were 42, in the fourth – 50, in the fifth – 47, in the sixth – 41, and in 1939/1940, there was only the artistic section – 28. In the last year, as a result of the refugee from the Romanian areas abusively occupied by means of the Vienna Dictate, the number of students increased to 38. Most of the students had a baccalaureate, and those with incomplete studies were enrolled in the art department.

The teaching staff

The desire of the Support and Management Committee for the School of Fine Arts from Timișoara to benefit from the services of the active teaching staff in Cluj could be only partially realized, Ciupe and Demian were strongly involved as custodians of the Art Museum from Tg. Mureș, the second one in more ample works of monumental art, they both had to refuse the honourable invitation. An attempt was made to fill the vacancies by hiring, in February 1934, the drawing department of Aurel Popp and Julius Podlipny, but the former gave up his condition a semester later. In these circumstances the specialised disciplines were distributed as follows: Alexandru Popp – painting, Romul Ladea – sculpture, Catul Bogdan – decorative arts and Julius Podlipny – drawing.

Based on a good material condition at the beginning of the academic year 1936/1937, the Teaching staff considered an amplification of the teaching staff necessary, by creating new departments: the linear and ornamental drawing, calligraphy, completing the painting department and a position of assistant at the teaching department. As he had been offered to teach notions of architecture and style, architect eng. Adrian Suci (the head of the Technical Service at the City Hall)

⁶ *Idem*, dosar 4/4, an școlar 1935/1936, adresa 52 din 7 noiembrie 1935

Școala de arte frumoase din Timișoara să beneficieze de serviciile corpului profesoral activ la Cluj nu s-a putut realiza decât parțial, Ciupe și Demian puternic implicați în calitatea de custode al Muzeului de Artă din Tg. Mureș primul, iar al doilea în tot mai ample lucrări de artă monumentală s-au văzut nevoiți a refuza onoranta invitație. Se încearcă ocuparea posturilor vacante prin angajarea, în februarie 1934, la catedra de desen al lui Aurel Popp și Julius Podlipny, dar primul își părăsește condiția după un semestru. În această situație disciplinele de specialitate s-au repartizat astfel: Alexandru Popp – pictură, Romul Ladea – sculptură, Catul Bogdan – artă decorativă și Julius Podlipny – desen.

Bazându-se pe starea materială bună la începutul anului universitar 1936/1937, Consiliul profesoral consideră necesară o amplificare a corpului didactic, prin crearea de noi catedre: desen liniar și ornamental, caligrafie, completarea catedrei de pictură și un post de asistent la catedra de desen. Oferindu-i-se predarea noțiunilor de arhitectură și stil, arh. ing. Adrian Suciu (șeful Servicului tehnic de la primărie) conduce cursul timp de un an, provocând însă supărarea lui Cornel Liuba care nu mai acceptă catedra de desen liniar și ornamental. După retragerea lui Adrian Suciu, cursul de arhitectură este preluat de Victor Vlad. De asemenea, dată fiind nesiguranța contribuției și profesorul Ion Isac de la Școala normală se dispensează de obligațiile impuse de predarea caligrafiei.

În aceste condiții apare gestul de o rară generozitate al subdirectorului Ștefan Gomboșiu care se angajează să predea, gratis cursul de „Metodologie”, cuprinzând desenul ornamental, liniar, geometria și caligrafia. Se aprobă pe timp de un an. Din toamna anului 1938 se renunță la serviciile lui Alexandru Popp (care împlinise 70 de ani), rămânând vacantă catedra de pictură. Disciplina este preluată de Catul Bogdan, iar la catedra de artă decorativă este angajat un alt fost cursant al școlii (la Cluj), sculptorul, pictorul și scriitorul Ion Vlasiu care va preda cu intermitențe un an, beneficiind de privilegiul unor popasuri pariziene. Oricum, din toamna anului 1939 catedra nu se mai justifică din moment ce mai ființa doar secția artistică, acoperită de cadrele cu vechime.

Desfășurarea cursurilor și corectura

Cursurile s-au desfășurat urmând riguros prevederile regulamentului de funcționare. Spre deosebire de

led the course for a year, provoking the anger of Cornel Liuba who no longer accepted the chair of linear and ornamental drawing. After the retirement of Adrian Suciu, the course of architecture was taken over by Victor Vlad. Moreover, given the uncertainty of the contribution, Professor Ion Isac from the Normal School also dispensed himself of the obligations imposed by the teaching of calligraphy.

Under these conditions, one could notice the gesture of a rare generosity of a deputy director, Ștefan Gomboșiu who agreed to teach, free of charge, the course of „Methodology”, including the ornamental and linear drawing, geometry and calligraphy. It was approved for one year. Starting with the autumn of 1938, the services of Alexandru Popp (who had turned 70) were given up, leaving the painting department vacant. The discipline was taken over by Catul Bogdan, and another sculptor, painter and writer, Ion Vlasiu, a former student of the school (in Cluj) was employed at the department of decorative art; he taught intermittently for a year, taking advantage of the privilege of some Parisian stops. Anyway, starting with the autumn of 1939, the department was no longer justified since there was only the artistic section, which was covered by the senior staff.

The development of courses and the proofreading

The courses were carried out by strictly following the provisions of the operating regulations. Unlike Cluj, where there were four professors in the drawing-painting specialty for one of the workshops (as was the case in those years in Bucharest and Iași), in Timișoara the practical disciplines were assigned in such a way that the possibility of guidance by the same teacher was excluded.

As three of the active teachers in Cluj were included in the practical subjects, the guidance and proofreading were carried out according to the same program and requirement. They fixed the topic every Monday, on Wednesdays they organised the first proofreading, two more days followed to fix the mistakes and then, on Saturday, the final debate on that topic took place. Usually, they did not correct each work, and the professors insisted on some of them whose correction supported the exact comprehension of the ideal solution.

In order to get informed about the development of courses and proofreading in the academies of fine arts registered in the state budget, we talked a lot with some painters, Eugen Gâscă, Traian Goga, Valentina Gomboșiu, Anton Lazăr, Lucia Piso-Ladea (who had also studied at the Academy from Bucharest) and Coriolan Munteanu (who had completed his studies at the Academy from

la Cluj, unde existau patru profesori la specialitatea de desen-pictură pentru unul din ateliere (cum se întâmpla în acei ani la București și la Iași), la Timișoara disciplinele practice erau astfel atribuite încât se excludea posibilitatea îndrumării de către același profesor.

Întrucât la disciplinele practice au figurat trei dintre profesorii activi la Cluj, îndrumarea și corectura s-au efectuat după același program și exigență. În fiecare zi de luni s fixa tema, miercuri avea loc o primă corectură, urmau alte două zile pentru remedierea greșelilor și apoi, sâmbăta, avea loc dezbateră finală pe tema respectivă. De obicei nu se corecta fiecare lucrare, profesorii insistând asupra câtorva a căror corijare ajuta la înțelegerea exactă a soluției ideale.

În dorința de a ne informa asupra modului de desfășurare a cursurilor și corecturii în academiile de arte frumoase înscrise în bugetul statului am discutat îndelung cu pictorii Eugen Gâscă, Traian Goga, Valentina Gomboșiu, Anton Lazăr, Lucia Piso-Ladea (care a studiat și la Academia din București) și Coriolan Munteanu (care și-a definitivat studiile la Academia din Iași) și ne-am convins de similitudinea problemelor de specialitate integrate programului universitar, precum și în ce privește desfășurarea îndrumării și corecturii.

Examenele de an și de absolvire

Faptul că aveau nevoie de cât mai mulți cursanți care, prin achitarea taxelor, sporeau veniturile Școlii și Academiei, n-a dus la abdicarea de la normele exigenței privind concursul de admitere. Evoluția talentelor era urmărită cu atenție, chiar cu căldură și dragoste, nelăsând să se stingă nimic din ceea ce purta semnul vocației. Dar tot atât de adevărată a fost și alternativa că cei care nu probau disponibilități viabile erau îndrumați onest spre altă specializare.

Cei înscriși la secția pedagogică erau supuși verificării prin examene la toate materiile practice și teoretice, pe când cei care frecventau secția artistică aveau obligația de a participa, în funcție de anul de studii, la toate cursurile (mai puțin pedagogia), fără a depune însă examene la disciplinele teoretice.

La examenul de diplomă din sesiunea iunie 1934 au fost declarați absolvenți toți cei 11 candidați (dintre care unul la sculptură), în 1935 – 7 (unul la sculptură), în 1937 – 5, în 1938 – 11 (doi la sculptură), în 1939 – 2. La ultima sesiune n-au putut participa la examenul de

lași) and we convinced ourselves of the similarity of the specialised problems integrated in the university program, as well as of the developing guidance and proofreading.

Graduation exams

The fact that they needed as many students as possible who, by paying their fees, increased the income of the School and Academy, did not lead to the abdication from the norms of the requirements regarding the admission contest. The evolution of talents was examined carefully, even with affection and love, without neglecting anything that emphasised the sign of vocation. Furthermore, there was also another alternative suggesting that those who did not prove viable availability were honestly directed to another specialization.

Those enrolled in the pedagogical section were subject to some evaluations by means of exams in all practical and theoretical subjects, while those who were attending the artistic department had to participate, according to the year of study, in all the courses (less in pedagogy), but without submitting any examinations in theoretical disciplines.

At the diploma exam in June 1934 all 11 candidates were declared graduates (one of these in sculpture), in 1935 – 7 (one in sculpture), in 1937 – 5, in 1938 – 11 (two of them in sculpture), in 1939 – 2. At the last session Virgil Cenan and Julius Stürmer could not participate in the graduation exam (since they were incorporated), they took their licence in special sessions, the first in June 1940, and the second in November 1940. Thus, the Timișoara stage records the completion of studies – diploma exams – in the case of 38 graduates (the graduation of Cornel Savonescu and Ana Borcea was accepted under special circumstances). Many students of the artistic department also received certificates of study (proving the frequency and examinations in four and five years).

Summer practice and school exhibitions

Convinced of the usefulness of the summer practice for completing the specialised training, since they were in Cluj, encouraging the development of a creative personality) the members of the teaching staff wanted to stimulate and make the local authorities support such actions. The Ministry had stopped the procedure for awarding scholarships during the summer time since 1930, while establishing another system of school scholarships (the students from Timișoara received five such scholarships valuing 1. 500 lei each, starting with April 1937). Under these circumstances, in the absence of material

absolvire Virgil Cenan și Julius Stürmer (deoarece au fost încorporați), luându-și licența în sesiuni speciale, primul în iunie 1940, iar al doilea în noiembrie 1940. așadar, în etapa timișoreană se consemnează desăvârșirea studiilor – examene de diplomă – a 38 de licențiați (lui Cornel Savonescu și Anei Borcea acceptându-li-se absolvirea în condiții speciale). Au mai primit de asemenea certificate de studii (făcând dovada frecvenței și examenelor pe durata a patru și cinci ani) mulți dintre cursanții secției artistice.

Practica de vară și expozițiile școlare

Convinși încă din perioada clujeană de utilitatea practicii de vară pentru desăvârșirea pregătirii de specialitate (încurajând dezvoltarea personalității creatoare), membrii corpului profesoral caută să încurajeze autoritățile locale pentru sprijinirea unei astfel de acțiuni. Ministerul sistase încă din 1930 procedura acordării de burse pe timp de vară, instaurând un alt sistem al bursei școlare (studentii timișoreni primind cinci asemenea burse se 1. 500 lei fiecare, începând din aprilie 1937). În aceste condiții, în lipsa posibilităților materiale, s-a finalizat o singură practică de vară, în iulie-august 1935 la Oravița, în mare parte pe cheltuiala și efortul secretarului sculptor Ștefan Gomboșiu (care a acoperit o parte din cheltuieli executând gratis pentru oraș bustul generalului-erou Ion Dragalina).

Mai trebuie consemnat, totuși, faptul că unii dintre studenții mai talentați și lipsiți de mijloace se angajau pe timp de vară să ajute pe unii artiști consacrați în finalizarea unor lucrări de artă monumentală (în majoritate de factură bisericească), cu banii încasați achitându-și taxele de frecvență, care se ridicau la 3. 300 lei. Antrenarea în astfel de lucrări a facilitat neîndoielnic formarea unor deprinderi și abilități de meșteșug, dar nu trebuie uitat nici amănuntul că unii au transformat astfel de îndeletniciri în obișnuință, neglijând după absolvire activitatea creatoare originală.

Deși nu aveau spațiu de expunere încăpător și adecvat, nu s-a renunțat la obiceiul organizării de expoziții la sfârșitul fiecărui an școlar, pentru că prin calitatea mișcării artistice se releva – cu argumente de netăgăduit – necesitatea ființării Școlii și Academiei. Corpul profesoral era de asemenea conștient că prin exponatele selectate cu multă grijă se putea realiza și o edificatoare popularizare a artei autentice. Relatându-se aspecte ale reușitelor expoziționale, însemnările

possibilities, only one summer practice was completed, in July-August 1935 in Oravița, largely at the expense and effort of the sculptor secretary Ștefan Gomboșiu (who had covered part of the expenses by performing the bust of a general-hero, Ion Dragalina, for free).

It should be also mentioned that some of the more talented and underprivileged students were hired in the summer time to help some artists complete some works of monumental art (mostly church-type), paying the fees with the money earned, which amounted to 3. 300 lei. The involvement in such works had undoubtedly facilitated the formation of some craft and craft skills, but we must not forget the fact that some had transformed such activities into habits while neglecting the original creative activity after the graduation.

Although they didn't have a large and adequate exhibition space, the habit of organising exhibitions at the end of each school year was not given up, because the quality of the artistic movement revealed the need to establish the School and the Academy – with undeniable arguments. The teaching staff was also aware of the fact that through the carefully selected exhibits they could also achieve an edifying popularisation of authentic art. By relating aspects of the exhibitions' success, the notes from the press of the time imposed those kinds of manifestation between the artistic events animating the cultural life in the capital of Banat. We summarise here two reactions from the press. The former one was facilitated by the annual exhibition in June 1934, which was considered „the beginning of a serious and prosperous artistic movement in Banat”⁷, and the latter by the works performed at the end of the school year, in June 1938, comprising „the most successful items of sculpture, painting, decorative art, drawing, graphic design etc. Among the exhibited painting items I could note those of Livia Popiți, Minca Constantinescu, Vlad, Jenea, Brândisz and Marțius. The last one was awarded with the first prize at the year's Contest in Bucharest, „Artistic Youth” - regarding the drawing class, the works of M. Weber, M. Constantinescu, Iulia Gheorghevi, Brândisz, Adam and Marțius. Regarding the remarkable sculptures, we can mention those of A. Chirilovici (compositions, silver nude, portrait), A. Kóos, F. Kosahuba, from the industrial decorative department, the copy of Michelangelo and Csapó's woman portrait. Here is the place where we can prove that the Academy of Fine Arts has not forgotten to pay a special attention to our practical life, applications, platelets and the introduction of the industrial decorative department, with its evening classes, which have been so necessary, which had such beautiful results /.../ We left behind the most interesting section of the exhibition,

⁷ Nicolae Grivu, Notes, in „Vreeme”, Timișoara, August, 1934, p. 54

din presa vremii au impus aceste manifestări între evenimentele artistice care au animat viața culturală din capitala Banatului. Ne rezumăm a consemna aici două reacții din presă. Prima era prilejuită de expoziția anuală din iunie 1934, considerată „începutul unei serioase și sănătoase mișcări artistice în Banat”⁷, iar cea de a doua, de lucrările de sfârșit de an, iunie 1938, cuprinzând „cele mai reușite piese de sculptură, pictură, artă decorativă, desen, grafică etc. Între exponate am putut nota la pictură pe cele ale Liviei Popiți, Minca Constantinescu, Vlad, Jenea, Brândisz și Marțius. Acesta din urmă a obținut premiul I la Concursul „Tinerimii artistice” din anul curent la București. La clasa de desen lucrările lui M Weber, M. Constantinescu, Iulia Gheorghievici, Brândisz, Adam și Marțius. Ca sculpturi se remarcă cele ale lui A. Chirilovici (compoziție, nud argintat, portret), A. Kóos, F. Kosahuba, de la secția industrială decorativă copia după Michelangelo și portretul de femeie a lui Csapó. Aici este locul să arătăm că Academia de Arte Frumoase nu a uitat să dea o atenție specială vieții practice, aplicațiilor, plachetelor și introducerii secției decorative industriale, cu cursurile de seară, atât de necesare, care au dat frumoase rezultate /.../ Am lăsat la urmă cea mai interesantă secție din expoziție, aceea a profesorului Catul Bogdan, ai cărui studenți au prezentat minunate vitralii și proiecte de mozaicuri (plus reușita machetă a unui pavilion de ceramică), notându-se pentru alții numele: S. Jenea, A. Pop, Paulina Gheorghievici, Secuiu, Rudniák, Brândisz. Meritele se răsfrâng cu prisosință asupra corpului profesoral și conducătorilor Academiei, inginerul Victor Vlad și sculptorul Ștefan Gomboșiu. Dar asupra Academiei care împlinește un simțit gol în provincia noastră vom reveni”⁸.

Considerații finale

Pe întreg parcursul existenței sale la Timișoara, Școala de arte frumoase (devenită Academie din 1935) și-a desfășurat activitatea conform unui program specific unei instituții de învățământ de grad superior. Așa cum se poate observa din dispunerea materiilor pe ani de studiu, prin modul de organizare și desfășurare a instituției în cadrul atelierelor, precum și prin orele teoretice, există multă similitudine cu programul de

the one of professor Catul Bogdan, whose students had presented wonderful stained glass windows and mosaic projects (plus the successful model of a ceramic pavilion), noting the names for others: S. Jenea, A. Pop, Paulina Gheorghievici, Secuiu, Rudniák, Brândisz. The merits are abundantly reflected on the teaching staff and the leaders of the Academy, the engineer Victor Vlad and sculptor Ștefan Gomboșiu. Yet we shall return to the Academy that fills a void in our province”⁸.

Final considerations

Throughout its existence, the School of Fine Arts from Timișoara (which became an Academy in 1935) carried out its activity according to the specific program of an institution of higher education. As we can notice from the organisation of subjects by years of study, through the organisation and development of the institution in workshops, as well as through the theoretical classes, there is a high degree of similitude with the state program. The strong desire not to abdicate from the structure and exigencies of such a program manifested in an edifying way given the decision to extend the duration of courses to five years. The fact that there is a sensitive approach of one’s way of thinking and application of teaching rules is also proved by the acceptance of the transfer from an institution to another (it is true that the one from Timișoara to the other academies was more frequent in the first years of study).

In total, during the eight years in Timișoara the School (the Academy) was attended by 367 students (190 – the pedagogical department and 177 – the artistic department). The difference in favour of the pedagogical department is even bigger if we consider the fact that lately there were only two (delayed because of the army service) of the 66 students who did not belong to the artistic department. Considering only the newly enrolled ones, the School (Academy) of Fine Arts from Timișoara had completed the artistic education of 122 students. We mustn’t forget the fact that from November 15, 1937, a number of 57 students were provided with the evening course of drawing and sketches (extended for two years), paying fees and receiving high-level and demanding specialised guidance from prof. Julius Podlipny.

In Timișoara it has been proved that the Academy fulfilled its purpose with maximum efficiency – besides the constant frequency – as it highlighted the value of some personalities, who were rigorously integrated in the didactic and artistic activity of the contemporary

⁷ Nicolae Grivu, Însemnări, în „Vremea”, Timișoara, august, 1934, p. 54

⁸ B(ugarin Grigore), Inaugurarea expoziției Academiei Artelor Frumoase din Banat, în „Vestul”, Timișoara, 23 iunie 1938

⁸ B(ugarin Grigore), Inaugurarea expoziției Academiei Artelor Frumoase din Banat, (The Inauguration of the exhibition of the Academy of Fine Arts in Banat), in the „West”, Timișoara, June 23, 1938

stat. Voința fermă de a nu abdica de la structura și exigențele unui asemenea program s-a manifestat edificator și prin hotărârea de prelungire a duratei cursurilor la cinci ani. Faptul că există o apropiere sensibilă de gândire și aplicare a normelor didactice este dovedit și de acceptul transferului de la o instituție la alta (e drept, mai frecvent de la Timișoara spre celelalte academii a celor din primii ani de studiu).

În total, cei opt ani de la Timișoara Școala (Academia) a fost frecventată de 367 studenți (190 la secția pedagogică și 177 la secția artistică). Diferența în favoarea secției pedagogice apare mult mai mult dacă ținem seama că în ultimii ani din cei 66 de cursanți doar doi (amânați din cauza armatei) n-au aparținut secției artistice. Considerând acum numai pe cei nou înscriși Școala (Academia) de arte frumoase din Timișoara a desăvârșit pregătirea artistică a 122 studenți. Nu trebuie uitat nici faptul că din 15 noiembrie 1937 s-a înființat și cursul seral de desen și schițe (extins pe doi ani), plătind taxe și primind îndrumare de specialitate de înalt nivel și exigență de la prof. Julius Podlipny un număr de 57 cursanți.

Că la Timișoara (Academia) și-a îndeplinit cu maxim de randament menirea o dovedește – pe lângă constanța frecvenței – valoarea unor individualități aici inițiate, integrate viguros în activitatea didactică și artistică a României contemporane: Ana Borcea, Emil Brândisz, Aurel Chira, Ana Coșarcă, Leonida Câmpeanu, Alexandru Csapó, Iulia Ferenczy, Ion Gergely, Olimpia Grecu, Traian Goga, Constantin Dinu Ilea, Andrei Kóos, Ana Maniu, Alexandru Marțius, Simion Mărcuș, Vasile Olteanu, Valentina Pinte-Gomboșiu, Lucia Piso-Ladea, Petre Suci, Cornel Savonescu, Ștefan Szönyi, Artur Vetro și mulți alții.

Așa cum se sublinia și-n presa vremii, la scurt timp după apariția ei la Timișoara „rostul unei Școli de Arte Frumoase depășește cu mult cadrele propriu-zis școlare și privește un rol cu mult mai vast, acela de a servi ca factor de educație artistică pentru această provincie...”⁹. Și într-adevăr, faptele au mărturisit-o: prin expozițiile de final de an, prin activitatea absolvenților și mai ales a profesorilor îndrumători, artiști de excepție în epocă, viața culturală din capitala Banatului înregistrează un puls pe care nu-l cunoscuse până atunci. Dar roadele ei, efectele stimulative, s-au reflectat mai edificator peste un interval de timp când energiile artistice aici instruite s-au maturizat.

⁹ Ion Stoia Udrea, „Analfabet în artă...”, în „Vremea”, Timișoara, septembrie-decembrie, 1934, p. 13

Romania: Ana Borcea, Emil Brândisz, Aurel Chira, Ana Coșarcă, Leonida Câmpeanu, Alexandru Csapó, Iulia Ferenczy, Ion Gergely, Olimpia Grecu, Traian Goga, Constantin Dinu Ilea, Andrei Kóos, Ana Maniu, Alexandru Marțius, Simion Mărcuș, Vasile Olteanu, Valentina Pinte-Gomboșiu, Lucia Piso-Ladea, Petre Suci, Cornel Savonescu, Ștefan Szönyi, Artur Vetro and many others.

As it was also pointed out in the press of the time, shortly after its appearance in Timișoara the „purpose of a School of Fine Arts goes far beyond the actual school staff and concentrates on a much wider role, that of serving as an educational and artistic factor of this province...”⁹. And indeed, the facts confirmed all this: due to the end-of-year exhibitions, the activity of the graduates, and especially to the mentoring teachers, outstanding artists of the time, the cultural life in the capital of Banat registered a pulse it had never experienced before. Yet its stimulating effects were more edifyingly reflected over a period of time when the artistic energies, which had been trained here, got more mature.

⁹ Ion Stoia Udrea, „Analfabet în artă...”, în „Vremea”, Timișoara, septembrie-decembrie, 1934, p. 13

Facultatea de Arte și Design între 1990 și 2020. Recuperări fragmentare

Faculty of Arts and Design between 1990 and 2020. A Fragmented Recovery

Maria OROSAN-TELEA

Introducere

Facultatea de Arte și Design¹ a cunoscut în cei 30 de ani de activitate neîntreruptă o dezvoltare constantă, prin înființarea de noi specializări și prin perfecționarea continuă a procesului de învățare. Istoria sa coincide cu istoria postcomunistă a României, fiind astfel paradigmatică pentru modul în care învățământul superior vocațional și-a construit bazele în anii incerti ai tranziției, dar și pentru felul cum și-a consolidat statutul în decursul anilor 2000 și, mai ales, după integrarea României în structurile Uniunii Europene. Școala nu reprezintă însă doar conceptul abstract de instituție, ea este alcătuită din oameni – profesori și studenți – care au imprimat de-a lungul anilor anumite caracteristici, conform unui spirit al locului. Moștenirea tradiției artei timișorene, a reprezentat, de asemenea, un aspect important în definirea specificului facultății. Primii profesori ai catedrelor înființate în 1990 au fost artiștii neo-avangardei timișorene (Constantin Flondor, Romul Nuțiu, Peter Jecza, Doru Tulcan) printre ei numărându-se și cei care în anii '70-'80 au practicat metode pedagogice experimentale în cadrul Liceului de Artă din Timișoara².

Istoria învățământului superior de artă timișorean este marcată de trei etape importante. În perioada 1933-1942 a funcționat la Timișoara Școala de Arte

¹ Această denumire i-a fost atribuită începând cu anul 2007, în perioada 1990-2007 numele instituției fiind Facultatea de Arte.

² Prin prezența unor profesori precum Ștefan Bertalan, Constantin Flondor și Doru Tulcan – membri ai grupului Sigma – Liceul de Artă din Timișoara a fost, încă de la începutul anilor '70, un loc al experimentelor artistice și al pedagogiei inovatoare. După 1990, odată cu înființarea Facultății de Arte Plastice, doi dintre acești profesori, Constantin Flondor și Doru Tulcan își vor continua activitatea didactică aici.

Introduction

During its 30 years of continuous activity, the Faculty of Arts and Design¹ has experienced a continuous development by launching new departments and continuously improving the process of learning. Its history coincides with the postcommunist history of Romania, as it was paradigmatic in the way in which the vocational higher education has built up its foundation during the uncertain years of transition, and given the way it has consolidated its status in the 2000s and especially after the integration of Romania in the structures of the European Union. Yet the school does not only represent the abstract concept of intuition, it consists of people – professors and students – who have transmitted several characteristics over the years, according to a local spirit. The legacy of art tradition in Timișoara also represented an important aspect needed to define the specifics of the faculty. The first professors teaching in 1990 were the neo-avant-garde artists from Timișoara (Constantin Flondor, Romul Nuțiu, Peter Jecza, Doru Tulcan); among these there were those who practised the experimental pedagogical methods at the Art High-school from Timișoara in the 70s and 80s².

The history of higher art education is marked by three important stages. Between 1933 and 1942 the School of Fine Arts activated in Timișoara, after it was moved from Cluj together with some of the professors among which Romul Ladea, Catul Bogdan and Alexandru Popp. In 1960, the Faculty of Fine Arts was established within the Pedagogical Institute, ending its activity in 1979, when

¹ This name was given to it in 2007, between 1990 and 2007 the name of the institution was the Faculty of Arts.

² Due to several professors like Ștefan Bertalan, Constantin Flondor and Doru Tulcan – members of the Sigma group – the Art High-school from Timișoara was, starting with the beginning of the 70s, a place of artistic experiments and innovative pedagogy. After 1990, given the establishment of the Faculty of Fine Arts, two of these professors, Constantin Flondor and Doru Tulcan continue their didactic activity here.

Frumoase, după mutarea acesteia de la Cluj împreună cu o parte dintre profesori, printre care se numărau Romul Ladea, Catul Bogdan și Alexandru Popp. În 1960, s-a înființat Facultatea de Arte Plastice în cadrul Institutului Pedagogic, aceasta încheindu-și activitatea în 1979, într-o perioadă de restructurare a învățământului vocațional, impusă de regimul comunist. Pictorul Aurel Breilean a avut un rol important în fondarea instituției, el fiind totodată șef de catedră pentru disciplinele vocaționale pe tot parcursul celor două decenii de funcționare.

Momente esențiale, transformări, acumulări

După o perioadă de întrerupere de peste un deceniu, învățământul artistic academic s-a reluat la Timișoara în 1990, tot la inițiativa profesorului Breilean, care a pus bazele secției de Pedagogia Artei în cadrul Facultății de Litere. Acest prim pas a fost esențial pentru reînființarea unei facultăți de sine stătătoare, care se dorea a fi în acord cu tendințele artei contemporane³.

Astfel a luat naștere Facultatea de Arte, în cadrul căreia s-au studiat pentru început atât artele plastice, cât și muzică. Abia din 1996⁴, cele două domenii se vor organiza în facultăți distincte: Facultatea de Arte Plastice și Facultatea de Muzică.

Primul mandat de decan (1990-1996) a fost exercitat de Aurel Breilean, care a colaborat încă de la început cu cei mai buni profesori și specialiști pe care Timișoara îi avea în acel moment pentru a organiza catedrele⁵. El însuși era și un excelent profesor de desen tehnic și geometrie descriptivă, evocat de cei cărora le-a predat ca fiind: "meticulos, perseverent, nu te lăsa să fii dezordonat și nici să pleci de la curs fără să știi tot ce a predat"⁶.

³ Aurel Breilean, "Învățământ superior de artă în Timișoara" în vol. Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, ed. Brumar, Timișoara, 2010, p.12.

⁴ Prin Ordinul ministrului nr 3552 din 5/04/1996 se aprobă scindarea Facultății de Arte în Facultatea de Arte Plastice și Facultatea de Muzică.

⁵ Ileana Pintilie, cadru didactic pentru disciplina istoria artei începând cu 1991 și, actualmente, profesor la discipline teoretice din cadrul FAD, îl evocă pe Aurel Breilean astfel: "a reușit să-i capaciteze pe toți artiștii mai de seamă să lucreze la acest proiect și îmi amintesc de aportul adus și de Constantin Flondor, chiar încă de la înființare". Interviu prin e-mail din 12.08.2020.

⁶ Valentina Ștefănescu, absolventă a primei generații din

the vocational education was undergoing a period of reorganization, imposed by the communist regime. The painter Aurel Breilean had an important role in founding the institution, he was also the head of department for the vocational disciplines throughout the two decades of activity.

Essential moments, transformations, accumulations

After a period of interruption which lasted for more than a decade, the academic artistic education resumed in Timișoara in 1990, again at the initiative of professor Breilean, who founded the department of Art Pedagogy within the Faculty of Letters. This first step was essential in the re-establishment of an independent faculty, which aimed to be in tune with the trends of contemporary art³.

Thus was born the Faculty of Arts, where both fine arts and music were studied at the beginning. It was only in 1996⁴ when the two fields of education organized themselves in distinct faculties: the Faculty of Fine Arts and the Faculty of Music.

Aurel Breilean was the first dean between 1990 and 1996; from the very beginning he collaborated with the best professors and specialists from Timișoara in order to organise the departments⁵. He was also an excellent professor of technical drawing and descriptive geometry, evoked by those he had taught as: "meticulous, persevering, he did not permit you to be messed up or leave his course without knowing everything he had taught."⁶ The next deans were: Constantin Flondor (1996-1999), Dumitru Șerban (1999-2008), Adriana Lucaciu (2008-2012), Vică Tilă Adorian (2012-2019) and Camil Mihăescu (at present).

The first professors who laid the foundations of specializations existing during the very first years were: Romul Nuțiu, Constantin Flondor and Ion Sulea Gorj (painting), Suzana Fântânariu, Constantin Catargiu

³ Aurel Breilean, "Învățământ superior de artă în Timișoara" (Higher Art Education in Timișoara), in a volume, Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, (The Faculty of Arts and Design, Timișoara. Study and Experiment), ed. Brumar, Timișoara, 2010, p.12.

⁴ The Order of the Minister 3552, 5/04/1996 approves the split of the Faculty of Arts into the Faculty of Fine Arts and the Faculty of Music.

⁵ Ileana Pintilie, a professor teaching the history of arts starting with 1991 and currently a professor teaching theoretical disciplines within the FAD, evokes Breilean like this: "he could empower all special artists to work in this project and I also remember Constantin Flondor's contribution, since its establishment". An e-mail interview, August 12, 2020.

⁶ Valentina Ștefănescu, a graduate of the first generation in the field of Textile Arts, currently a lecturer of the department of decorative arts, an e-mail interview, August 8, 2020.

Următorii decani au fost: Constantin Flondor (1996-1999), Dumitru Șerban (1999-2008), Adriana Lucaciu (2008-2012), Vică Tilă Adorian (2012-2019) și Camil Mihăescu (în prezent).

Primii profesori, aceia care au pus bazele specializărilor existente încă din primii ani, au fost: Romul Nuțiu, Constantin Flondor și Ion Sulea Gorj la Pictură, Suzana Fântânariu, Constantin Catargiu și Gabriel Kazinczy la Grafică, Peter Jecza și Béla Szakáts la Sculptură, Adrian M. Marian și Krisztina Nagy la Design, Magdolna Ziman, Doina Mihăilescu și Rodica Banciu la Arte Textile. A urmat cooptarea preparatorilor și a asistenților dintre absolvenții ai academiilor de la București, Cluj sau Iași (Adriana Lucaciu, Dieter Penteliuc-Cotoșman, Daniela Constantin, Dacian Andoni, Eugen Barzu), dar și angajarea absolvenților din primele generații ale Facultății de Arte din Timișoara (Vică Tilă Adorian, Valentina Ștefănescu, Camil Mihăescu, Cristian Sida, Liliana Mercioiu Popa)⁷.

Grafica și Pictura au fost specializările care, alături de Pedagogia Artei, au primit primii studenți în 1990, tot acestea fiind și primele secții acreditate⁸. Pictura a fost de la început orientată înspre nou și înspre arta occidentală⁹. O soluție interesantă a fost introducerea în 1998, pentru câțiva ani, a unui sistem de module alternative prin care studentul putea opta pentru a studia cu un profesor sau cu altul. Constantin Flondor vedea acest tip de cooperare profesor-student ca fiind stimulativă și motivantă, ducând la îmbunătățirea

domeniul Arte Textile și, în prezent, conferențiar în cadrul specializării Arte Decorative, în interviu prin e-mail din 08.08.2020.

⁷ Lista completă a cadrelor didactice care au predat la Facultatea de Arte și Design este inclusă în volumul de față.

⁸ Daniela Constantin, absolventă a Academiei din Cluj, și care a început să predea în cadrul secției de Pictură de la Timișoara din 1994, în prezent profesor universitar, relatează despre procesul de acreditare la care a luat parte încă de la început în cazul specializării Pictură, alături de Adriana Lucaciu, care a realizat dosarul pentru acreditarea specializării Grafică. Interviul prin e-mail din data de 27.08.2020.

⁹ Daniela Constantin, evocă "suflul viu al artei" care se practica în facultate la momentul venirii sale: "Timișoara ieșea mult din matca tradiției și a opresiunii viziunii artistice din perioada dinaintea de 1989. În mod deosebit, profesorul Romul Nuțiu era cel care insufla acest spirit occidental din arta." Interviul prin e-mail din data de 27.08.2020.

and Gabriel Kazinczy (graphics), Peter Jecza and Béla Szakáts (sculpture), Adrian M. Marian and Krisztina Nagy (design), Magdolna Ziman, Doina Mihăilescu and Rodica Banciu (textile arts). This was followed by the co-optation of assistants among academy graduates from Bucharest, Cluj or Iași (Adriana Lucaciu, Dieter Penteliuc-Cotoșman, Daniela Constantin, Dacian Andoni, Eugen Barzu), and the employment of graduates from the first generations of the Faculty of Art Timișoara (Vică Tilă Adorian, Valentina Ștefănescu, Camil Mihăescu, Cristian Sida, Liliana Mercioiu Popa)⁷. Graphics and Painting were the specializations which, besides the Pedagogy of Art, had the first students in 1990, as they also were the first accredited sections⁸.

From the very beginning, the painting was oriented towards new details and the Western art⁹. In 1998, an interesting solution consisted in the introduction, for several years, of a system of alternative modules by which the student could choose a professor or another. Constantin Flondor considered this type of cooperation between the professor and his student as being stimulative and motivating, thus improving the pedagogical process¹⁰.

The graphics section promoted not only a free and experimental spirit, initially stimulated especially by Suzana Fântânariu¹¹, but also the perfection of the engraving and drawing techniques. The collaboration between the graphics section and the engraving workshop, Graphium, which functioned in Timișoara starting with the 80s, was essential to reach the technical skills. In 1995 the student core formed around the Graphium led to the organization of a great exhibition,

⁷ The complete lists of the professors who taught at the Faculty of Arts and Design can be found in the annexes of the present volume.

⁸ Daniela Constantin, a graduate of the Academy from Cluj, who started to teach within the frames of the Painting department, Timișoara, in 1994, currently a university professor, reports on the accreditation process in which he took part from the very beginning, regarding the Painting department, together with Adriana Lucaciu, who made the file for the accreditation of the Graphics specialization. An e-mail interview, August 27, 2020.

⁹ Daniela Constantin evokes the "living breath of art" which used to be practised in the faculty when she came: "Timișoara was leaving the core of tradition and the oppression of artistic vision of the period before 1989 behind. Professor Romul Nuțiu was the one who was providing this special occidental spirit from art." An e-mail interview, August 27, 2020.

¹⁰ Constantin Flondor, "Professor-student, parteneri", ("Professor-student, partners"), Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, (The Faculty of Arts and Design Timișoara. Study and experiment), ed. Brumar, Timișoara, 2010, p. 10.

¹¹ A more comprehensive analysis regarding the way in which the Graphics specialization within the ADF had an impact on the graphics from Timișoara can be read in the following article: Maria Orosan-Telea, „Grafica dincolo de grafică. Strategii alternative în grafica timișoreană” („Graphics beyond graphics. Alternative strategies in the graphics from Timișoara”), Arta. Revistă de arte vizuale, Nr. 22-23, 2016, pp. 40-42.

procesului pedagogic¹⁰.

În cadrul secției de grafică a fost cultivat atât un spirit liber și experimental, promovat la început cu precădere de Suzana Fântânariu¹¹, cât și perfecțiunea tehnicilor de gravură și desen. Colaborarea dintre secția de grafică și atelierul de gravură Graphium, care funcționa la Timișoara încă din anii '80, a fost esențială pentru deprinderile tehnice. Nucleul studentesc format în jurul Graphium a condus spre organizarea, în 1995, a unei mari expoziții, Salonul Studentesc Bienal de Gravură "Graphium"¹², care își propunea confruntarea diverselor școli de gravură din țară. Evenimentul s-a oprit la prima ediție, dar a fost suficient de amplu pentru a putea fi remarcată tendința spre soluții individuale și experimentale a participanților timișoreni.¹³

În 1991 apar alte trei specializări: Sculptură, Design și Arte Textile, fiecare urmându-și cursul și construindu-și propria identitate.

La mijlocul anilor '90, școala de sculptură de la Timișoara era percepută ca fiind mai deschisă și liberă, orientată înspre utilizarea materialelor neconvenționale pentru realizarea de compoziții abstracte, și mai puțin înspre modelaj figurativ academic¹⁴.

¹⁰ Constantin Flondor, "Profesor-student, parteneri", Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, ed. Brumar, Timișoara, 2010, p. 10.

¹¹ O analiză mai cuprinzătoare asupra modului în care specializarea Grafică din cadrul FAD a avut impact asupra graficii timișorene se poate citi în articolul: Maria Orosan-Telea, „Grafica dincolo de grafică. Strategii alternative în grafica timișoreană”, Arta. Revistă de arte vizuale, Nr. 22-23, 2016, pp. 40-42.

¹² Un rol important în organizare l-a avut Vică Tilă Adorian, student în perioada 1990-1996, în prezent profesor universitar și fost Decan între 2012-2019.

¹³ Ileana Pintilie, "Prima bienală studentescă de gravură", în catalog Salonul Studentesc Bienal de Gravură "Graphium", p.1.

¹⁴ Aura Bălănescu, studentă la Sculptură între 1998 și 2003: "În momentul în care am venit la Timișoara, la Jecza am început să lucrez foarte mult pe geometrie și m-am îndepărtat de tot ce însemna figura umană. Aveam cursuri de compoziție în care aveam voie să utilizăm materiale neconvenționale. În perioada respectivă la Timișoara se practica, nu numai la Jecza dar și la alți profesori, un gen de compoziție specifică pentru Timișoara, compoziție abstractă realizată din materiale neconvenționale. [...] "Structuri", acesta era unul dintre cuvintele cheie la cursuri." (transcriere din interviu audio, 05.06. 2019).

the Student Engraving Biennial Salon "Graphium"¹², whose goal was to confront different engraving schools from the country. The event stopped at its first edition but it was complex enough in order to emphasize the desire to approach individual and experimental solutions in the case of the participants from Timișoara.¹³

In 1991 three other specializations appeared: Sculpture, Design and Textile Arts, yet each of these followed its own direction and set up its own identity.

In the mid-1990s, the sculpture school in Timișoara was perceived as more free and open, oriented towards the use of unconventional materials for making abstract compositions, and less towards the academic figurative modeling¹⁴.

Over the years, the curriculum developed by the Design department has branched out into several in-depth routes. Thus, in the mid-2000s, there were some courses which operated within the frames of the Faculty such as the Multimedia Design (for a limited period of time), Product Design, Graphic Design and Environmental Design.

A really special moment in the history of this department was marked by the Multimedia Design between 2003 and 2010 (the year when the last generation graduated), a unique program in the educational institutions of the same profile in Romania. It was the initiative of Dieter Peteliuc-Cotoșman who, in spite of all difficulties, could argue the need for "the interactive design and 2D and 3D animation, static and dynamic image post-processing"¹⁵. This specialization offered a curriculum considered by students as actual, in the progressive spirit of the pedagogy practised in the Art High-school in the 1970s¹⁶.

¹² An important role in the organization was played by Vică Tilă Adorian, a student between 1990 and 1996, currently a university professor and former dean between 2012 and 2019.

¹³ Ileana Pintilie, "Prima bienală studentescă de gravură", („The first student Biennial of engraving”) (in a catalog Salonul Studentesc Bienal de Gravură "Graphium", p.1.

¹⁴ Aura Bălănescu, a student of Sculpture between 1998 and 2003: "When I came to Timișoara, at Jecza I started to work a lot on geometry and I moved away from everything that the human figure represented. We had composition classes when we were allowed to use unconventional materials. During that period of time in Timișoara they practised, not only with Jecza but also with other professors, a kind of composition which was specific to Timișoara, an abstract composition made of unconventional materials. [...] "Structures", this is one of the key words used in courses." (an audio interview transcript, June 5, 2019).

¹⁵ Dieter Peteliuc-Cotoșman, "Sincronii și diacronii ale învățământului superior de design timișorean (1991-2019)", ("Synchronies and diachronies in the higher design education from Timișoara"), Revista Arta, nr. 40-41, 2019, p. 42.

¹⁶ Renée Renard, a student of the Multimedia Design between 2005 and

În decursul anilor, programul de studii Design s-a ramificat în câteva rute de aprofundare. Astfel, la mijlocul anilor 2000, funcționau în cadrul Facultății rutele Design Multimedia (pentru o perioadă limitată), Design de Produs, Design Grafic și Design Ambiental.

Un moment cu totul aparte în istoria acestui departament a fost funcționarea rutei Design Multimedia între 2003 și 2010 (anul absolvirii ultimei generații), un program de studii singular în instituțiile de învățământ de același profil din România. Inițiativa i-a aparținut lui Dieter Penteliuc-Cotoșman, care, în ciuda dificultăților, a reușit să argumenteze necesitatea pentru "designul interactiv și animația 2D și 3D, postprocesare imagine statică și dinamică"¹⁵. Specializarea oferea un plan de învățământ considerat de studenți ca fiind actual, în spiritul progresist al pedagogiei practicate în Liceul de Artă din Timișoara în anii '70¹⁶.

Organizarea specializărilor Arte Textile, Modă și Ceramică a oscilat mult în perioada celor 30 de ani, până la soluția actuală în care Modă-Design Vestimentar este specializare distinctă în cadrul departamentului de Design și Arte aplicate, iar Artele Textile și Ceramica sunt reunite sub titulatura de Arte Decorative în cadrul aceluiași departament.

În perioada 2001-2004 denumirea de Arte textile (Tapiserie-contexturi, Modă- imprimeuri) este înlocuită cu cea de Arte Decorative. În 2004 s-a înființat specializarea Arte Decorative (ceramică – sticlă - metal), iar Textile se vor organiza ca specializare separată cu numele Arte Decorative (arte textile).

Priviți în ansamblu, primii 5 ani de funcționare ai Facultății de Arte au fost marcați de dificultatea găsirii unor spații adecvate pentru activitățile specifice artelor plastice. Nu exista în perioada respectivă o clădire dedicată Facultății de Arte, astfel că diverselor

¹⁵ Dieter Peteliuc-Cotoșman, "Sincronii și diacronii ale învățământului superior de design timișorean (1991-2019)", Revista Arta, nr. 40-41, 2019, p. 42.

¹⁶ Renée Renard, studentă a specializării Design Multimedia în perioada 2005-2008, afirmă: "Pentru că veneam dintr-un liceu de artă cu notorietate la vremea respectivă (îmi fuseseră profesori Doru Tulcan, Constantin Flondor, Coriolan Babeți) aveam deja niște baze foarte solide în ceea ce privește abordările mai „interesante”, ca să spun așa. Cei trei ani de Design Multimedia m-au reconectat la tot ce însemna creație artistică personală și m-au ajutat foarte mult să-mi dezvolt competențele legate de prelucrarea foto-video." Interviu prin e-mail din data de 23.08.2020

The organization of the Textile, Fashion and Ceramics Specializations fluctuated a lot during the 30 years, up to the current solution according to which the Fashion Design represents a distinct specialization within the Design and Applied Arts department, and the Textile Arts and Ceramics are reunited under the title of Decorative Arts within the same department.

In the period between 2001 and 2004, the name of Textile Arts (Tapestry contexts and Fashion prints) is replaced with the one of Decorative Arts. In 2004 they created the specialization of Decorative Arts (ceramics – glass - metal), and the Textiles will be organized as a separate specialization under the name of Decorative Arts (textile arts).

Overall, the first 5 years of activity of the Faculty of Arts were marked by the difficulty of finding suitable places for the activities specific to arts. There was no building dedicated to the Faculty of Arts during that period of time so the various specializations were allocated temporary spaces for arranging workshops in student dormitories C15 and C16, in the building of the Faculty of Chemistry on Pestalozzi Street, at the headquarters of the West University – in the halls but also on the transit corridors between the buildings – , in the building of the Old City Hall in Libertății Square. A highly special and new situation was marked by the activity of the Textile Arts in the Botanical Park, in the fall of 1991, and its removal in the next semester to a space of the Ethnographic Museum in the Theresia Bastion¹⁷.

The faculty obtained its permanent headquarters where it moved its whole activity in 1995, a former high-school dormitory on the Bogdăneștilor street, nr.32¹⁸. Despite all the recurrent disadvantages mentioned by those who used to be professors or students during that period of time – a relatively large distance from the administrative headquarters of the West University, the precariousness of the building and the small size of the rooms (former bedrooms) where the workshops and classrooms were improperly arranged – this event represented a relevant step in strengthening the status of the young generation¹⁹. The difficult situation given the absence of an adequate

2008, states: "As I came from a notorious art high-school (among my professors I can mention Doru Tulcan, Constantin Flondor, Coriolan Babeți) I had already had some very solid basis regarding the more interesting approach, let's say. The three years of Multimedia Design reconnected me to everything that meant my personal artistic creation and helped me a lot to develop my skills connected to the photo-video processing." E-mail interview, August 23, 2020.

¹⁷ Valentina Ștefănescu, an e-mail interview from August 8, 2020.

¹⁸ The zone, known as Balta Verde (the "Green Puddle"), is located at a distance of about 3 km from the headquarters of the West University.

¹⁹ Ileana Pintilie remembers the fact that that building "was not suitable for the needs of the study – the rooms were very small and not everyone

specializări li s-au alocat spații provizorii pentru amenajarea atelierelor în căminele studențești C15 și C16, în clădirea Facultății de Chimie de pe strada Pestalozzi, la sediul central la Universității de Vest – în săli dar și pe coridoarele de tranzit dintre corpurile edificiului – , în clădirea Primăriei Vechi din Piața Libertății. O situație cu totul specială și inedită a fost funcționarea atelierului de Arte Textile în Parcul Botanic, în toamna lui 1991, și mutarea acestuia, în următorul semestru, într-un spațiu al Muzeului Etnografic din Bastionul Theresia¹⁷.

Facultatea a obținut un sediu permanent unde și-a mutat întreaga activitate în 1995, într-un fost cămin de liceu de pe strada Bogdăneștilor nr.32¹⁸. Cu toate dezavantajele recurent aduse în discuție de cei care au fost profesori sau studenți în acea perioadă – distanță relativ mare față de sediul administrativ al Universității de Vest, precaritatea clădirii și dimensiunea prea mică a încăperilor (foste dormitoare) în care erau impropru amenajate atelierele și sălile de curs – acest eveniment a însemnat un pas semnificativ în consolidarea statutului tinerei instituții¹⁹.

Situația dificilă a lipsei unei infrastructuri adecvate nu a diminuat entuziasmul studenților²⁰. În pofida impedimentelor legate de spațiul de funcționare, și a răspândirii atelierelor – în primii cinci ani – în diverse locuri din oraș, au existat și colaborări fructuoase. Studenții puteau asista nu doar la cursurile profesorilor din specializare, ci și la cele susținute de

¹⁷ Valentina Ștefănescu, Interviu prin e-mail din data de 08.08.2020.

¹⁸ Zona, cunoscută sub denumirea de “Balta Verde”, se află la o distanță de aproximativ 3 km de sediul central al Universității de Vest.

¹⁹ Ileana Pintilie rememorează faptul că acea clădire “Nu era potrivită pentru nevoile studiului – sălile erau foarte mici și la cursul comun de Istoria artei nu încăpeau cu toți. Dar acolo Facultatea a început să funcționeze mult mai bine, ne întâlneam și puteam să interferăm unii cu alții, la fel și studenții.” Interviu prin e-mail din data de 12.08.2020.

²⁰ Adriana Lucaci evoca perioada de început astfel: „Există o boemă a studenților de la arte, atașați de ateliere până într-acolo încât se furișau să lucreze și înnoptau adesea clandestin, în facultate. Atelierul era prima casă - loc de muncă, comunicare, distracție. Nu existau locuri cu taxă, astfel că admiterea presupunea un înalt grad de pregătire. Erau 5 probe de admitere: desen, culoare /modelaj, compoziție, istoria artei și limba română. Studenții se luau în serios și era o mare satisfacție să lucrezi cu ei.” Interviu prin e-mail din data de 22.08.2020.

infrastructure did not reduce the students' enthusiasm²⁰. Despite the impediments related to the operating space and the spread of workshops – in the first five years – in different places in the town, there were also fruitful collaborations. Students could attend not only the courses of their professors but also those taught by other professors of the faculty²¹, the collaboration between the colleagues related to different years or different departments was a very good one²². The profound relationships between professors and students are repeatedly confirmed both by former professors²³, and former students²⁴.

could fit in the mutual room provided for the History of Arts course. Yet that was the place where the Faculty started to function much better, we used to meet there and communicate with each other, just like the students.” An e-mail interview, August 12, 2020.

²⁰ Adriana Lucaci evoked the nonage in the following way: „There was a bohemian atmosphere of the students of art, who were so attached to their workshops that they often sneaked to work and spend the night at the faculty in a clandestine way. That workshop represented the first house – a workplace, communication, entertainment. Nobody was supposed to pay any entrance fee, thus the admittance assumed a high level of training. There were 5 admission tests: drawing, colour/modelling, composition, the history of arts and the Romanian language. The students were serious and it was a great satisfaction to work with them.” E-mail interview, August 22, 2020.

²¹ Valentina Ștefănescu remembers the interaction with the professors teaching within the Painting department, Romul Nuțiu and Constantin Flondor. E-mail interview, August 8, 2020
Liliana Mercioiu Popa, a graduate of the Painting department in 1998, currently an associate professor, mentions the possibility she had during her academic years to choose a discipline with Suzana Fântânariu, a holder in the Graphics department. E-mail interview, August 10, 2020.

²² Valentina Ștefănescu, “Our older colleagues used to organize parties for us, we sometimes worked with them”. E-mail interview, August 8, 2020.

²³ Suzana Fântânariu, “I liked to firstly explore creativity and the imaginative intelligence, then the technicality. I was looking inside them through my eyes and soul and each time I felt that I discovered a talent I should take care of”. E-mail interview, June 10, 2016.

Daniela Constantin, “The atmosphere in the groups of students was marked by the desire to study, the accumulation of knowledge, lust for information. The students were very collaborative, highly respecting their profession, school and teachers.” E-mail interview August 27, 2020.

Dieter Penteliuc-Cotoșman, “Neither the students nor the teachers could control their own professional evolution as the learning process was bidirectional, the information circulated not only from the teacher to the student, but also reversely, from the student to the teacher. The relationship was assumed and it suggested equality, mutual respect and ethical and professional trust”. E-mail interview August 31, 2020.

Rudolf Kocsis, a professor within the Sculpture department starting with 1999, currently an associate professor, stated: “Back then I used to have large groups of students (more than 10), who were very enthusiastic and creative, we used to share many experiments.” E-mail interview, August 24, 2020.

²⁴ A remarkable example of collaboration between a professor and his student, more exactly the one between Romul Nuțiu and Cristian Sida, is discussed in the text of Maria Orosan-Telea, “Portret în mișcare.

alți dascăli ai facultății²¹, colaborarea între colegi din ani diferiți sau de la secții diferite era foarte bună²². Legăturile profunde între profesori și studenți sunt în repetate rânduri confirmate atât de către foști studenți, cât și de profesori. A urmat, în 2002, mutarea facultății în clădirea de pe strada Oituz nr. 4, un corp renovat din fosta cazarmă militară austriacă, care datează din secolul al XVIII-lea. Aflat în centrul orașului, la câteva minute de Piața Unirii, acest sediu a reprezentat o soluție adecvată necesităților unei instituții de învățământ vocațional. Dumitru Șerban, decanul în funcție la acel moment, releva importanța obținerii sediului pentru creșterea Facultății pe toate planurile²³. profesori²⁴, cât și de către foști studenți²⁵.

²¹ Valentina Ștefănescu își amintește despre interacțiunea cu profesorii de la Pictură, Romul Nuțiu și Constantin Flondor. Interviu prin e-mail din data de 08.08.2020

²² Liliana Mercioiu Popa, absolventă a secției de Pictură în 1998, conferențiar universitar în prezent, relatează despre posibilitatea pe care a avut-o în anii studenției de a alege să studieze o disciplină împreună cu Suzana Fântânariu, titular în cadrul catedrei de Grafică. Interviu prin e-mail din data de 10.08.2020.

²³ Valentina Ștefănescu, "Colegii mai mari ne organizau petreceri, lucrăm uneori împreună cu ei". Interviu prin e-mail din data de 08.08.2020.

²⁴ Dumitru Șerban, "Considerații asupra unei evoluții de perspectivă", în vol. Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, ed. Brumar, Timișoara, 2010, p.8.

²⁵ Suzana Fântânariu, "Mi-a plăcut să explorez creativitatea și inteligența imaginativă în primul rând și apoi tehnicitatea. Priveam înăuntru lor prin ochi și prin suflet și de fiecare dată aveam impresia că am mai descoperit un talent de care trebuie să am grijă". Interviu prin e-mail din data de 10.06. 2016.

Daniela Constantin, "Atmosfera în grupele de studenți era marcată de dorința de studiu, de acumulare de cunoștințe, de sete de informații. Studenții erau foarte colaborativi, cu mult respect pentru meserie, școala și cadrele didactice." Interviu prin e-mail din data de 27.08.2020.

Dieter Penteliuc-Cotoșman, "Nici studenții, și nici cadrele didactice nu dețineau controlul absolut asupra propriei evoluții profesionale, fiindcă procesul de învățare era bidirecțional, informația circulând nu doar dinspre profesor către student, ci și în sens invers, dinspre student către profesor. Relația era una de asumată și responsabilă egalitate, de reciproc respect și de încredere etică și profesională". Interviu prin e-mail din data de 31.08.2020

Rudolf Kocsis, cadru didactic la Sculptură începând cu 1999, actualmente conferențiar universitar: "Pe atunci aveam grupe mari de studenți (peste 10), foarte entuziaști și creativi, experimentam foarte mult." Interviu prin e-mail din data de 24.08.2020.

²⁵ Un exemplu remarcabil de colaborare profesor/student, și

In 2002 the faculty was moved into the building on Oituz street no. 4, a renovated body of the former Austrian military barracks dating from the XVIIIth century. Located in the city centre, a few minutes away from the Unirii Square, this headquarters represented an appropriate solution to the needs of a vocational educational institution. Dumitru Șerban, the dean in office at that time, highlighted the importance of obtaining the seat for the growth of the Faculty on every level²⁵. Moreover, the location of the headquarters in the central area facilitated the involvement of students in the local cultural life, both as an audience of events in art galleries, most of them located in the centre of the town, and as protagonists of exhibitions organized in the Attic Gallery²⁶, on the top level of the Faculty.

Another essential moment in the development of the institution was the establishment of the Doctoral School in 2003 at the initiative of that dean, sculptor Dumitru Șerban. Constantin Prut was the first doctoral coordinator in the domain of fine arts in Timișoara paving the way for differentiated specializations and professional progress.

The 2000s and the establishment of new specializations

During the 2000s new specializations were established and subsequently accredited such as: Conservation-Restoration (2002), Decorative Arts (Ceramics-Glass-Metal) (2004), Photo-Computerized video image processing (2006), the History and Theory of Arts (2008), Fashion-Fashion Design (2010).

Doina Mihăilescu, a former professor of Textile Arts, was the one who made the necessary steps for the establishment of the Conservation-Restoration department which was mainly oriented towards the

Cristian Sida" (Portrait in motion. Cristian Sida) in Orizont nr. 3, 2018, p.28.

²⁵ Dumitru Șerban, "Considerații asupra unei evoluții de perspectivă" (Considerations upon a perspective evolution) , in a volume. Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, (The Faculty of Arts and Design Timișoara. Study and Experiment), Brumar, Timișoara, 2010, p.8.

²⁶ *Among the exhibition events held over the years in the Attic Gallery we mention: the Contemporary Utopia Festival in 2005, curator Alexandra Titu; the International Symposium Interphoto initiated by Camil Mihăilescu (starting with 2011), the Drawing in the studio exhibitions organized by Adriana Lucaciu (starting with 2013); the Poster and Book Illustration Biennial for Young Artists coordinated by Vică Tilă Adorian (starting with 2013), the International Biennial of Miniature Art coordinated by Valentina Ștefănescu (starting with 2014); the annual exhibitions Interdesign initiated by Camil Mihăilescu (starting with 2014), the Exhibition of Miniature Photography With & Without in 2015 curated by Cristian Graure, the ITA exhibitions: Offline (2018) and A (typical) (2019), coordinated by Ileana Pintilie.*

De asemenea, amplasarea sediului în zona centrală a facilitat angrenarea studenților în viața culturală locală, atât ca public al evenimentelor petrecute în galeriile de artă, majoritatea aflate în centru, dar și ca protagoniști ai evenimentelor expoziționale organizate în Galeria Mansarda²⁶, aflată la ultimul nivel al Facultății.

Un alt moment esențial în dezvoltarea instituției a fost înființarea Școlii Doctorale, în 2003, la inițiativa decanului de atunci, sculptorul Dumitru Șerban. Constantin Prut a fost primul coordonator de doctorate în domeniul artelor plastice la Timișoara, deschizând drumul specializărilor diferențiate și a progresului profesional.

Anii 2000 și înființarea de noi specializări

Pe parcursul anilor 2000 au fost înființate și ulterior acreditate noi specializări precum: Conservare-Restaurare (2002), Arte decorative (Ceramică-Sticlă-Metal) (2004), Fotografie-Videoprosesare Computerizată a Imaginii (2006), Istoria și Teoria Artei (2008), Modă- Design Vestimentar (2010).

Doina Mihăilescu, ce fusese inițial profesor în cadrul specializării Arte Textile, a fost cea care a făcut demersurile pentru înființarea unei secții de Conservare-Restaurare, orientată în principal spre restaurare lemn policrom. Aceasta a început să funcționeze în 2002, angrenând studenții în activități legate de prezervarea bunurilor de patrimoniu prin investigarea stării de conservare, contribuirea la elaborarea documentațiilor preliminare sau intervenții efective cum au fost, printre multe altele, cele de la Mănăstirea Lupșa (jud. Alba) sau Mănăstirea Tismana

anume cea dintre Romul Nuțiu și Cristian Sida este discutată în textul Maria Orosan-Telea, "Portret în mișcare. Cristian Sida", în Orizont nr. 3, 2018, p.28.

²⁶ Printre evenimentele expoziționale desfășurate de-a lungul anilor în Galeria Mansarda se numără: Festivalul Utopii contemporane din 2005, curatoriat de Alexandra Titu; Simpozionul Internațional Interfoto inițiat de Camil Mihăescu (începând cu 2011), expozițiile Desenul din atelier organizate de Adriana Lucaciu (începând din 2013); Bienala de Afiș și Ilustrație de Carte pentru tinerii artiști coordonată de Vică Tilă Adorian (începând cu 2013), Bienala Internațională de Artă Miniaturală coordonată de Valentina Ștefănescu (începând din 2014); expozițiile anuale Interdesign inițiată de Camil Mihăescu (începând cu 2014), Expoziția de fotografie miniaturală With & Without din 2015 curatoriată de Cristian Graure, expozițiile specializării ITA: Offline (2018) și A(tipic) (2019), coordonate de Ileana Pintilie.

*polychrome wood restoration. This started to function in 2002 by involving the students in activities related to the preservation of heritage assets by investigating the state of conservation, contributing to the elaboration of preliminary documentation or effective interventions like, among many others, those from the Lupșa monastery (Alba county) or the Tismana monastery (Gorj county)*²⁷.

*Starting with 2004, the specialization of Decorative Arts will split in Decorative Arts (ceramics – glass – metal) – a specialization which became independent with the arrival to Timisoara of Gloria Grati, a ceramist who had completed her studies at Cluj – and Decorative Arts (textile arts). Over the next few years, the Textile Arts and Ceramics will unify under the name of Decorative Arts from 2005 to 2006, and then again, starting with 2015. Between 2006 and 2015 they had functioned separately as Textile Arts – Textile Design, Fashion – Fashion Design (starting with 2010), respectively, Ceramics, Glass, Metal (between 2012 and 2014)*²⁸.

*The need to set up a Photo-Video section was also evident at Timișoara, like in the other profile universities in the country. The first year when admission was organized was 2006, and then the specialization increased in number of students year by year. Among those who laid the foundations of this specialization was Stelian Acea, who pointed out not only the importance of technical competencies from the image capture to its post-processing, but also those themes which were relevant for the experimentation with compositional principles and with those related to luminosity*²⁹.

Regarding the theoretical disciplines and the establishment of some specializations focused on these, the runway was longer. The courses of art history were initially entrusted to professor Deliu Petroiu (until his retirement in 1995), who had also taught in the 60s and 70s, when the faculty functioned within the frames of the Pedagogical Institute. In 1991 Ileana Pintilie, a museographer of the Art section of the Banat Museum, will also start her teaching activity. Later, Cristian Velescu, Constantin Prut, Alexandra Titu and Ioan Iovan will join her in teaching the courses of theoretical disciplines.

The difficulties regarding the establishment of a theoretical specialization could be overcome at the end

²⁷ Silvia Trion, a student of the Conservation-Restoration department between 2003 and 2007, currently a university lecturer, an e-mail interview, September 3, 2020.

²⁸ A document from the FAD archive regarding the situation of accreditations.

²⁹ Stelian Acea, "The Photography within the Faculty of Arts and Design Timișoara", Arta, nr.6-7, 2012, p. 32.

(jud. Gorj)²⁷.

Începând cu 2004, specializarea Arte Decorative se va ramifica în Arte Decorative (ceramică – sticlă – metal) – specializare devenită de sine stătătoare odată cu venirea la Timișoara a Gloriei Grati, ceramistă cu studiile finalizate la Cluj – și Arte decorative (arte textile). În decursul următorilor ani, Artele Textile și Ceramica se vor unifica sub denumirea de Arte Decorative, din 2005 până în 2006, și apoi, din nou, începând cu 2015. Între 2006 și 2015 ele funcționaseră separat ca Arte Textile-Design Textil, Modă –Design Vestimentar (începând din 2010), respectiv Ceramică, Sticlă, Metal (între 2012 și 2014)²⁸.

Necesitatea înființării unei secții de Foto-Video a devenit evidentă și la Timișoara, la fel ca în celelalte universități de profil din țară. Primul an în care s-a organizat admitere a fost 2006, iar an de an specializarea a crescut ca număr de studenți. Printre cei care au pus bazele specializării de numără Stelian Acea, care punctează atât asupra importanței competențelor tehnice de la captarea imaginii până la postprocesare, cât și asupra temelor relevante pentru experimentarea cu principiile compoziționale și cele legate de luminozitate²⁹.

În cea ce privește disciplinele teoretice și înființarea unei specializări dedicate acestora, parcursul a fost mai lung. Cursurile de istoria artei i-au fost încredințate pentru început profesorului Deliu Petroiu (până la pensionarea sa în 1995), care predase și în perioada anilor '60-'70, când facultatea funcționa în cadrul Institutului Pedagogic. În 1991, își va începe activitatea didactică și Ileana Pintilie, muzeograf al Secției de Artă din cadrul Muzeului Banatului. Ulterior se vor alătura pentru susținerea cursurilor la disciplinele teoretice Cristian Velescu, Constantin Prut, Alexandra Titu și Ioan Ioan.

Dificultățile legate de înființarea unei specializări teoretice au putut fi depășite la finalul anilor 2000³⁰.

²⁷ Silvia Trion, studentă a specializării Conservare –Restaurare între 2003 și 2007, în prezent lector universitar, interviu prin e-mail din data de 03.09.2020.

²⁸ Document din arhiva FAD privind situația acreditărilor.

²⁹ Stelian Acea, "Fotografia în cadrul Facultății de Arte și Design Timișoara", *Arta*, nr.6-7, 2012, p. 32.

³⁰ Ileana Pintilie mărturisește atât despre inițiativa înființării specializării ITA, care i-a aparținut decanului Dumitru Șerban, cât și despre buna colaborare pe care dânsa a avut-o cu

of the 2000s³⁰. *The History and Theory of Arts* enjoyed their first series of students in 2008. The bachelor cycle continued to function until 2018, then only the master's degree in the History of Art, Heritage and Curation were considered a possibility of theoretical study.

The Fashion-Fashion Design department started to function under this name starting with 2010; until then it was included in the specializations of Textile Arts or Decorative Arts. In this new formula, initially organized by Minodora Tulcan and then by Andreea Plade Flondor, the section created its own specificity by approaching the clothing design in relationship with certain contemporary concepts such as clothing object, stylism or fashion management.

Exhibitions and academic research

The relationship of the academic environment with the cultural life of the town of Timișoara was constant throughout the 30 years of activity. The professors and students or the former students were the main protagonists of the exhibitions in the town. Moreover, some of these laid the foundation of several long-lasting events – some of them are still active – with a national and international impact³¹. Starting with 2015-2016 they

³⁰ Ileana Pintilie confesses both the initiative to establish the ITA specialization, which belonged to dean Dumitru Șerban, and the good collaboration she had with Adriana Lucaciu, whose mandate finalized the administrative approach to start the first admission competition. E-mail interview August 12, 2020.

³¹ Without necessarily demanding the direct implication of the faculty's structures in the organisation of the events mentioned below, we consider that their enumeration is important here, given the fact that they were initiated by the faculty's professors, students and alumni. The StudentFest festival made its debut in 1992, being an entirely student initiative. Regarding the visual arts, they became a landmark of the festival starting with the second edition when they organised exhibitions of painting, graphics, sculpture, architecture and design, photo and film, which highlighted the participation of students from each university. Among the students involved in the organization we can mention Ciprian Chirileanu and Tiberiu Giucă. The Zona festival was one of the most important international performance event in Romania. Initiated in 1993 by Ileana Pintilie, the festival consisted of four editions, (1993, 1996, 1999 and 2002) initially deployed in the space, which is still in ruin, of the Art Museum, then on the stage of the Hungarian Theatre and in the space provided to the Memorial of the Revolution. During the four editions, there were a lot of professors and students of the Faculty of Arts and Design who supported the organisation of the festival (Sorin Vreme, Liliana Mercioiu Popa, Gloria and Tudor Vreme, the H.ARTA group, Levente Kozma), and the "enthusiastic public of the festival always consisted of students". (Ileana Pintilie in an email interview, August 12, 2020). The International Biennial of Experimental Engraving was initiated in 2003 by Ciprian Ciuclea, a graduate of the Graphics section. The first two editions took place at Timișoara, then the event moved to Mogoșoaia and Bucharest. The International Biennial of Small Engraving „Graphium”, coordinated by Ciprian Chirileanu, a student

Istoria și Teoria Artei a primit prima serie de studenți în 2008. Ciclul licență a continuat să funcționeze până în 2018, după care va rămâne ca posibilitate de studii teoretice doar masteratul Istoria artei, Patrimoniu, Curatoriat.

Modă - Design Vestimentar a început să funcționeze sub această titulatură din 2010, până atunci fiind inclusă în specializările Arte Textile sau Arte Decorative. În această nouă formulă, organizată inițiat de Minodora Tulcan și apoi de Andreea Plade Flondor, secția și-a creat un specific prin abordarea designului vestimentar în raport cu anumite concepte contemporane precum vestimentație-obiect, stilism sau fashion management.

Activitate expozițională și cercetare academică

Relația mediului academic cu viața culturală a orașului Timișoara a fost constantă pe tot parcursul celor 30 de ani de funcționare. Profesorii și studenții sau foștii studenți au fost principalii protagoniști ai evenimentelor expoziționale din oraș. Mai mult chiar, unii dintre aceștia au pus bazele unor evenimente de lungă durată – unele active și în prezent – cu impact național și internațional³¹. Începând cu 2015-2016 s-a

Adriana Lucaciu, în mandatul căreia s-au finalizat demersurile administrative pentru demararea primului concurs de admitere. Interviu prin e-mail din data de 12.08.2020.

³¹ Fără a pretinde în mod necesar implicarea directă a structurilor facultății în organizarea evenimentelor mai jos menționate, considerăm că este importantă enumerarea lor aici, prin prisma faptului că au fost inițiate de cadre didactice, studenți sau alumi ai facultății.

Festivalul StudentFest a debutat în 1992, fiind în totalitate o inițiativă studențească. În ceea ce privește artele vizuale, acestea au devenit un reper în cadrul festivalului începând cu cea de-a doua ediție când au fost organizate expoziții de pictură, grafică, sculptură, arhitectură și design, fotografie și film, la care au participat studenți din toate centrele universitare. Printre studenții implicați în organizare se numără: Ciprian Chirileanu și Tiberiu Giucă.

Festivalul Zona Europa de Est a fost unul dintre cele mai importante evenimente internaționale de performance din România. Inițiat în 1993 de Ileana Pintilie, festivalul a avut patru ediții, (1993, 1996, 1999 și 2002) desfășurate inițial, în spațiul, aflat încă în ruină, al Muzeului de Artă, mai apoi pe scena Teatrului Maghiar și în spațiul Memorialului Revoluției. Pe parcursul celor patru ediții o serie de cadre didactice și studenți ai FAD au ajutat la organizarea festivalului (Sorin Vreme, Liliana Mercioiu Popa, Gloria și Tudor Vreme, grupul H.ARTA, Levente

*paid more importance to the organization of some large-scale events – in locations such as the Art Museum, the Timco Halls and the Museum of Transport or on the stage of the National Theatre, Iulius Mall and Vox Technology Park (in the case of the Fashion department) – meant to present the diploma papers of students and MA students to make their creation known by a wider public. Over the years, in the academic research there were a lot of conferences organized in the space of the Attic Gallery, as well as a series of publications (collective volumes or magazines) under the coordination of the Faculty's professors. The Symposium conferences, coordinated by Adriana Lucaciu, were organised under the auspices of the Romanian Academy within the Academic Days Timișorene and facilitated the publication of four volumes reuniting studies which reflect the research work of professors and PhD candidates³². At the initiative of Daniela Constantin, in the period between 2014 and 2017, they published the most valuable theses held within the frames of the Doctoral School. The volumes, published at the Eurostampa Publishing House, are reunited in the *Academis* collection³³. There were also several initiatives regarding the publication of some periodical issues. The *Perspective* magazine, published at the initiative of Camil Mihăescu, was issued six times in 2010, the *Isomorphisms* magazine, a project carried out by Alexandra Titu and Sorin Oncu, had two issues in 2012, the *Notebook of Arts and Design* magazine, coordinated by Iosif Mihailo, was launched in 2014, and it is still continued. In 2019, at the initiative of Andreea Lazea, the department of Art History and Theory organised an international conference, *Art, Memory and Identity*. The establishment of research centres³⁴ was an important step towards undertaking a coherent and sustained research activity.*

*who had attended the design and then the graphics department between 1991 and 1998, consisted of three editions starting with 2004, then it was subsequently continued in 2015, through the implication of Remus Rotar, currently a university lecturer of the Graphics department. The *Simultan* festival, focused on the media art, viewed at the interference between the visual creation and experimental music, made its debut at Timișoara in 2005. At that time, the organisational team consisted of Levente Kozma, Antal Huba, Szilard Szoke, Alin Rotariu, former students of the Faculty of Arts and Design, and Sorin Vreme, professor of the Design department.*

³² *The four volumes published in 2009, 2010, 2011 and 2013 are: Art and its reality, Postmodern reflections in contemporary art, The interrogation of the present. Exercises of contemporary art; Form-formation-meaning.*

³³ https://www.eurostampa.ro/Colectia-Academis_Editura-Tipografie_151.html

³⁴ *Currently, there are three active research centres within the Faculty of Arts and Design: The Creation Centre of Contemporary Visual Arts founded in 2004 (Daniela Constantin, the actual director), The Centre of Creation and Research in Decorative Arts and Design founded in 2004 (Alexandru Bunii, the actual director), The Regional Centre of Research and Expertise in the domain of Conservation-Restoration of the material cultural Patrimony founded in 2014 (Filip Petcu, the actual director).*

acordat multă importanță organizării unor evenimente de amploare – în locații precum Muzeul de Artă, Halele Timco și Muzeul Transportului sau pe scena Teatrului Național, Iulius Mall și Vox Technology Park (în cazul specializării Modă) – care să prezinte lucrările de diplomă ale studenților și masteranzilor, astfel încât creația lor să fie cunoscută de un public cât mai larg.

În sfera cercetării academice, s-au remarcat de-a lungul anilor o serie de conferințe organizate în spațiul Galeriei Mansarda, precum și o serie de publicații (volume colective sau reviste) îngrijite de cadre didactice ale Facultății. Conferințele Simpozion, coordonate de Adriana Lucaciu, au fost organizate sub egida Academiei Române în cadrul Zilelor Academice Timișorene și au dus la publicarea a patru volume reunind studii care reflectă munca de cercetare a profesorilor și a doctoranzilor³².

La inițiativa Danielei Constantin, în perioada 2014-2017, sunt publicate cele mai valoroase teze susținute în cadrul Școlii Doctorale. Volumele, apărute la Editura Eurostampa, sunt reunite în colecția *Academis*³³.

Au existat, de asemenea, o serie de inițiative legate de apariția unor publicații periodice. Revista *Perspective*, publicată la inițiativa lui Camil Mihăescu, a avut șase apariții în decursul anului 2010, Revista *Isomorphisme*, proiect realizat de Alexandra Titu și Sorin Oncu, a avut

Kozma), iar "publicul entuziast al festivalului a fost mereu alcătuit din studenți". (Ileana Pintilie în interviu prin e-mail din data de 12.08.2020).

Bienala Internațională de Gravura Experimentală a fost inițiată în 2003 de Ciprian Ciuclea, absolvent al secției de Grafică. Primele două ediții au avut loc la Timișoara, după care evenimentul s-a mutat la Mogoșoaia și București.

Bienala Internațională de Gravură Mică „Graphium”, coordonată de Ciprian Chirileanu, student la design și apoi la grafică în perioada 1991-1998, a avut trei ediții începând cu 2004, reluându-se ulterior, în 2015, prin implicarea lui Remus Rotar, în prezent lector în cadrul specializării Grafică.

Festivalul Simultan dedicat artei media, care se poziționează la interfața dintre creația vizuală și muzica experimentală, a debutat la Timișoara în 2005. La acea dată, echipa organizatorică îi includea pe Levente Kozma, Antal Huba, Szilard Szoke, Alin Rotariu, foști studenți ai FAD și pe Sorin Vreme, cadru didactic în cadrul specializării Design.

³² Cele patru volume publicate în 2009, 2010, 2011 și 2013 sunt: *Arta și realitățile ei, Reflexii postmoderne în arta contemporană; Interogarea prezentului. Exerciții ale artei contemporane; Formă-formare-sens.*

³³ https://www.eurostampa.ro/Colectia-Academis_Editura-Tipografie_151.html

Bibliography:

ACEA, Stelian, "Fotografia în cadrul Facultății de Arte și Design Timișoara", [*Photography within the Faculty of Arts and Design Timișoara*], *Arta*, nr.6-7, 2012.

BREILEAN, Aurel, "Învățământ superior de artă în Timișoara", [*Higher art education in Timișoara*] in *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, [*The Faculty of Arts and Design Timișoara. Study and experiment*], ed. Brumar, Timișoara, 2010.

FLONDOR; Constantin, "Profesor-student, parteneri", [*Professor-student, partners*], *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, [*The Faculty of Arts and Design Timișoara. Study and experiment*], ed. Brumar, Timișoara, 2010.

LAPTOIU, Negoită, Școala de Arte Frumoase din Cluj și Timișoara, [*The School of Fine Arts from Cluj and Timișoara*], Editura ARC/2000, București 1999.

LUCACIU, Adriana, "Artele vizuale între educație și afirmare profesională", [*The visual arts between education and professional assertion*], in *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, [*The Faculty of Arts and Design Timișoara. Study and experiment*], ed. Brumar, Timișoara, 2010.

OROSAN-TELEA, Maria, „Grafica dincolo de grafică. Strategii alternative în grafica timișoreană” [*Graphics beyond graphics. Alternative strategies in the graphics from Timișoara*], *Arta. Revistă de arte vizuale, [Art Magazine of visual arts]*, Nr. 22-23, 2016.

OROSAN-TELEA, Maria, "Portret în mișcare. Cristian Sida", [*Portrait in motion. Cristian Sida*], in *Orizont nr. 3*, 2018.

PETELIUC-COTOȘMAN, Dieter, "Sincronii și diacronii ale învățământului superior de design timișorean (1991-2019)", [*The synchronies and diachrons of the higher education of design in Timișoara (1991-2019)*], *Arta magazine*, nr. 40-41, 2019.

PINTILIE, Ileana, "Prima bienală studentească de gravură", [*The first student biennial of engraving*], in a catalog, *the Biennial engraving student salon "Graphium"*.

PINTILIE, Ileana, "Școala de Arte Frumoase din Timișoara (1933-1942)", [*The School of Fine Arts Timișoara (1933-1942)*], in *Patrimonium Banaticum*, II, 2003, pp. 281-286.

ȘERBAN, Dumitru, "Considerații asupra unei evoluții de perspectivă", [*Considerations regarding a perspective evolution*], " in the *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, [*The Faculty of Arts and Design Timișoara. Study and experiment*], ed. Brumar, Timișoara, 2010.

două numere în 2012, revista *Caiete de Arte și Design*, coordonată de Iosif Mihailo, s-a lansat în 2014, având continuitate până astăzi.

Departamentul de Istoria și Teoria Artei a organizat în 2019, la inițiativa Andreei Lazea, Conferința Internațională Art, Memory and Identity.

Înființarea centrelor de cercetare³⁴ a însemnat un pas important înspre asumarea unei activități de cercetare coerente și susținute.

Bibliografie:

ACEA, Stelian, "Fotografia în cadrul Facultății de Arte și Design Timișoara", *Arta*, nr.6-7, 2012.

BREILEAN, Aurel, "Învățământ superior de artă în Timișoara" în vol. *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, ed. Brumar, Timișoara, 2010.

FLONDOR; Constantin, "Profesor-student, parteneri", *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, ed. Brumar, Timișoara, 2010.

LAPTOIU, Negoită, Școala de Arte Frumoase din Cluj și Timișoara, Editura ARC/2000, București 1999.

LUCACIU, Adriana, "Artele vizuale între educație și afirmare profesională", în vol. *Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment*, ed. Brumar, Timișoara, 2010.

OROSAN-TELEA, Maria, „Grafica dincolo de grafică. Strategii alternative în grafica timișoreană”, *Arta. Revistă de arte vizuale*, Nr. 22-23, 2016.

OROSAN-TELEA, Maria, "Portret în mișcare. Cristian Sida", în *Orizont* nr. 3, 2018.

PENTELIUC-COTOȘMAN, Dieter, "Sincronii și diacronii ale învățământului superior de design timișorean (1991-2019)", *Revista Arta*, nr. 40-41, 2019.

PINTILIE, Ileana, "Prima bienală studentescă de gravură", în catalog *Salonul Studentesc Bienal de*

Interviews:

Aura BĂLĂNESCU

Ciprian CHIRILEANU

Daniela CONSTANTIN

Suzana FÂNTÂNARIU

Gloria GRATI

Rudolf KOCSIS

Adriana LUCACIU

Liliana MERCIOIU POPA

Camil Mihăescu

Dieter PENTELIUC-COTOȘMAN

Ileana PINTILIE

Renée RENARD

Valentina ȘTEFĂNESCU

Silvia TRION

³⁴ În prezent, sunt active în cadrul FAD trei centre de cercetare: Centrul de Creație al Artelor Vizuale Contemporane, înființat în 2004 (actual director, Daniela Constantin), Centrul de Creație și Cercetare în Artele Decorative și Design înființat în 2004 (actual director, Alexandru Bunii), Centrul Regional de Cercetare și Expertiză în domeniul conservării-Restaurării patrimoniului Cultural material înființat în 2014 (actual director Filip Petcu).

Gravură "Graphium".

PINTILIE, Ileana, "Școala de Arte Frumoase din Timișoara (1933-1942)", în Patrimonium Banaticum, II, 2003, pp. 281-286.

ȘERBAN, Dumitru, "Considerații asupra unei evoluții de perspectivă", în vol. Facultate de Arte și Design Timișoara. Studiu și experiment, ed. Brumar, Timișoara, 2010.

Interviuri:

Aura BĂLĂNESCU

Ciprian CHIRILEANU

Daniela CONSTANTIN

Suzana FÂNTÂNARIU

Gloria GRATI

Rudolf KOCSIS

Adriana LUCACIU

Liliana MERCIOIU POPA

Camil Mihăescu

Dieter PENTELIUC-COTOȘMAN

Ileana PINTILIE

Renée RENARD

Valentina ȘTEFĂNESCU

Silvia TRION

Vârstele spirituale ale învățământului artistic timișorean

The spiritual ages of the artistic education in Timisoara

Cristian Robert VELESCU

A rememora în ceas aniversar ansamblul etapelor prin care învățământul timișorean de artă a trecut, poate constitui și prilejul unui necesar bilanț. Dacă pe parcursul considerațiilor mele voi ști să mă feresc de conotațiile triviale, contabile ale termenului, nu e deloc exclus să-mi fie dat a mă manifesta în calitate de „arheolog al spiritului”, pornit să cerceteze succesiunea „vârstelor spirituale” ale învățământului artistic, așa cum acesta s-a desfășurat la Timișoara în decursul timpului. Prin extensie, voi fi obligat să iau în considerare și dinamica vieții plastice timișorene, așa cum aceasta s-a manifestat, secundând practic învățământului artistic, ori mai degrabă servindu-i de temelie. Cum însă un atare proiect nu ar încăpea decât între copertele unui volum cuprinzător, demersul meu va lua mai degrabă forma „smerită” a eseului critic evaluator.

În schițarea acestui bilanț *sui generis* voi invoca observația pe cât de pertinentă, pe atât de subtilă a istoricului de artă Ernst Hans Gombrich, cel care în a sa Istorie a artelor precizează că fenomenul plastic viu, cel care practic „dublează” istoria umanității se compune dintr-un șir neîntrerupt de maeștri și discipoli. Întrucât aceștia din urmă devin la rândul lor maeștri, este posibil a imagina că umilul alcătuitor de forme din preistorie se înrudește prin mijlocirea energiilor creatoare care îl animă cu un Fidias bunăoară, iar acesta, la rândul său – trecând prin Michelangelo –, e „rudă bună” cu Rodin și Brâncuși sau cu oricare alt artist al modernității. Privite din acest unghi de vedere extrem de generos, epocile ce alcătuiesc fenomenul căruia îi spunem „istorie a

To commemorate, in the anniversary hour, all the stages experienced by the education in Timisoara, can also be the occasion of a necessary balance. If during my considerations I will know how to avoid the trivial connotations of the term, I might manifest as an „archeologist of the spirit”, eager to investigate the succession of “spiritual ages” in the artistic education, as it has developed in Timisoara over the time. By extension, I will have to take the dynamics of artistic life in Timisoara into account, as it has manifested, practically supporting the artistic education, or rather serving as its basis. However, as such a project would only fit between the covers of a comprehensive volume, my approach will take the rather “humble” form of a critical evaluative essay.

In sketching this sui generis balance, I shall invoke the pertinent and subtle observation of an art historian, Ernst Hans Gombrich, the one who, in his History of Arts, emphasises that the living artistic phenomenon, which practically “doubles” the history of humanity, is composed of an unbroken line of masters and disciples. Since the latter ones have also become masters, we may suppose that the humble composer of prehistoric forms is related through the creative energies that animate him with a Phidias, for example, and he – through his connection with Michelangelo –, is a „good relative” with Rodin and Brâncuși or any other artist of modernity. Considered from this extremely generous viewpoint, the ages making up the phenomenon, named by us the “history of art”, no longer appear like islands separated by abyssal and impassable stamens, they rather take the form of a continuous and dense fabric, made up of the creative effort of all those who, over the time, have expressed themselves by means of artistic signs. Mutatis mutandis, Gombrich’s observation, can be also used to write the history of art education in Timisoara.

artei” nu ne mai apar aiodoma unor insule despărțite prin strâmtoari abisale, de netrecut, ci mai degrabă iau forma unei țesături continue și dense, alcătuită din efortul creator al tuturor celor ce s-au exprimat în decursul timpului prin mijlocirea semnelor plastice. Mutatis mutandis, observația lui Gombrich poate servi și la scrierea istoriei învățământului timișorean de artă.

A indica nume proprii într-o simplă schiță a istoriei învățământului artistic timișorean nu e posibil fără a-ți asuma riscul omisiunii, dar, mai cu seamă, pe acela al nedreptății. Când schița ia forma rezumatului, ori poate chiar pe aceea a rezumatului rezumatului, numele proprii pot deveni adevărate „găuri negre”, în care întreaga informație „adevărată” tinde să fie absorbită. Iată de ce o idee care ma vizitat în epoca aurorală a activității mele de istoric și critic de artă, cea de a scrie o istorie coerentă a artei fără a apela la nume proprii, mă ispitește și acum, într-un moment în care – evocând titlul unui admirabil lied al lui Richard Strauss – mă aflu deja „în purpura serii”. În demersul meu, voi trăda totuși principiile proiectului mai sus enunțat – istoria artei fără nume proprii – doar cât să pot include în cuvântu-mi „o așchie” autobiografică, nu străină de un fragment de „topologie artistică timișoreană”, asupra căruia doresc să atrag atenția. E desigur o simplă întâmplare – și totuși, cât de semnificativă! – că știința „facerii imaginii” s-a transmis într-o arie restrânsă a orașului, în perimetrul „cetății” sau depășindu-l cu puțin. E ca și cum spiritul și-ar fi căutat în decursul timpului locuri propice în care să se poată manifesta. În anii '60 ai secolului trecut – „Cum sa scurs timpul! [...] Cum s-au scurs anii!”, stă scris într-un frumos poem al lui Constantinos Kavafis –, Liceul de muzică și arte plastice era adăpostit în fosta mănăstire franciscană. Atelierele mai cuprinzătoare se aflau la „cucurigu”, la ultimul etaj, acolo unde ferestrele înlesneau o privire foarte de aproape asupra zidurilor Sinagogii. În generația din care am făcut parte, elevii clasei a noua fuseseră împărțiți în două ateliere, conduse de doi pe atunci tineri artiști. Unii au devenit elevii lui Constantin Flondor, iar ceilalți ai lui Ștefan Bertalan. Între aceștia din urmă mă număram și eu. Deja în prima zi de atelier mi-a fost dat să aflu că drumurile ce conduc către unul și același țel pot fi diverse. Pedagogiile celor doi dascăli erau distincte. Ceilalți colegii au fost confrunțați încă din prima zi cu rigorile studiului în cărbune. Nouă, celorlalți, profesorul ne-a spus aproape râzând: „Duceți-vă în parc și jucați-vă!”. Se înțelege că jocul presupunea

It is not possible to indicate proper names in a simple sketch of the history of art education in Timișoara without assuming the risk of omission, especially the one of injustice. When the sketch takes the form of a summary, or perhaps even the one regarding the summary of a summary, the proper names can become real “black holes” where the whole “real” information tends to be absorbed. That is the reason why there was an idea influencing me in the auroral age of my activity as an art historian and critic, the one to write a coherent history of art without appealing to proper names, which is still tempting me, at a time when – evoking the title of an admirable lied of Richard Strauss – I am already „in the purple of the evening”.

In my approach, I shall betray the principles of the project mentioned above – the history of art without proper names – just enough to include an autobiographical “chip” in my word, which is not disconnected from a fragment of „artistic topology in Timișoara” that I would like to draw your attention on. It is surely a simple coincidence – yet, it is so relevant! – that the science of „making the image” was transmitted in a small area of the town, within the perimeter of the „fortress” or slightly exceeding it. As if the spirit had been searching for its proper places to manifest itself along the time. Last century, in the 60's, – „Time has passed so fast! [...] Years have passed so fast!”, as a beautiful poem of Constantinos Kavafis states–, the High-School of Fine Arts and Music was housed in the former Franciscan monastery. The much larger workshops could be found on the very upper floor, where the windows provided a very close look at the walls of the Synagogue. In the generation I used to be a part of, the ninth grade students were divided in two workshops led by two young students. Some of these became Constantin Flondor's students, and the others became the students of Ștefan Bertalan. I was one of the latter's. On the very first workshop day I was told that the paths leading to one and the same goal could be very different. The pedagogical skills of the two teachers were distinct. The other colleagues were confronted with the rigours of the study in coal from the first day. Almost laughing, the teacher told us, the others: „Go out, in the park, and play!”. It was understood that the game involved brushes, watercolours, ink and the caps of „gouache”, while we were supposed to find the topics and motives by ourselves. In the „Park of the New Clinics”, where we stopped, I did not know what to do with my freedom. Feeling my heart tight and longing for study, in the park, which appeared so immense to me, I felt more captive than if I had been in the barracks whose walls I could see among the trees, beyond the „Calea Aradului”.

As in a happy moment of my existence I became a teacher at the Faculty of Arts and Design of the West University in

pensulele, acuarelele, tușul și căpăcelele cu „guașe”, iar subiectele, motivele urma să le descoperim singuri. În „Parcul Clinicilor Noi”, unde poposiserăm, nu știam ce să fac cu libertatea mea. Cu inima strânsă și tânjind către studiu, mă simțeam în parcul cemi părea pe atunci imens mai captiv decât dacă m-aș fi aflat în cazarma ale cărei ziduri le întrezăream, iată, printre copaci, dincolo de „Calea Aradului”.

Devenind într-un moment fericit al existenței mele dascăl la Facultatea de Arte și Design a Universității de Vest din Timișoara, am putut constata că odată ce facultatea a dobândit un nou sediu – acea cazarmă pe care am întrezărit-o în adolescență printre copacii „parcului clinicilor” –, studenți, profesori, musafiri ocazionali ori invitați de onoare ai facultății devin, automat, vizitatori ai unei impresionante expoziții de artă cu caracter permanent. Aceasta, sustrăgându-se dimensiunii muzeale – care ar risca să o mortifice –, se prezintă ca un organism viu, ca o diagramă sensibilă a actului pedagogic desfășurat la Facultatea de Arte. Admirând continuu propunerile plastice ale studenților și gândindu-mă la observația lui Gombrich, mi-am spus adesea că, oricât de șocante prin îndrăzneală creatoare și modernitate, operele studenților noștri poartă încifrate în structurile lor intime semne ale pedagogiei generației fondatorilor, a pedagogiei lui Romul Ladea bunăoară, spre a nu mă referi decât la un exemplu îndepărtat și ilustru al șirului de discipoli deveniți maeștri. Este emoționant să realizezi că „instalaționismul”, ori „acționismul” practicat de studenții noștri sunt dependente, într-un mod tainic, de severele lecții de desen academic – ale lui Julius Podlipny, bunăoară –, fără ca studenții angajați în amintitele explorări plastice să fie întotdeauna conștienți de o atare origine. A le pretinde să conștientizeze toate acestea ar fi, desigur, o pretenție absurdă, căci din creatori i-am transforma în „arheologi” și „istorici” ai propriilor creații, dar și ai școlii pe care o frecventează. Neștiind în fiecare clipă a existenței lor de creatori că la elaborarea instrumentarului pe care-l pun în operă au trudit generații de artiști pedagogi, faptul nu devine mai puțin semnificativ și, desigur, mai puțin emoționant.

Ceea ce ochiul vizitatorului fastuoasei expoziții cotidiene poate să sesizeze din primul moment, este coerența generală a discursului plastic, și aceasta în pofida diferențelor de viziune ori de temperament artistic, firești chiar și pentru niște expozanți care încă nu au depășit anii de formare. Discursul coerent

Timișoara, I could notice that once the faculty acquired a new headquarters – the barracks I had seen in my adolescence among the trees of the „clinics’ park” –, the faculty’s students, professors, occasional guests or huests of honour automatically became the visitors of an impressive permanent art exhibition. Evading the museum dimension, which would risk mortifying it, it is presented like a living organism, like a sensitive diagram of the pedagogical act carried out at the Faculty of Arts. While continuously admiring the students’ artistic suggestions and thinking of the observation of Gombrich, I often told myself that, no matter how shocking by their creative courage and modernity, the works of our students highlight, in their intimate structure, the signs of pedagogy marked by the generation of founders, for example, the pedagogy of Romul Ladea, who is only one outstanding example of the illustrious series of masters. It is exciting to realise that the „installationism”, or „actionism” practised by our students are secretly dependent on the severe lessons of academic drawing – of Julius Podlipny, for example –, while the students engaged in the already mentioned artistic explorations were not always aware of a certain origin. To claim them to be aware of all these would certainly be an absurd demand, as we would transform them into the „archeologists” and „historians” not only of their own creations, but also of the school they attended. Without knowing, at every moment of their existence as creators, those generations of pedagogue artists have worked hard to develop the instruments they approached, the fact does not become less significant and, of course, less emotional.

What the eye of a visitor of the magnificent daily exhibition can notice from the first moment is the general coherence of the artistic discourse, despite the differences of vision or artistic temperament, which are natural even for some exhibitors who have not passed their training years yet. The coherent discourse is perceived as a reflection of the unity of substance, noticeable both at the level of the message and at that of the pure artistic language, in the structures of graphic works, paintings, sculptures and unquiet installations. You can meet them everywhere, in workshops, on the halls, in the large yard of the former barracks. Through its very extension, which is dynamic and living, always expressing the change and renewal, the magnificent exhibition recalls the celebrations of the Renaissance, where the works of art used to transform into real objects of worship, in a ritual whose natural resumption did not exclude contradiction, the scholarly dispute or even the idea of competition. The artistic language used by the students from Timișoara is one of the last minute ones, and we consider it a virtue, due to the admirable esthetic curiosity of young people, even of very young creators,

este perceput ca reflex al unei unități de substanță, sesizabilă atât la nivelul mesajului, cât și la acela al limbajului plastic pur, așezat în structurile operelor grafice, ale tablourilor, ale sculpturilor și instalațiilor omniprezente. Le întâlnești oriunde, în ateliere, pe coridoare, în vasta curte a fostei cazărmi. Prin chiar această „extensie” a sa, proteică și vie, mereu supusă schimbărilor și înnoirii, fastuoasa expoziție amintește de serbările Renașterii, în care operele de artă deveneau adevărate obiecte de cult, într-un ritual a cărui firească reluare nu excludea contradicția, disputa savantă, ba chiar competiția. Limbajul plastic pus în operă de studenții timișoreni este unul de ultimă oră, iar acest fapt, pe care noi îl considerăm a fi o virtute, se datorează admirabilei curiozități estetice a tinerilor, ba chiar foarte tinerilor creatori, gata să absoarbă noi formule de comunicare, ori pur și simplu să le inventeze. În apropierea modalităților expresive „de ultimă oră”, o contribuție deloc neglijabilă o are corpul profesoral, care îmbină în pedagogia pe care o exercită transmiterea informațiilor „la zi”, cu puterea exemplului propriei creații. Exact ca în oricare mare școală a contemporaneității, asistăm și în cadrul școlii timișorene la o comunicare fertilă ce se instituie între studenți și profesori, schimbul de idei continuând să rămână viu și în momentul în care interlocutorii nu mai stau „față către față”, în spațiul atelierului, ori al sălii de curs. Dialogul profesor-discipol, purtat pe două sau mai multe voci, se continuă în mod firesc prin mijlocirea operelor lor, în cuprinsul vieții artistice contemporane, odată ce au devenit colegi de breaslă. Este demn de remarcat că în acest act de comunicare „inițiativa” nu revine doar profesorilor. Pura curiozitate și dorința de cunoaștere a studenților are darul de a-l stimula pe pedagog în a acorda o maximă libertate de expresie celor pe care îi îndrumă.

Zăbovind între hotarele învățământul artistic românesc, observăm că doar cu câteva decenii în urmă, maeștri pe care astăzi îi venerăm generau în jurul lor o „școală”. Iată un fenomen care nu ocolea, ci mai degrabă impunea mimetismul stilistic sau de viziune. Prin expoziția vie, mereu și mereu înnoită, pe care profesorii și studenții Facultății de Arte și Design o percep continuu, pentru simplul motiv că trăiesc, învață și crează în perimetrul ei, se demonstrează că pedagogia veche – aceea de tip mimetic – a fost abandonată. Preocuparea fundamentală a dascălilor timișoreni constă în descoperirea înzestrării naturale a fiecărui discipol și în scurtarea drumului acestuia

who are eager to absorb new forms of communication, simply to make them up. In the approach of the “last minute” expressive modalities, the contribution of the teaching staff was really significant, as the pedagogy they used in order to transmit the updated information combined with the power of their own creation. Just like in any great school of contemporaneity, in the school from Timișoara we notice a productive communication between students and professors, the exchange of ideas continuing to stay alive even when the interlocutors are no longer face to face, in the space provided by the workshop or the classroom. The dialogue between the professor and his disciple, carried out on two or more voices, continues naturally through their works, in the contemporary artistic life, once they have become colleagues. It is worth noting that in this act of communication the initiative is related not only to teachers. The pure curiosity and the desire to know the students are meant to stimulate the teacher in granting the maximum freedom of expression to those he guides.

Within the limits of the Romanian art education, we notice that only a few decades ago, masters who have been worshiped today generated a “school” around their names. This is a phenomenon which did not avoid, it rather imposed the stylistic or visionary imitation. Through the living and always renewed exhibition, continuously perceived by the professors and students of the Faculty of Art and Design, for the simple reason that they live, learn and create within its perimeter, it is proved that the old pedagogy – the mimetic type – was abandoned. The main preoccupation of the teachers from Timișoara consists in discovering the natural endowment of each disciple and in shortening his path in the effort of self-knowledge. Knowing himself, the disciple is going to discover his own creative way.

The exhibited works of art approach different languages, corresponding not only to the languages of different arts and techniques, but also to the personal language of each exhibiting student, recalling the biblical episode of The Babel Tower through their polyphony. Yet, unlike the biblical episode, the artistic languages and idioms do not interfere entropically, on the contrary, they keep the harmony and transmit a coherent message, which develops in the form of a spiritual structure that supports the material construction from the inside, as the shelter building of the Faculty of Art and Design had been made of bricks and mortar. The „ordering function” is held by a mysterious conductor, a multi-personal being, made up of the spirit and, surely, of the work of all masters who had been connected to the art education of Timișoara, the ones who used to be disciples.

În efortul cunoașterii de sine. Cunoscându-se, discipolul ajunge să își descopere singur propriul drum în creație. Operele plastice expuse vorbesc varii limbi, corespunzătoare limbajelor diferitelor arte și tehnici abordate, dar și limbajului propriu fiecărui student expozant, amintind prin polifonia lor episodul biblic al Turnului Babel. Dar spre deosebire de episodul biblic, limbajele și idiomurile plastice nu interferează entropic, ci dimpotrivă, armonizându-se, transmit un mesaj coerent, care se constituie într-o structură spirituală ce susține din interior construcția materială, compusă din cărămizi și mortar a edificiului adăpostitor al Facultății de Arte și Design. „Funcția ordonatoare” o are un dirijor tainic, ființă pluripersonală, alcătuită din spiritul și, desigur, din opera tuturor măștrilor care s-au perindat în cursul timpului la catedra învățământului artistic timișorean, cei care – la rândul lor – au fost cândva discipoli.

Interviul decanilor

Dean's Interview...

Prof. Constantin FLONDOR

1. Fiecare etapă din evoluția Facultății de Arte și Design din Timișoara a avut specificitatea și însemnătatea ei în devenirea ulterioară a instituției. Cum ați descrie perioada mandatului/mandatelor dumneavoastră?

Anul 1989, a însemnat un moment semnificativ, istoric, nu doar pentru oraș și țară, ci și pentru însăși Universitatea de Vest din Timișoara.

În acel timp Aurel Breilean, profesor la Universitatea de Vest, cerceta programe de studiu pentru înființarea unui învățământ superior de artă, aici, în Timișoara. M-am alăturat în acest demers de studiu și cercetare.

Astfel în 1990, am fost solicitat de a pleda și a depune un memoriu, la Ministerul Învățământului, susținând cauza unui destin semnificativ, de formarea unor cadre și personalități în cultura și în acest perimetru al țării (la acel timp existau în afara Institutului de Arte "Nicolae Grigorescu" din București, un Institut de Arte la Cluj-Napoca "Ion Andreescu" și unul la Iași "George Enescu").

Consider important să menționez șansa ca pe Ministrul Învățământului, Dl. Mihai Șora, filosof și personalitate de seamă, să-l cunosc încă din anii 1970, cu prilejul unei vizite a Domniei-Sale la Liceul de Arte din Timișoara. Atunci, în calitate de Consilier al ministrului Mircea Malița a venit cu scopul de a proteja și sfătui orientarea liceului conform unui program experimental-modern, unic, la Timișoara.

Cunoașterea acestei personalități dar simultan și deschiderile cu totul speciale ale Dlui. Șora, a determinat înființarea necondiționată a învățământului superior de artă în orașul nostru.

În 1993, în calitate de șef de catedră, la invitația ELIA, am organizat participarea împreună cu asist.

1. Each stage suggesting the evolution of the Faculty of Arts has marked its specificity and relevance in the subsequent becoming of the institution. How would you describe the period of your mandate/mandates?

1989 marked a significant and historical moment not only for the town and country, but also for the West University Timișoara itself.

At that time, Aurel Breilean, professor at the West University, was making the research of study programs in order to set up the highest art education here, in Timișoara. I joined him in this study and research.

Thus, in 1990, I was solicited to plead and submit a memorandum to the Ministry of Education in order to sustain the cause of a significant destiny, the development of some professors and personalities in the field of culture and in this area of the country (back then, besides the Institute of Arts "Nicolae Grigorescu" from Bucharest, there were also an Institute of Arts at Cluj-Napoca, "Ion Andreescu", and one at Iași "George Enescu").

I think it was an important chance for me to meet the Minister of Education, Mr. Mihai Șora, a philosopher and outstanding personality, to know him in the 1970s, when He visited the Art High-school Timișoara. At that time, the minister's counselor, Mircea Malița, came in order to support and orient the high-school according to a unique experimental program at Timișoara.

This personality, as well as the special orientation of Mr. Șora, stimulated the unconditional foundation of higher art education in our town.

In 1993, as the head of the department, invited by the ELIA, together with lecturer Marcel Breilean and

Marcel Breilean și studenții Tiberiu Giucă și Daniel Ursachi la Bienala Internațională din Maastricht a școlilor de artă din Europa. O primă posibilitate de integrare și de schimb de experiență. În același an facultatea devine membră ELIA.

Din anul 1996, ajungând decanul Facultății de Arte și obținând un spațiu autonom, dar încă necorespunzător, pe strada Bogdăneștilor, într-un bloc P4, încep restudierea programelor și planurilor de studiu în raport cu structura celor de la București și Cluj, dar mai ales cu cele existente în Europa. Forțăm ca apartamentele de bloc să devină ateliere de studiu, laboratoare, bibliotecă, săli de studiu...

A existat, pe parcursul funcției mele de decan, intenția să reușesc un sistem opțional de relație profesor- student în sensul unei duble opțiuni: anii de studiu devin fructul unor alegeri, studentului i se recomandă profesorul de specialitate potrivit, iar studentul la rândul său poate opta pentru un profesor la care aspiră.

Revenind la trecutul istoriei învățământului de artă de la noi, în vechea Academie, exista acest principiu, prin anii '30, studentul putea decide și alege de a-și începe ucenicia fie cu Camil Ressu, fie cu Ioan Steriade sau cu Eustațiu Stoenescu! Reforma învățământului din 1948 însă a ras acest obicei, totul urmând a fi decis de sus, unilateral.

Printr-un sistem al modulelor alternative (opționale) reușeam în 1998 să (re)introducem în Facultatea de Artă din Timișoara (specializarea Pictură) acest „vechi/nou obicei” de cooperare profesor-student. Studenții din trei ani de studiu (II,III,IV) au fost puși laolaltă pentru a-și alege profesorii potriviți traseului individual. În fiecare an universitar profesorii își pot reafirma (înnoi) ofertele iar studenții de a-și menține sau modifica opțiunile. S-a obținut o dublă înprospătare: odată, profesori parteneri cu oferte motivate, întărite de un feed-back pozitiv, iar apoi, un mediu de lucru „de împreună” între entuziasmul studenților tineri alături de experiența celor din anii mai mari. Și un câștig: calitatea finală.

2. Care sunt cele mai plăcute amintiri care vă leagă de Facultatea de Arte? Care au fost cele mai fructuoase colaborări? Care sunt studenții remarcabili ai acelei perioade?

some students, Tiberiu Giucă and Daniel Ursachi, I organised the participation of the European art schools in the International Biennial from Maastricht. A first possibility of integration and exchange of experience. The faculty became an ELIA member in the same year.

In 1996, as the dean of the Faculty of Arts, while getting an autonomous but still inadequate space on the Bogdăneștilor street, in a block of flats, I started to study both the educational programs and plans again by comparing them to the structure of those already existing at Bucharest and Cluj, and especially those existing in Europe. We made everything we could to make the flats turn into workshops, labs, libraries, classrooms...

While I was a dean, my goal was to reach an optional teacher-student relationship system in the sense of a double option: the years of study become the product of a choice, the student is recommended the right specialty teacher while the student can choose the professor he aspires to.

Returning to the past of the history of art education in our country, in the old Academy, this principle was there, around the 30s, the student could decide and choose to start his noviciate either with Camil Ressu, Ioan Steriade or Eustațiu Stoenescu! Yet the educational reform in 1948 annuled this habit and everything was meant to be decided from above, unilaterally.

Given a system of alternative (optional) modules, in 1998, at the Faculty of Arts, Timisoara, (the painting department), we could re-introduce this „old/new habit” of cooperation between the professor and his student. The students from the three years of study (II,III,IV) were asked to choose the right teachers for their individual route. Every year the professors could reasset (renew) their proposals and the students could preserve or modify their options. A double refresh was obtained: on one hand, partner teachers with motivated offers, strengthened by a positive feed-back, on the other hand, a „working together” environment between the enthusiasm of young students and the experience of the older generations. And a victory: the final quality.

2. Which are the most pleasant memories you share with the Faculty of Arts? Which were the most productive collaborations? Who are the most remarkable students of that period of time?

I was always fond of the direct collaboration with the students, the introduction of new aspects in the

Întotdeauna m-a pasionat colaborarea directă cu studenții, introducerea noului în sistemul de învățământ, să încurajez obținerea de burse.

Revin, în 1993 la Maastricht, la Bienala de Arte a studenților în cadrul ELIA. Am fost sprijiniți de Fundația Kiwanis, care ulterior s-a implicat la înzestrarea facultății noastre cu materiale de specialitate.

În acești ani am avut ocazia să vizitez Academia de Arte din Maastricht, să obțin o colaborare cu University of Sunderland, să aflu cum sunt organizate și structurate facultăți cu tradiție.

Având prieteni comuni, Paul Neagu, Ileana Pintilie, pictorul conferențiar Geoff Morten de la Universitatea din Sunderland a intrat în contact cu mine și cu profesorii din facultatea noastră. A urmat un schimb de expoziții studenți-profesori, Sunderland-Timișoara. În 1998, în special, expoziția studenților noștri la Universitatea Sunderland, cu care prilej ne-am întâlnit cu personalități ca Paul Neagu și galeristul scoțian Richard Demarco, un vechi prieten al artiștilor români.

În 1996, împreună cu asist. Dieter Penteliuc și studentul Adrian Garoiu am reprezentat facultatea la Conferința ELIA a Decanilor Facultăților de Arte la Lisabona, Portugalia.

Am bucuria și satisfacția de împlinire a unor demersuri din acest răstimp. Rezonanța eforturilor noastre, atmosfera de echipă s-au concretizat în dezvoltarea unor tinere personalități, în plan local și european: Grupul Noima (Andrei Rosetti, Sorin Scurtulescu, Dan Gherman, Ciprian Bodea), Liliana Mercioiu, Sorin Neamțu, Robert Köteles, Gheorghe Fikl, Cristian Sida, Aurelian Scorobete, Laurian Popa, ș.a.

3. Cum v-a influențat profesional și personal experiența pe care ați acumulat-o în perioada deținerii acestei funcții?

În acea perioadă s-au studiat oportunitățile implementării noilor percepțe asupra armonizării structurii învățământului superior, să se acorde mai multă greutate opiniilor studenților, autonomie universitară, mobilitate, etc.

Contactul meu permanent, chiar din primii ani

educational system, to stimulate scholarships.

I'll return to 1993, Maastricht, the Art Biennial of students in the context of the ELIA. We were supported by the Kiwanis Foundation, which subsequently involved in equipping our faculty with specialized materials.

All these years I had the occasion to visit the Academy of Arts, Maastricht, to obtain a collaboration with the University of Sunderland, to find out the way the traditional faculties are organised and structured.

Given some mutual friends, Paul Neagu, Ileana Pintilie, an associate painter, Geoff Morten from the Sunderland University got in touch with me and the professors from our faculty. An exchange of student-professor exhibitions followed, between Sunderland and Timișoara. Especially in 1998, our students' exhibition at the Sunderland University, when we met personalities like Paul Neagu and the Scottish gallerist, Richard Demarco, an old friend of the Romanian artists.

In 1996, together with University assistant, Dieter Penteliuc and a student, Adrian Garoiu, I represented the faculty at the ELIA Conference of the Art Faculties' Deans at Lisbon, Portugal.

I felt the joy and satisfaction of some approaches all this time. The resonance of our effort, the atmosphere of the team, materialized in the development of some young personalities, locally and in Europe: the Noima Group (Andrei Rosetti, Sorin Scurtulescu, Dan Gherman, Ciprian Bodea), Liliana Mercioiu, Sorin Neamțu, Robert Köteles, Gheorghe Fikl, Cristian Sida, Aurelian Scorobete, Laurian Popa, etc.

3. In what way has the professional and personal experience you acquired while you performed this function influenced you?

During that period of time we studied the opportunities of implementing the new perceptions on the harmonization of the structure of higher education, to pay more attention to students' opinions, university autonomy, mobility etc. My permanent contact, even from the first years of teaching at the high school of arts with the young generation made me open to new experiences and readily participate in the creative process.

de profesor de la liceul de arte, cu generația tânără, m-a făcut să fiu deschis la noi experiențe, să particip cu plăcere la procesul de creație.

4. Cum vă raportați la această instituție astăzi? Cum vedeți impactul acesteia asupra vieții cultural-artistice din Timișoara?

Este un privilegiu de a exista o facultate de arte mai cu seamă în acest moment când Timișoara este în prag de a deveni Capitală Culturală Europeană. (2020, august)

4. How do you relate to this institution today? How do you see its impact on the cultural and artistic life in Timișoara?

It is a privilege to have a faculty of arts especially now when Timișoara is up to become a European Cultural Capital. (August, 2020)

Interviul decanilor

Dean's Interview...

Prof.univ.dr. Adriana LUCACIU

1. Fiecare etapă din evoluția Facultății de Arte și Design din Timișoara a avut specificitatea și însemnătatea ei în devenirea ulterioară a instituției. Cum ați descrie perioada mandatului/mandatelor dumneavoastră?

Cred că mandatul meu ca decan al Facultății de Arte și Design, derulat între anii 2008-2012, poate fi privit ca o perioadă de poziționare, recunoaștere și consolidare a învățământului superior de artă din Timișoara în rândul și la nivelul instituțiilor similare de profil din țară (Universitatea Națională de Artă din București, Universitatea de Arte și Design din Cluj-Napoca, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași, ș.a.) și, totodată, ca un debut în deschiderea colaborărilor directe cu alte universități sau facultăți de artă din Europa (Germania, Polonia, Ungaria, Serbia) în afara schimburilor de mobilitate Erasmus (a căror număr a crescut, de asemenea).

Poziționare deoarece, odată cu procesul de clasificare a universităților și domeniilor de studiu la nivel național, domeniul Arte vizuale din cadrul FAD – UVT s-a clasat pe treapta cea mai înaltă „A”, având ca unități de referință indicatorii privind calitatea și performanța actului didactic alături de performanța privind creația artistică și cercetarea științifică.

Recunoașterea în cadrul breslei artiștilor și a universitarilor a nivelului profesional al studenților, al absolvenților noștri și a cadrelor didactice, materializată prin inițierea unor manifestări importante și colaborări de durată cu cele mai importante centre universitare de artă și instituții de cultură din țară, bazate pe încredere și respect reciproc.

1. Each stage suggesting the evolution of the Faculty of Arts and Design Timișoara has marked its specificity and relevance in the subsequent becoming of the institution. How would you describe the period of your mandate/mandates?

I believe that my mandate as the dean of the Faculty of Arts and Design, conducted between 2008 and 2012, can be seen not only as a period of positioning, recognition and consolidation of the higher art education in Timișoara among and at the level of similar institutions in the country (the National University of Arts, Bucharest, the University of Arts and Design, Cluj-Napoca, the National University of Arts „George Enescu” Iași, etc.) but also as a debut of direct collaborations with other art universities and faculties in Europe (Germany, Poland, Hungary, Serbia) besides the Erasmus mobility exchanges (whose number has also increased).

Positioning because, together with the process of classifying universities and domains of study at the national level, the field of Visual arts within FAD – UVT was ranked on the highest step „A”, having the indicators regarding the quality and performance of the didactic act as reference units besides the performance regarding the artistic creation and scientific research.

Recognition, within the guild of artists and academics, of the professional level of our students, graduates and teachers, materialized through the initiation of some important manifestations and lasting collaborations with the most important university art centres and cultural institutions in the country, based on mutual trust and respect.

The consolidation of the academic educational system in Timișoara through the reconfiguration of all study programs and the reconsideration of the curriculum, while obtaining the ARACIS accreditations and increasing the tuition figures.

Consolidarea sistemului de învățământ universitar din Timișoara prin reconfigurarea tuturor programelor de studiu și reconsiderarea conținuturilor curriculare, obținerea acreditărilor ARACIS și sporirea cifrelor de școlarizare. Un alt obiectiv important a fost și creșterea reprezentativității FAD în organisme de evaluare și decizie în domeniu (ARACIS - Prof. dr. Daniela Constantin, Prof. dr. Adriana Lucaciu, Prof. dr. Dumitru Șerban; CNATDCU - prof. dr. Ileana Pintilie; UEFISCDI- prof. dr. Ileana Pintilie. Prof. dr. Adriana Lucaciu).

2. Care sunt cele mai plăcute amintiri care vă leagă de Facultatea de Arte? Care au fost cele mai fructuoase colaborări? Care sunt studenții remarcabili ai acelei perioade?

Cele mai plăcute amintiri?

Discuțiile constructive și colaborarea cu colegii și echipa managerială a facultății: Prof. dr. Daniela Constantin – cancelar, prof. dr. Dumitru Șerban și mai apoi prof. dr. Vică Adorian - prodecani, prof. dr. Elena Minodora Tulcan, prof. dr. Carol David și Conf. dr. Marius Sângeorzan - șefi de catedră, cu director Școală doctorală prof. dr. Ioan Iovan, și nu în ultimul rând cu directorii de programe de studiu: prof. dr. Doina Mihăilescu, prof. dr. Jakabhazi Alexandru, conf. dr. Călin Beloescu, conf. dr. Rudolf Kocsis, conf. dr. Stelian Acea, conf. dr. Ionescu Claudiu, lect. dr. Liliana Popa, lect. dr. Andreea Palade Flondor, lect. dr. Valentina Ștefănescu, lect. dr. Gloria Grati, lect. dr. Camil Mihăescu, lect. drd. Dieter Penteliuc.

Un moment de referință între sutele de proiecte derulate de facultate în cei patru ani a fost Aniversarea a 20 de ani de la reînființarea Facultății de Arte și Design (2010) ce a prilejuit întâlnirea cu reprezentanți de seamă ai instituțiilor publice de stat, ai universităților și ai partenerilor noștri, în contextul organizării unei ample expoziții cu lucrări ale absolvenților facultății, activi și afirmați în mediul artistic. Bucuria revederii acestora și prezența lor pe simeze, ca o garanție a valorii și continuității actului pedagogic universitar. Apoi, apropierea de colegii artiști și dascăli din universitățile partenere și evenimentele realizate ulterior împreună.

Another important objective was also increasing the FAD representativeness in evaluation and decision-making bodies in the field (ARACIS - Prof. dr. Daniela Constantin, Prof. dr. Adriana Lucaciu, Prof. dr. Dumitru Șerban; CNATDCU - prof. dr. Ileana Pintilie; UEFISCDI- prof. dr. Ileana Pintilie. Prof. dr. Adriana Lucaciu).

2. Which are the most pleasant memories you share with the Faculty of Arts? Which were the most productive collaborations? Who are the most remarkable students of that period of time?

The most pleasant memories?

The constructive discussions and the collaboration with my colleagues and the managerial team of the faculty: Prof. dr. Daniela Constantin – chancellor, prof. dr. Dumitru Șerban and then prof. dr. Vică Adorian – deputy deans, prof. dr. Elena Minodora Tulcan, prof. dr. Carol David and associate professor dr. Marius Sângeorzan – heads of department, with the director of the Doctoral school, prof. dr. Ioan Iovan, and last but not least, with the directors of study programs: prof. dr. Doina Mihăilescu, prof. dr. Jakabhazi Alexandru, associate professor dr. Călin Beloescu, associate professor dr. Rudolf Kocsis, associate professor dr. Stelian Acea, associate professor dr. Ionescu Claudiu, lecturer dr. Liliana Popa, lecturer dr. Andreea Palade Flondor, lecturer dr. Valentina Ștefănescu, lecturer dr. Gloria Grati, lecturer dr. Camil Mihăescu, lecturer PhD candidate Dieter Penteliuc.

A milestone among the hundreds of projects carried out by the faculty in the four years was the 20th anniversary of the re-establishment of the Faculty of Arts and Design (2010) which facilitated the meeting with significant representatives of public institutions, our universities and partners, in the context of organizing a complex exhibition of works by graduates who are active and have been acknowledged in the artistic context. The joy of seeing them again and their presence in the exhibition, as a guarantee of the value and continuity of the university pedagogical act. Then, the approach of fellow artists and teachers from the partner universities and the subsequent events held together.

3. Cum v-a influențat profesional și personal experiența pe care ați acumulat-o în perioada deținerii acestei funcții?

Nu am tratat niciodată această funcție ca pe o „distincție” pe care să o fi meritat ci ca pe o investire cu încredere deplină venită din partea colegilor mei. În atari condiții responsabilitatea și implicarea au fost totale, până în acel moment nedeținând nicio altă funcție de conducere. Am învățat din mers după metoda “learning by doing” bazându-mă pe sprijinul și colaborarea colegilor din conducerea FAD, al secretariatului facultății (o echipă extraordinară formată din secretar șef Ionela Szuromi, Laura Rădulescu, Diana Buftea, Simina Nicolin, Cristina Alb, Daniela Oros) și nu în ultimul rând al conducerii Universității de Vest din Timișoara, dl. prof. univ. dr. Ioan Talpoș fiind rector la acea dată.

Totul a fost nou din perspectiva administrativă astfel că și experiența dobândită a venit odată cu gestionarea unor situațiilor inedite, a unor raporturi interumane și moduri de comunicare impuse de problemele apărute și necesitatea soluționării lor. Într-o astfel de funcție, consider că prin tot ceea ce faci, comunică, realizezi nu te prezinți pe tine ca persoană ci etalezi un set de valori și aspirații ale unei comunități care te-a mandatat să o reprezinți.

4. Cum vă raportați la această instituție astăzi? Cum vedeți impactul acesteia asupra vieții cultural-artistice din Timișoara?

Cred că fiecare perioadă din evoluția facultății de Arte și Design a avut specificitatea și contribuția ei în această devenire. Desigur, ca în orice instituție – eu percep această școală ca pe un organism viu–, există plusuri și minusuri a căror cauze sunt endogene dar și contextuale, conjuncturale. Lăsând, însă, orice urmă de modestie la o parte, eu văd facultatea ca fiind pe panta ascendentă. E o instituție relativ tânără în raport cu surorile ei din țară, „înșurubată” într-o tradiție și ea de dată recentă – gândindu-mă la Liceul de arte plastice din Timișoara, de factură experimentală în perioada comunistă –, și la o parte dintre profesorii care au creat acel program. Aceștia și câțiva foști elevi - ulterior cadre didactice -, au

3. In what way has the professional and personal experience you acquired while you performed this function influenced you?

I have never considered this function as a „distinction” which I deserved, but as an investment I got from my colleagues. In such conditions, my responsibilities and implication were total, as up to that moment I had no other management role. I learned everything on the go, obeying the “learning by doing” method, while relying on the support and collaboration of my colleagues in the FAD management, the faculty's secretariate (an extraordinary team consisting of chief secretary Ionela Szuromi, Laura Rădulescu, Diana Buftea, Simina Nicolin, Cristina Alb, Daniela Oros) and last but not least on the support of the management of the West University Timișoara, prof. dr. Ioan Talpoș, the rector at that time.

Everything was new from the administrative viewpoint thus the experience came with the management of unique situations, interpersonal relationships and ways of communication imposed by the problems encountered and the need to solve them. Performing such a role, I consider that through everything you do, communicate and achieve you don't present yourself as a person, you express the set of values and aspirations of a community which has mandated you to represent it.

4. How do you relate to this institution today? How do you see its impact on the cultural and artistic life in Timișoara?

I think that each sequence in the evolution of the Faculty of Arts and Design has got its specificity and contribution in this process of becoming. Obviously, like in any institution – I perceive this school as a living organism -, there are advantages and disadvantages whose causes are not only endogenous but also contextual and circumstantial. However, if leaving any trace of modesty aside, I see the faculty on its ascending slope. It is a relatively new institution, „rooted” in tradition, which is also recent – if I consider the Fine Arts High-school Timișoara, an experimental school during the communist period of time –, and some of the teachers who created that program. They, and some other former pupils – who subsequently became teachers -, formed the connecting link by implementing and continuing to apply some innovating principles, assuming some academic positions at the university after the re-establishment of the higher art education in Timișoara. This „heritage” consists in some positive

constituit veriga de legătură prin implementarea și continuarea aplicării unor principii novatoare, odată cu ocuparea unor catedre universitare, după reînființarea învățământului superior de artă la Timișoara. Această „moștenire” rezidă într-o dinamică pozitivă, o dorință continuă pentru înnoire atât în plan educațional, profesional dar și în adoptarea unor practici manageriale, modele apreciate în sistemul de învățământ artistic universitar.

Referitor la contextul local, în prezent cred că în Timișoara este unul extrem de favorabil. Nu numai deținerea titlului de Capitală Europeană a Culturii dar și prezența unor oameni cu potențial financiar care s-au implicat și susțin domeniul artelor vizuale, deschid noi perspective asupra colaborărilor deja existente la nivel instituțional. Aceștia conferă un plus de încredere „binomului” educațional care implică atât studentul cât și profesorul, legitimând și validând în cele din urmă actul formativ. Facultatea de Arte și Design este nu numai în circuitul cultural al orașului, dar și în cel artistic național și internațional. Notorietatea multor artiști vizuali – confirmați sau emergenți – alumni ai FAD-UVT, atestă, de facto, valoarea acestei școli.

(17 August, 2020)

dynamics, a continuous desire to innovate both in the educational and professional context, while adopting some managerial practice, patterns valued in the university art education system.

Regarding the actual local context, I believe that in Timișoara it is an extremely favourable one. It is not only the title of European Capital of Culture but also the presence of some people with a financial potential who are involved and sustain the domain of visual arts by opening new perspectives upon the already existing collaborations at the institutional level. They provide the educational „binom” with some additional confidence thus involving both the student and the professor, finally legitimizing and validating the formative act. The Faculty of Arts and Design can be found not only in the cultural circuit of the town but also in the national and international artistic one. The notoriety of numerous visual artists – confirmed or emerging – alumni of the FAD-UVT, actually certifies the value of this school.

(August 17th, 2020)

Interviul decanilor

Dean's Interview...

Prof.univ.dr. Vică Tilă ADORIAN

1. Fiecare etapă din evoluția Facultății de Arte și Design din Timișoara a avut specificitatea și însemnătatea ei în devenirea ulterioară a instituției. Cum ați descrie perioada mandatului/mandatelor dumneavoastră?

Anul 2012, a fost primul din cei opt ani petrecuți în calitate de decan al Facultății de Arte și Design, și a coincis cu prefacerea întregii conducerii a universității noastre, perioadă caracterizată de o nouă viziune managerială, având ca finalitate, statornicirea Universității de Vest din Timișoara între cele mai importante așezăminte de educație și cultură din țară și nu numai.

Aflându-ne în debutul punerii în operă a noii legi a educației, au existat o multitudine de provocări legate de aplicarea acesteia, cu toate neajunsurile legate de insuficienta finanțare a educației, resimțită acut la toate nivelurile. Totodată, peste toate acestea, ca o consecință a legii educației, și la hotărârea Senatului universității noastre, au fost pensionați o întreagă generație de dascăli, valoroși artiști ai Timișoarei și nu numai, dezechilibrând structura de personal și punând în pericol școala doctorală, care cu mari eforturi fusese înființată în anii precedenți.

Anii ce au urmat, au fost ani și de sacrificii, dar și de împliniri. Acestea s-au regăsit în redresarea financiară a universității și implicit a facultății, revigorarea școlii doctorale, în menținerea numărului de studenți în condițiile în care alte facultăți își pierdeau jumătate din studenți, prin mărirea numărului de cadre didactice, prin diversificarea ofertei educaționale și organizarea a numeroase activități expoziționale, culturale și dezvoltarea parteneriatelor cu instituțiile similare din țară sau cu societatea civilă și nu în ultimul

1. Each stage suggesting the evolution of the Faculty of Arts and Design Timișoara has got its peculiarity and relevance in the subsequent becoming of the institution. How would you describe the period of your mandate/mandates?

2012 was the first of the eight years spent as the dean of the Faculty of Arts and Design, and it coincided with the transformation of the entire management of our university, a period of time defined by a new managerial vision, aiming at the fixation of the West University Timișoara among the most important educational and cultural institutions in the country and abroad.

Being at the beginning of the implementation of the new law of education, there were numerous challenges regarding its application, with all the shortcomings related to the insufficient financing of education, acutely felt at all levels. Moreover, besides all these, as a consequence of the law of education, and at the decision of our university's Senate, a whole generation of teachers, valuable artists of Timișoara, and not only, were retired, unbalancing the staff structure and endangering the doctoral school, which had been set up with great effort in the previous years.

The years that followed were not only years of sacrifice but also of accomplishments. They were found in the financial recovery of the university and implicitly of the faculty, in the revival of the doctoral school, or in the maintenance of the number of students given that other faculties were losing half of their students, by increasing the number of professors, through the diversification of the educational offer and the organisation of numerous exhibitions and cultural activities, and the development of partnerships with similar institutions in the country or with the civil society and, last but not least, through a close connection between the professors of the two departments and the students.

rând printr-o apropiere între dascălii celor două departamente și studenți.

Am reușit, în tot acest răstimp, să aducem alături de noi artiști consacrați dar și tineri valoroși care să continue activitatea de predare și care să aducă totodată plus valoare calității actului de creație și cercetare în facultate.

Perioada ultimilor opt ani, a fost una de cristalizare și, mai apoi, de consolidare a noii viziuni asupra devenirii universității ca ansamblu, dar și a facultății noastre ca parte integrantă a unui tot indivizibil și articulat. Răstimp al unor transformări legislative bulversante și, în cazul domeniului nostru adesea lipsite de coerență, perioada petrecută ca decan al Facultății de Arte și Design a fost una în care am avut în mod special privilegiul de a cunoaște oamenii de aproape.

O garanție pe viitor a unui climat profesional competitiv, este importantul proiect de dezvoltare a infrastructurii facultății, inițiat de către universitatea noastră cu participarea conducerii facultății în aceeași perioadă, prin construirea unei noi platforme educaționale ce constă în noi studiouri, laboratoare și o importantă galerie de artă ce ar urma să fie inclusă în circuitul cultural al urbei.

2. Care sunt cele mai plăcute amintiri care vă leagă de Facultatea de Arte? Care au fost cele mai fructuoase colaborări? Care sunt studenții remarcabili ai acelei perioade?

Cred că pentru un dascăl, amintirile statornice și prețuite legate de instituția unde activează sunt indisolubil legate de munca cu discipolii săi. Nu pot spune că există o evoluție calitativă a generațiilor de absolvenți. Ci doar că aceștia sunt produsul tendințelor generate de momentul la care ne raportăm.

Am amintiri plăcute răsfoind tezele de licență sau disertație din urmă și totodată să mă gândesc că eforturile muncii noastre se regăsesc într-o bună măsură în atât de inspiratele creații ale studenților noștri, fapt ce mă face să mă emoționez mereu și să fiu mândru că sunt profesor al acestei școli de artă și coleg cu atâtea generații de valoroși absolvenți.

All this time, we had the possibility to unite new established artists as well as valuable young people to continue the teaching activity and to also bring some added value to the quality of the act of creation and research in the faculty.

The period of the last eight years has been one of crystallization and consolidation of the new vision regarding both the university as a whole and our faculty as an integral part of an invisible and articulated whole. A time of upsetting and often inconsistent legislative changes, the period of time spent as the dean of the Faculty of Arts and Design was one when I was especially privileged to know people closely.

A guarantee for the future of a competitive professional climate is the important development project of the faculty's infrastructure, initiated by our university with the participation of the faculty's management during the same period of time, by setting up a new educational platform consisting of new studios, laboratories and an important art gallery meant to be included in the cultural circuit of the town.

2. Which are the most pleasant memories you share with the Faculty of Arts? Which were the most productive collaborations? Who are the most remarkable students of that period of time?

I believe that for a teacher the steadfast and precious memories regarding the institution where he works are indissolubly related to the work with his disciple. I can't say that there is a qualitative evolution of the generations of graduates. I can only say that they represent the product of the tendencies generated by the moment we relate to.

I have pleasant memories when look into bachelor theses and dissertations and I consider that the effort of our work is found to a large extent in the inspired creations of our students, which always makes me happy and proud that I am a professor of this school of art and the colleague of so many valuable generations of graduates.

I don't think that it would be correct to tell that 5, 10, 15 or 20 years ago there were better generations than now. And I cannot state that the present generations are more performing than those in the past. Self-confidence is developed in time, it must be implanted by teachers in the very first year of study by approaching a modern participative educational

Nu cred că ar fi corect să spun că acum 5, 10, 15 sau 20 de ani erau generații mai bune decât cele de acum. Cum nici că cele de acum sunt mai performante decât cele din trecut. Încrederea în sine se clădește în timp și trebuie sădită încă din primul an de studiu de către dascăli, abordând un sistem educațional modern participativ, iar confruntarea dintre cei doi, să fie una constructivă, de idei și de metode pentru creșterea încrederii reciproce și nu în ultimul rând pentru student, de creșterea încrederii în sine.

Fiecare generație intră pe scena vieții artistice cu datele ei și într-un anumit context. Avem absolvenți ai facultății noastre din toate generațiile, și din toate programele de studiu, care sunt artiști sau designeri activi, indiferent de domeniul și locul în care se manifestă, și ar fi poate nepotrivit să nominalizez doar pe unii, nedreptățind pe alții, întrucât toți absolvenții noștri sunt prețuiți în aceeași măsură.

3. Cum v-a influențat profesional și personal experiența pe care ați acumulat-o în perioada deținerii acestei funcții?

Cred că pentru orice persoană care nu a beneficiat de studii sau măcar de cunoștințe manageriale, ci doar de dorința de a face mai mult decât s-a putut face până la momentul preluării funcției, managementul unei instituții de învățământ superior artistic sau a oricărei entități culturale, educaționale, sociale sau economice, este o continuă și nesfârșită provocare.

Învățând din mers despre managementul instituțional, am dobândit priceperea de a colabora atât cu dascălii, studenții, cât și cu personalul auxiliar fără de care bunul mers al instituției ar fi avut de suferit.

Activitatea managerială s-a dovedit o activitate susținută, solicitantă, care uneori a grevat asupra activității mele din atelierul de lucru, dar care, pe de altă parte, m-a îmbogățit existențial, cu experiențe din cele mai neașteptate, ce m-a făcut să prețuiesc fiecare moment în care am reușit să soluționez provocările inerente postului sau să mijlocesc o mai bună legătură între membrii comunității academice și artistice totodată.

system, and the confrontation between the two must be a constructive one, suggesting ideas and methods to improve the mutual confidence.

Each generation enters the stage of artistic life with its own data, in a certain context. The graduates of our faculty belong to all generations, and are related to all study programs, they are active artists or designers, regardless of the domain and place where they manifest themselves, and it would be improper to nominate only some of them, while harming others, as all our students are equally precious.

3. In what way has the professional and personal experience you acquired while you performed this function influenced you?

I think that for each person who did not benefit from studies or at least some managerial knowledge, he only marked his desire to do more than it could be done until the moment he took the function over, the management of an artistic higher education institution or any other cultural, educational, social or economic entity, it is a continuous and endless challenge.

Learning about the institutional management on the go, I gained the necessary skills to collaborate not only with the teachers and students, but also with the auxiliary staff without whom the smooth running of the institution would have suffered.

The managerial activity proved a sustained and soliciting activity which sometimes burdened my work in the studio, but which, on the other hand, enriched me existentially, with the most unexpected kind of experience, which made me value each moment when I could solve the inherent challenges of my job or mediate the best connection among the members of the academic and artistic community.

4. How do you relate to this institution today? How do you see its impact on the cultural and artistic life in Timișoara?

I think that the geographical positioning of Timișoara can play an important role in the concretization of this ideology in the context of regional artistic movement and, why not, in the local artistic pedagogical approach. The concept is determined by information, and during the communist period of time the information referring to the global artistic movement in general, and the European

4. Cum vă raportați la această instituție astăzi? Cum vedeți impactul acesteia asupra vieții cultural-artistice din Timișoara?

Cred că poziționarea geografică a Timișoarei poate juca un rol important în concretizarea unei ideologii în cadrul mișcării artistice regionale și, de ce nu, prin aceasta și în demersul pedagogic artistic local. Conceptul este determinat de informație, ori în perioada comunistă informația legată de mișcarea artistică globală în general și de cea europeană în particular, era mai accesibilă în această parte de țară. De la influențele culturale ale multitudinilor de etnie ce trăiau în vestul țării, la informațiile ce pătrundeau pe diferite căi sau la apropierea geografică de vestul continentului european, toate au făcut ca oamenii acestor locuri să fie mai deschiși, mai interesați de nou.

Sigur că anumite perioade din istoria școlii de artă de la Timișoara, și-au lăsat amprenta oarecum pe demersul pedagogiei artistice ulterioare. Oportunitățile legate de cariera artistică nu mai sunt astăzi atât de strâns legate de mijloacele de promovare, dacă ar fi să dăm exemplul artei online, deci nu cred că o carieră internațională este condiționată neapărat de o poziționare fixă pe hartă a creatorului. Totodată, ca în cazul carierei artistice, datorită diversificării canalelor de promovare, nu cred că piața de artă mai este exclusiv dependentă de puterea financiară a potențialilor consumatori locali sau regionali, în contextul în care s-ar simți nevoia unei creșteri și diversificări a rețelei locale de galerii specializate, care să asigure o activitate de susținere și promovare a tinerilor absolvenți.

În acest context, Facultatea de Arte și Design din Timișoara, a fost și trebuie să fie și pe mai departe, un factor activ și favorizant al mișcării cultural-artistice regionale și naționale, conștientă fiind de misiunea sa formativă, atât la nivel educațional cât și la cel social, conectată fiind în permanență la noutățile domeniului pe care îl deservește, pentru a fi în măsură ca odată cu formarea viitorilor specialiști în domeniu, să rămână unul din vectorii culturali importanți ai locului.

one in particular, was more accessible in this part of the country. From the cultural influences of the multitudes of ethnic groups living in the west of the country to the information pervading the country in different ways or the geographical proximity to the west of the European continent, all these made the people of these places be more open and interested in the new.

Obviously, certain periods of time in the history of the art school in Timișoara have left their mark on the approach of subsequent artistic pedagogy. Nowadays the opportunities regarding the artistic career are no longer closely related to the means of promotion, if we exemplify all this with the online art, therefore I don't think that an international career is necessarily conditioned by the creator's fix positioning on the map. Therewith, like in the case of artistic careers, given the diversification of promotional channels, I don't think the art market is still exclusively dependent on the financial power of the potential local or regional consumers, in the context of a need for an increase and diversification of the local network of specialized galleries meant to provide an activity to support and promote the young graduates.

In this context, the Faculty of Arts and Design, Timișoara, has been and must continue to be an active and fostering factor of the regional and national cultural artistic movement, being aware of its formative mission both at the educational and social level, due to its permanent connection to the novelty of the field it serves in order to be able, with the training of future specialists in the domain, to remain one of the important cultural vectors of the place.

Interviul decanilor

Dean's Interview...

Prof.univ.dr. Dumitru ȘERBAN

Dezvoltată după 1990, în cadrul celei mai prestigioase universități din partea de vest a țării, Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Arte și-a afirmat rapid identitatea și profilul în comunitatea academică românească.

Trecând treptat de la o formă de educație superioară în pedagogia artei către structura prezentă, facultatea acoperă următoarele specializări: pictură, sculptură, arte grafice, arte textile, design și restaurare. Procesul de diversificare a ofertei academice este de asemenea, în prezent într-o permanentă stare de adaptare dovedind interesul instituției noastre pentru flexibilitate.

Facultatea de Arte, motivată de experiența locală, este deja o prezență vie în aria culturală regională conjugând într-o manieră fertilă tradiția cu cerințele unei societăți ce trebuie să facă față unui proces larg de ajustare axiologică.

Facultatea de Arte oferă o excelentă oportunitate pentru profesioniștii tineri sau cu experiență de a-și începe sau continua studiile în domeniul artelor vizuale. Cu o structură modulară a instrucției academice facultatea noastră oferă o largă varietate de cursuri de bază urmate de diferite specializări ce permit fiecărui student să urmeze căi ulterioare pentru a atinge maturitatea artistică.

O adâncire a experienței poate fi obținută în programele de studii post-universitare cu durată de 1 sau 2 ani. Generațiile de absolvenți sunt mărturie pentru înaltele competențe și calitatea educației superioare din facultatea de arte. De-a lungul anilor Facultatea de Arte a dovedit un real

Developed after 1990, inside the most prestigious university in the west part of the country, the West University Timișoara, the Faculty of Art quickly raised its identity and profile in the Romanian academic community. It has developed gradually from a former high education structure in pedagogy of art to a present structure covering the existing specializations: painting, sculpture, graphics, textile art, design, and artistic restoration.

The process of diversifying the academic offer is also at present in a permanent state of adaptation, proving our institution interest for flexibility.

The Faculty of Art, motivated by the local experience, is already a vivid presence in the regional cultural area conjugating in a fertile manner the tradition with the requirements of a society facing a extensive process of axiological adjustment.

Faculty of Arts offers an excellent opportunity for young or experienced professionals to start or to continue their studies in the field of visual arts.

With a modular structure of academic instruction, our faculty offers a large variety of basic instruction followed by different specializations that enables each student to follow further pathways for artistic maturity. A more deepen experience can be reached in our faculty's one year postgraduate study program.

The generations of alumni stands as a witness of the high competencies and quality oriented higher education in the Faculty of Art.

During the years the Faculty of Arts proved a real interest in promoting the exchange of academic experience and teaching staff mobility, and offering their support and expertise for the common effort of enhancing the public awareness in visual arts.

interes în promovarea schimburilor de experiență academică și mobilitățile cadrelor didactice și oferind suport și expertiză pentru efortul comun de lărgire a conștientizării publice a artelor vizuale.

Prezența continuă a membrilor corpului profesoral în principalele manifestări artistice naționale și internaționale sunt mărturie pentru orientarea Facultății de Arte spre un context larg.

Învățând din trecut, ne clădim prezentul și ne proiectăm viitorul.

Am deosebită plăcere să transmit viitorilor noștri studenți, parteneri și prieteni, din partea întregului corp didactic, un cordial salut

Dezvoltarea structurală a Facultății de Arte a condus la realizarea unei construcții complete și complexe, care implică astăzi un număr de 760 de studenți și care cuprinde 2 catedre și un număr de 9 specializări acreditate : Catedra de Arte plastice cu specializările Pictură, Grafică, Sculptură, Restaurare/Conservare, și Catedra de Arte decorative și aplicate cu specializările și direcțiile de studiu : Textile - Tapiserie/Contexturi, Modă/Imprimeuri - , Design - Industrial și ambiental, Grafic și Pedagogia artei. La acestea se adaugă, începând din 2003, o nouă direcție de studiu, autorizată să funcționeze și în curs de acreditare, creată în cadrul specializării Design, și anume Design Media.

În prelungirea acestor studii universitare cu durata de 4 ani, facultatea organizează studii postuniversitare : studii aprofundate cu durata de 1 an, la specializările : Pictură "Între reprezentare și simbol", Sculptură - "Volum, concept și spontaneitate" și Grafică "Materie și concept", precum și studii aprofundate de tip master cu durata de 2 ani : "Fluiditate, flexibilitate, comunicare" și "Creativitatea în artele vizuale-între informație și imaginar", în cadrul specializărilor Arte textile și Pedagogia artei, "Comunicare vizuală, publicitate și strategii de Marketing" și "Management și impresariat în artele vizuale", în colaborare cu Facultatea de Științe Economice a Universității de Vest.

Facultatea de Arte dispune în prezent, prin sprijinul conducerii Universității de Vest, de un sediu adecvat în cel mai înalt grad exigențelor unui învățământ de artă pentru mileniul III. Amplasat în centrul istoric al orașului, acest sediu, reprezentând o clădire cu valoare istorică și cu o estetică arhitecturală

The continuous presence of the teaching staff members in the main national and international manifestation stands for the Faculty of Arts orientation towards a wider context.

Learning from the past, we build our present for an interdependent future.

It gives me the greatest pleasure to express on behalf of our teaching staff, a cordial salute to our future students, partners and friends.

The structural development of the Faculty of Arts has acquired the dimension of a complete and complex construction, implying today a number of 760 students, organised in two departments, the Chair of Fine Arts and the Chair of Decorative and Applied Arts, each one divided into several specializations and study directions : Painting ; Graphics ; Sculpture ; Conservation/Restauration ; respectively Textile – Tapestry/ Textures, Fashion/Print ; Design – Industrial Design, Interior Design and Graphic Design ; Art Pedagogy. A new department has been added since 2003: Design Multimedia.

The Faculty of Arts organizes post graduate studies with a duration of 1 year in Painting – „Between representation and symbol”, Sculpture – „Volume, concept and spontaneity”; Graphics – „Substance and concept”, as well as post graduate – MA studies with a duration of 2 years : „Fluidity, flexibility and communication”; „Creativity in visual arts between information and imaginary”; „Visual communication, advertising and marketing” (in collaboration with the Faculty of Economic Sciences). It also organises doctoral studies.

With the support of the West University, the Faculty of Arts disposes at the moment of an adequate headquarters in conformity with the highest standards of art education in the 3rd millenium. Placed in the historical center of the city, these headquarters occupie a historical building, with an usable surface of 7000 m2, highly modernized, offering generous lecture rooms and work rooms of about 60-70 m2 each, permanent exhibition rooms and student’s art gallery, laboratories for different artistic techniques, such as engraving, photo, video or transposing into material.

The development strategy of the Faculty of Arts is based on the constant improvement of the professional and artistic level of the academic offer, the quality of the programs and the dynamic changes and adjustments of the curricula, the research and creation activity of teachers and students. The national and international prestige of the teachers represents a valuable asset, as well as the growing number of Ph.D. teachers and Ph.D. candidates.

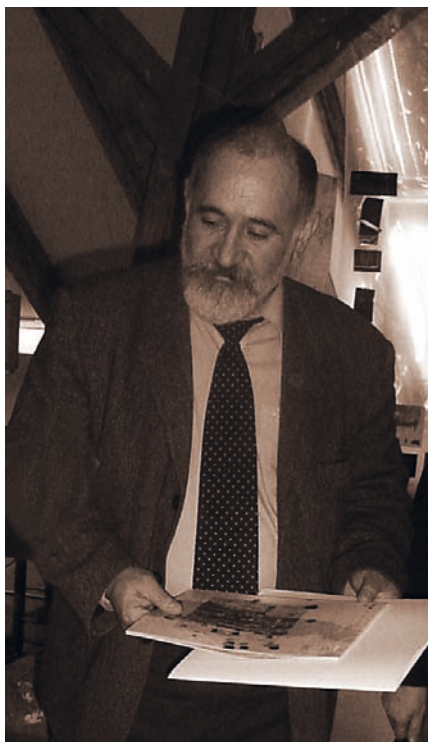
impunătoare, reamenajată ultramodern, ocupă o suprafață utilă de 7000 m² și dispune de săli de curs și ateliere de aproximativ 60-70 m² fiecare, de săli de expoziție permanente și de laboratoare de specialitate pentru diverse discipline artistice (gravură, foto, video, transpunere în material), precum și de o galerie studentască de artă.

Strategia Facultății de Arte vizează, în primul rând, dinamizarea procesului artistic-educațional și ridicarea nivelului profesional-artistic al ofertei academice, atât prin preocuparea pentru calitatea programelor și actualizarea lor permanentă, cât și prin atenția acordată cercetării în activitatea cadrelor didactice și a studenților.

Prestigiul național și internațional recunoscut al cadrelor didactice din Facultatea de Arte reprezintă un avantaj în dinamica schimbărilor și ajustărilor curriculare. Înființarea, în cadrul Facultății de Arte, a unei Instituții Organizatoare de Doctorat a permis creșterea numărului cadrelor didactice cu grade de doctor și a doctoranzilor.

Lucrări monumentale ale profesorilor și studenților sunt deja amplasate în spații publice ale orașului. Implicarea facultății în viața comunitară se realizează prin programe de colaborare cu factorii economici, cu organismele administrației locale și regionale. Organizarea simpozionului bienal internațional de sculptură permite, prin participarea profesorilor și studenților, realizarea unor proiecte de amenajare a unor parcuri de sculptură în Timișoara și în vestul țării, respectiv ridicarea nivelului estetic al mediului urban, prin amplasarea de sculpturi ambientale.

Funcția de iradiere a Facultății de Arte se realizează prin organizarea, în Timișoara și în toată zona de vest a României, a unui număr mare de manifestări expoziționale, simpozioane artistice tematice și interdisciplinare, cu participarea studenților și a cadrelor didactice. Aceste manifestări sunt întărite de prezența permanentă a studenților și a cadrelor în media scrisă și electronică, în diferite manifestări teoretice și practice și în programele comunitare.

The Faculty of Arts has an important cultural impact. Monumental works of teachers and students are already exhibited in public spaces in the city. The faculty takes part in collaborative projects involving economic factors and local and regional organisms and organisations. The Biennial International Sculpture Symposium, with the participation of teachers and students, contributes to developing of sculpture parks in Timisoara and in the western part of the country, and also to improving the aesthetics of the urban environment. The Faculty hosts artistic and cultural events and participates to art exhibitions and interdisciplinary symposia all over the country and abroad, through its teachers and students, who are also constantly present in the local written and electronic media. The summer practice is another occasion for our students to investigate different urban and rural places and their artistic

potential, in order to create artworks which are later exhibited. The high number of applications for our faculty from candidates all over the country is a proof of our community impact and of the quality of our academic offer.

The development of the infra-structure, the adjustment of curricula, creation and research are supported by the partnership with firms and banks in the business area of Timisoara. Our faculty's development policy for the next four years implies the following main directions: the buildout of new technologies, computer art and video based specializations ; the growth of relations with education institutions from the Western Europe and the USA ; the implementation of curriculum projects. The tight collaboration with Art Academies from the neighbouring counties allows the development of an international interference center in visual arts.

(March, 2003)

Dezvoltarea infrastructurii și susținerea proceselor de ajustare curriculară, precum și activitățile de creație și cercetare se realizează prin parteneriatul existent cu mediul de afaceri timișorean, prin intermediul firmelor și al băncilor. Numărul mare de candidați care solicită admiterea la diversele secții ale facultății noastre reprezintă o dovadă a impactului său comunitar și a calității ofertei sale academice. Concurența destul de mare pe locurile subvenționate de la buget aproximativ 5-6 candidați pe un loc a avut drept consecință, în ultimii 3-4 ani, o creștere considerabilă a numărului de studenți cu plată. Organizarea practicii de vară în diferite arii urbane și rurale din vestul țării, ceea ce presupune o perioadă de documentare și creație finalizată cu o expoziție, constituie o experiență interesantă și benefică pentru studenți, dar și o modalitate de irigare culturală a întregii zone. Politica de dezvoltare a facultății pe următorii 4 ani cuprinde câteva direcții principale:

- atenția acordată specializărilor bazate pe noile tehnologii ;
- facilitarea accesului la activitățile de învățământ pentru studenții care au un loc de muncă, prin organizarea de cursuri după-amiaza, seara și în weekend ;
- completarea ofertei academice prin cursuri în limbile de mare circulație engleză, franceză, germană ;
- dezvoltarea relațiilor cu instituțiile de învățământ din Europa occidentală și S.U.A., care permit demararea unor proiecte de dezvoltare curriculară, susținute de mobilitățile cadrelor didactice și ale studenților ;
- colaborarea cu Academii de Artă din zonele învecinate ; organizarea anuală a unui simpozion internațional pe teme actuale, generate de problematica imaginii, a creației artistice și a învățământului de artă.

(Martie, 2003)

Interviul decanilor

Dean's Interview...

Prof.univ. Aurel BREILEAN

Învățământ superior de artă în Timișoara

Sensul vieții artistice din Banat a fost profund influențat de înființarea Facultății de Arte Plastice din Timișoara în anul 1960, fapt ce a coagulat experiențele artistice ale absolvenților de la academiile din Cluj și București. Entuziasmul și dăruirea profesorilor, alături de studenți, a marcat o perioadă de participări la concursurile naționale ale academiilor de arte, obținând rezultate remarcabile.

Astfel, un număr însemnat de studenți au obținut distincții la festivalurile studențești ce au constituit un mediu fervent de competiție profesională artistică timp de 19 ani. După 12 ani de întrerupere, în 1990, reluarea activității didactice a regăsit artiști, cadre didactice într-o stare sporită de entuziasm, în cadrul celor 6 programe de studiu nou înființate.

Atmosfera artistică a Timișorii este puternic marcată de activitatea expozițională a noilor generații de artiști care au diversificat specializările în deplin acord cu tendințele artei contemporane.

Întrepătrunderea dintre generații crează o emulație artistică ce definește o orientare globală ancorată în tendințele de înnoire a artelor plastice contemporane.

Astăzi, o dezvoltare complexă marchează împlinirea diversificată a talentelor ce au nevoie de un mediu în care să se dezvolte și să se realizeze profesional

Prof. univ. Aurel BREILEAN
Decanul facultății, între 1990-1996

Higher Art Education in Timisoara

The meaning of the artistic life of Banat was deeply influenced by the establishment of the Faculty of Fine Arts from Timișoara in 1960, a fact which has fused and mixed together the experiences of art academies graduates from Cluj and Bucharest. The enthusiasm and dedication of the teachers and student marked a period of participations at the national competitions of art academies, with outstanding results.

Thus a significant number of students have received awards at student festivals, which it has been a staunch environment for the professional art competition during the last 19 years...

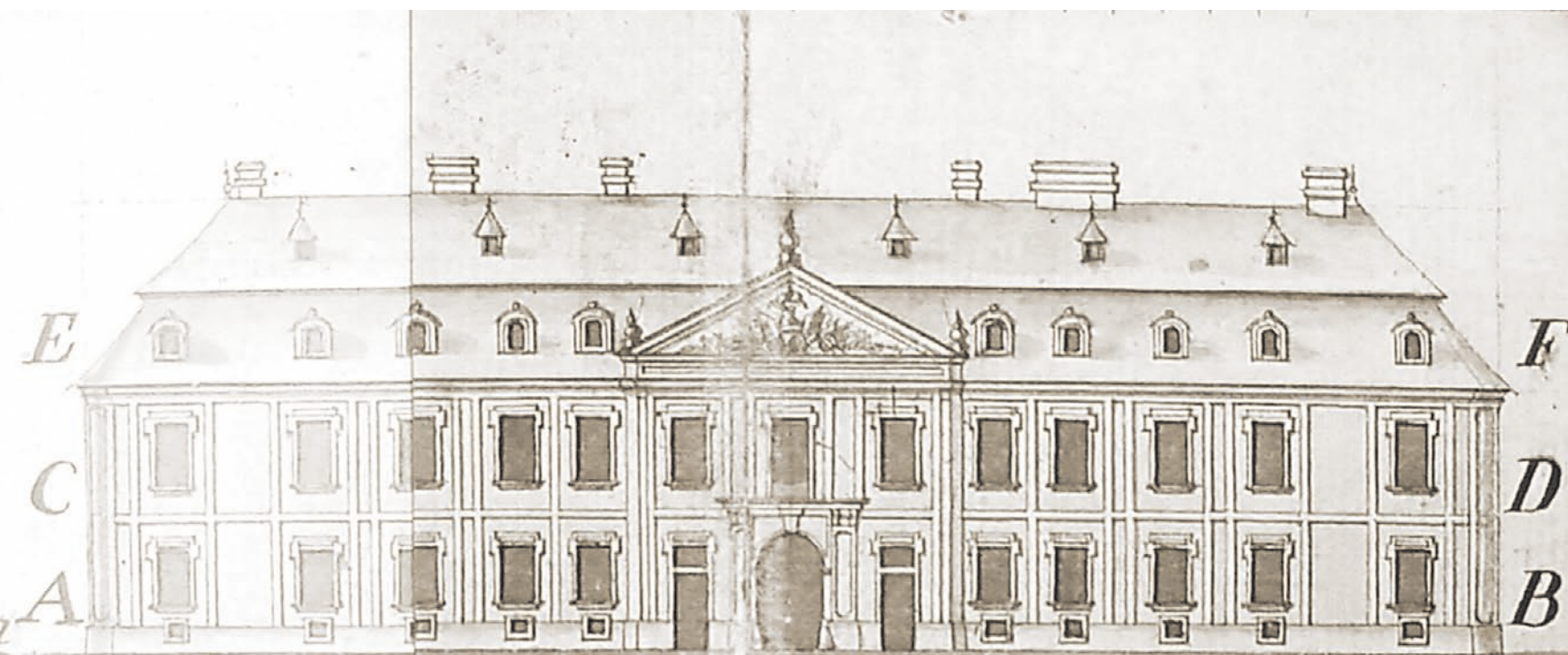
After 12 years of interruption, the resuming of the training activity in 1990, found the artists — teachers in a high state of excitement within the newly created educational programs.

The artistic atmosphere of Timisoara is highly influenced by the exhibitional activity of the new generations of artists who varied the specializations according with the contemporary art trends.

The mix of generations created an artistic emulation that defines a global orientations originating in the renewal trends of contemporary arts.

Today, a complex development marks the diverse talent fulfillment that needs an environment for the development and professional achievement.

University Professor Aurel BREILEAN
Dean of the faculty during 1990-1996

Explication der Häuß: Eintheilung und
 10. Versperrte Wagen: Schüssfen
 11. Offene Wagen: Schüssfen nebst Holz
 12. Generalat Stallung. ^{leg. St.}
 13. Wohnung für die Stalleüthe.
 14. Ordonanz Stallung.
 15. Wohnung für die berittene
 Ordonanz, wie auch für dieselbige
 sonach Temeswar ankomen.
 16. Stiegen nach den garten
 In dem mittleren Stock.
 N: 17. grosses Vorzimmer
 18. Wohn Zimmer.

Despre imobilul care găzduiește facultatea

About the building hosting the faculty

Prof.univ.dr. Adriana LUCACIU

Artele vizuale între educație și afirmare profesională

Cine străbate strada Oituz din Timișoara, stradă ce mărginește la nord centrul istoric al orașului, remarcă, fără îndoială, aspectul ocru-galben al unui edificiu ce se distinge prin proporții, stil și culoare. Gri până mai ieri, clădirea a fost ridicată la mijlocul secolului al optprezecelea (1753) cu funcția utilitară de stabiliment militar, fiind încastrată în zidul de incintă al orașului, în apropierea porții de intrare cunoscută sub numele de Poarta Vienei.¹ Având un plan simplu, rectangular, cu un culoar longitudinal care asigură accesul în spațiile boltite - foste dormitoare, înălțată pe trei nivele, construcția se înscrie în complexul baroc din vecinătate, fără a abuza de caracteristicile stilului. Renovată în secolul al XIX-lea, fără intervenții majore, fațada își relevă austeritatea, fiind divizată ritmic doar de pilaștrii adosați cărora le corespunde, la interior, împărțirea spațiilor în travee. Un portal în arcadă și patru medalioane contrapun linia curbă elementelor cu extensie orizontală sau verticală ale fațadei. Conservată în această formă, „cazarma”-cum era cunoscută în oraș, și-a păstrat utilitatea timp de două veacuri și jumătate. În vara anului 2000, edificiul a fost trecut din patrimoniul Ministerului Apărării în cel al Ministerului Educației și Învățământului și atribuită Universității de Vest din Timișoara.¹

¹ Deoarece starea de conservare era precară, lucrările de consolidare și renovare au demarat în toamna aceluiași an, când imobilul a fost repartizat Facultății de Arte Plastice ale aceleiași instituții. Transformat în lăcaș de învățământ, noul sediu găzduia la 1 octombrie 2002, deschiderea anului universitar, studenții

Visual arts between education and professional affirmation

If you cross the Oituz street in Timișoara, a street that borders the historical centre of the town to the north, you will undoubtedly notice the ochre-yellow aspect of a building that is distinguished by means of its proportion, style and colour. Gray until yesterday, the building was erected in the middle of the eighteenth century (1753), provided with the utilitarian function of a military establishment, embedded within in the city halls, near the entrance gate known as the Vienna Gate.¹ Having a simple and rectangular plan, a longitudinal corridor ensuring the access to the vaulted spaces – former bedrooms, raised on three levels, the building is part of the baroque complex in the vicinity, without abusing of the style's characteristics. Renovated in the 19th century, without any major interventions, the facade reveals its austerity, being rhythmically divided only by the by the attached pilasters which correspond, in the inside, to the division of the spaces into spans. An arched portal and four medallions contrast the curved line with the elements with a horizontal or vertical extension of the facade. Preserved in this form, the barracks, as it was known in the city, kept its usefulness for two and a half centuries. In the summer of 2000, the building was transferred from the patrimony of the Ministry of Defence to that of the Ministry of Education and attributed to the West University of Timișoara.¹

¹ As the state of conservation was precarious, the consolidation and renovation works started in the autumn of the same year, when the building was assigned to the Faculty of Fine Arts of the same institution. Transformed into an educational place, on October 2002, the new headquarters hosted the opening of the new academic year, and the students „from the arts” started their activity here, after many years, perhaps after too many years, waiting. The changes that took place

Aici își are sediul, din anul 2002, Facultatea de Arte și Design, facultate ce își desfășoară activitatea în cadrul Universității de Vest din Timișoara.

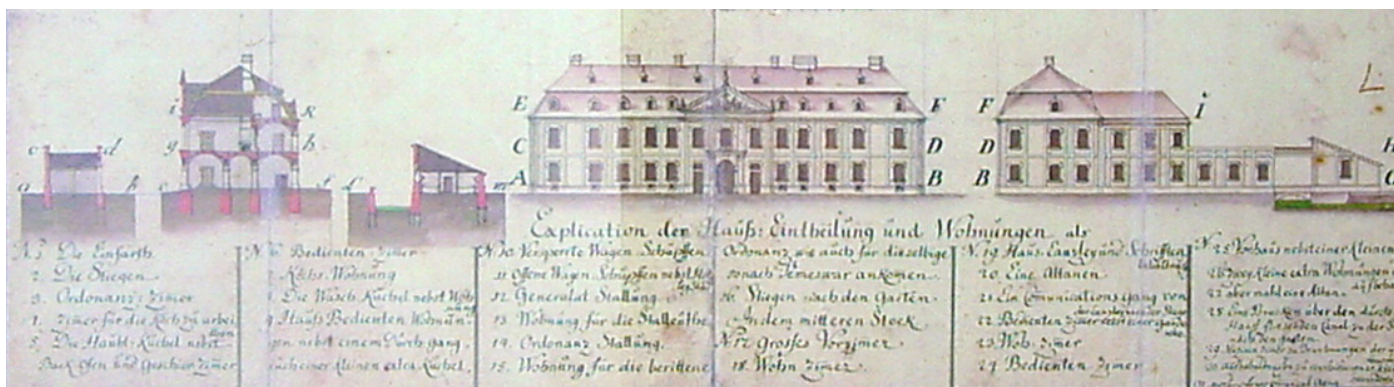
Lucrările prezente pe simezele facultății constituie o cale de receptare a procesului pedagogic, practic și educațional, manifestările culturale organizate în facultate dar și în afara ei fiind în egală măsură și un act de afirmare profesională și o oglindă a demersului educativ.

Prof.univ.dr. Adriana Lucaciu
Prof. univ. dr. Rodica Vârtaciu (consultant)

The Faculty of Arts and Design, a faculty that operates within the West University of Timisoara, has been based here since 2002.

The works we can see on the facades of the faculty represent a way of receiving the pedagogical, practical and educational process, the cultural manifestations organized not only in the faculty but also besides it, while also being an act of professional assertion and a mirror of the educational approach.

Professor **Adriana Lucaciu**, PhD
Professor **Rodica Vârtaciu**, PhD (consultant)

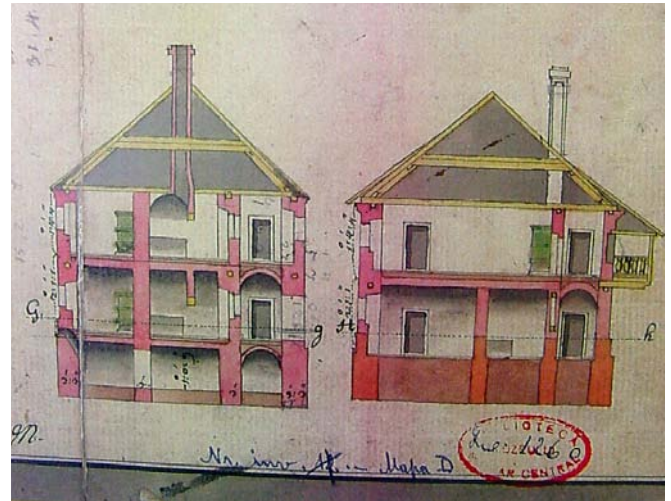

„de la arte” începându-și activitatea în acest loc, după mulți ani, poate prea mulți, de așteptare. Schimbările survenite în urma amenajărilor sunt uluitoare chiar și pentru cei ce au urmărit etapele renovării. Spațiile igrasioase ale cazarmii cu demisolul inundat, depozitele de alimente și îmbrăcăminte insalubre, dormitoarele, s-au transformat în spații animate de frumusețea pieselor de artă. Clădirea dispune de studiouri de lucru destinate pregătirii de specialitate a studenților, ateliere dotate cu aparatură necesară transpunerii în material ale proiectelor, spații de expunere cu un total de peste 1000 ml. La nivelul superior, mansarda - recuperată printr-un proiect ingenios al secției de design a facultății, oferă un spațiu multifuncțional devenind, după necesități, sală de conferințe, ateliere, galerie de arta, sală de ceremonii. Simezele fiecărei specializări, ca de altfel întreaga incintă a facultății poate fi considerată, o galerie de artă contemporană. Aici pot fi văzute lucrări de pictură, sculptură, grafică și artă decorativă din opera curentă a profesorilor - artiști, ale unor personalități de prestigiu ale artei românești și de pretutindeni, lucrări ale studenților și absolvenților. Mai mult decât atât, studiourile reunesc lucrările realizate de studenți pe parcursul semestrelor, sub îndrumarea dascălilor și pot fi vizitate de cei curioși să intre în intimitatea locului și a artei.

La șase ani de la acest eveniment, învățământul superior de artă din Timișoara aniversează 75 de ani.

as a result of these improvements were amazing even for those who followed the stages of renovation. The damp spaces of the barrack with the flooded basement, the storage of unhealthy food and clothing, the bedrooms, have been transformed into spaces animated by the beauty of some items of art. The building is provided with art studios for the students' specialised trainings, workshops equipped with the tools needed to transpose the projects into materials, exhibition spaces of over 1000 ml. At the upper level, the attic - recovered through an ingenious project of the faculty's design department, provides a multifunctional space becoming, as needed, a conference room, a workshop, gallery of art or a ceremony room. The simes of each specialisation, as well as the entire precinct of the faculty, can be considered a gallery of contemporary art. Here one can see the paintings, sculptures, graphic design and decorative art of the artist-professors, of some outstanding personalities of the Romanian art and not only, the works of some students and graduates. Moreover, the art studios reunite the works made by students under the coordination of their teachers and can be visited by the curious ones to get in touch with the intimacy of the place and art.

Six years after this event, the higher art education in Timișoara celebrates its 75th anniversary.

Lista cadrelor didactice care au predat în FAD-TM

List of teachers who have taught at FAD-TM

between 1990 and 2020

1	Acea Stelian Dănuț
2	Adorian Vică
3	Adorjani Györgypal Réka
4	Agache Liliana
5	Andoni Dacian
6	Andreescu Diana Ornella
7	Apostu - Teodorescu Daniel Nicu
8	Banciu Rodica
9	Barzu Eugen Florin
10	Beloescu Călin
11	Bone Rudolf
12	Breilean Aurel
13	Breilean Marcel
14	Bunii Alexandru Cristian
15	Catargiu Constantin
16	Catona Daniela
17	Constantin Daniela
18	Cosor Viorel
19	Crișan Camelia
20	Daju Cristina
21	David Carol
22	Duduleanu Dorina Laura
23	Fântânariu Suzana
24	Flondor Constantin
25	Florea Hariton
26	Gășpar Matei
27	Gherman Ion
28	Gingiu Victor Marian
29	Grati Gloria
30	Ionescu Titu Alexandra
31	Ionescu Claudiu
32	Ionescu Prut Constantin
33	Ionescu Lăcrimioara

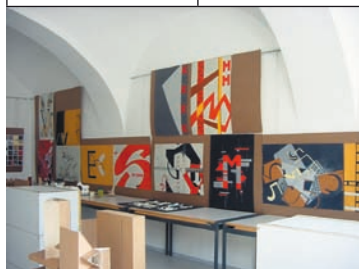
34	Iovan Ioan
35	Ivan Lucian
36	Jakabhazi Alexandru
37	Jakabhazi Eduard
38	Jecza Peter
39	Kazinczy Gavrilă
40	Kelemen Gabriel Ștefan
41	Kocsis Rudolf
42	Lazăr Cristina Daniela
43	Lazea Andreea
44	Lihor Laza Vasile
45	Lucaciu Adriana
46	Marian Adrian
47	Mărienuț Sergiu Mădălin
48	Popa-Mercioiu Liliana
49	Mihăescu Camil George
50	Mihăilescu Doina Valeria
51	Mihailo Iosif
52	M-Kiss Hedy
53	Moga Dan Radu
54	Moldovan Emil
55	Moldovan Laura
56	Moldovan Smaranda Sabina
57	Nagy Krisztina
58	Nani Corina
59	Nuțiu Romul
60	Nuțiu Simona
61	Palade - Flondor - Străin Andreea
62	Palade Luisa
63	Păraușanu Andrei Marius
64	Pascu Liviu
65	Penteliuc - Cotoșman Dumitru
66	Petcu Filip Adrian

67	Petroiu Deliu
68	Pintilie Teleagă Ileana
69	Pop Ioan Augustin
70	Rața Bogdan Ioan
71	Rațiu Daniel
72	Riemschneider Eugenia Elena
73	Rogoveanu Veronica Jeanina
74	Rotaru Dumitru Remus
75	Sângeorzan Marius Horațiu
76	Sârbu Maria
77	Serban Anamaria
78	Șerban Dumitru
79	Sida Cristian Daniel
80	Stanciu Dan Mihail
81	Ștefănescu Valentina
82	Suciu Sandra Celia
83	Sulea Ion
84	Szakats Bela
85	Szucs Eniko Erzsebet
86	Tițoiu Ion
87	Toma Claudiu Adrian
88	Toma Dan Iulian
89	Toma Viorel
90	Tomas Mihail Attila
91	Trion Silvia
92	Tulcan Dorel Laurentiu
93	Tulcan Elena
94	Varga Ștefan
95	Vârtaciu Rodica
96	Velescu Cristian Robert
97	Vișovan Dan Vasile
98	Vreme Sorin
99	Vreme Tudor
100	Zegrean Sergiu Mihai
101	Ziman Magdolna

Lista specializărilor incluse în oferta educațională a FAD-TM
List of Art&Design Majors included in FAD-TM's educational offer
between 1990 and 2020

Anul universitar	Denumirea programului de studiu
1995-2000	Grafică
1995-2000	Pictură
1995-2000	Sculptură
2001-2002	Arte plastice
2003-2004	Arte plastice
2004-2005	Arte plastice grafică
2004-2005	Arte plastice pictură
2004-2005	Arte plastice sculptură
2005-2006	Arte plastice * se adauga dupa caz pictura, sculptura, grafica
2006-2007	Arte plastice* se adauga după caz pictură, grafică, sculptură, ,fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii
2008-2009	Arte plastice* se adauga după caz pictură, grafică, sculptură,fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii- nu s-a oferat la admitere
2009-2010	Arte plastice * se adauga dupa caz pictura, sculptura, grafica
2010-2012	Arte plastice * se adauga dupa caz pictura, sculptura, grafica
2012-2015	Arte plastice * se adauga dupa caz pictura, sculptura, grafica
2015-2016	Arte plastice * se adauga dupa caz pictura, sculptura, grafica
2016-2020	Arte plastice * se adauga dupa caz pictura, sculptura, grafica
2009-2010	Arte plastice fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii
2010-2012	Arte plastice fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii
2012-2015	Arte plastice fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii
2015-2016	Arte plastice fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii
2016-2020	Arte plastice fotografie-videoprosesarea computerizată a imaginii

1995-2000	Arte textile (<i>tapiserie- contexturi, modă-imprimeuri</i>)
2006-2007	Arte textile - design textil (<i>include specializarile FAD tapiserie modă</i>)
2008-2012	Arte textile - design textil (<i>include specializarile FAD tapiserie modă</i>)
2009-2010	Arte textile - design textil (<i>include specializarile FAD tapiserie modă</i>)
2010-2012	Arte textile - design textil
2012-2015	Arte textile - design textil
2001-2002	Arte decorative
2003-2004	Arte decorative
2004-2005	Arte decorative (<i>arte textile</i>)
2004-2005	Arte decorative (<i>ceramică – sticlă - metal</i>)
2005-2006	Arte decorative (<i>include specializarile FAD ceramica tapiserie modă</i>)
2006-2007	Arte decorative
2008-2011	Arte decorative
2009-2010	Arte decorative
2010-2012	Arte decorative
2015-2016	Arte decorative
2016-2020	Arte decorative
2012-2015	Ceramica-sticla-metal
2010-2012	Modă design vestimentar*
2012-2015	Modă design vestimentar*
2015-2016	Modă design vestimentar
2016-2020	Modă design vestimentar
2003-2004	Conservare restaurare
2004-2005	Conservare și restaurare
2005-2006	Conservare Restaurare
2006-2007	Conservare Restaurare
2008-2010	Conservare Restaurare
2009-2010	Conservare Restaurare
2010-2012	Conservare Restaurare

2012-2015	Conservare Restaurare
2015-2016	Conservare Restaurare
2016-2020	Conservare Restaurare
<i>Anul universitar</i>	<i>Denumirea programului de studiu</i>
1995-2000	Design
2001-2002	Design
2003-2004	Design
2004-2005	Design (include specializarile FAD Design multimedia, Design de produs, Design Grafic)
2005-2006	Design (include specializarile FAD Design multimedia, Design de produs, Design Grafic)
2006-2007	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2008-2014	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2009-2010	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2010-2012	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2012-2015	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2015-2016	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2016-2020	Design (include specializarile FAD Design ambiental Design de produs, Design Grafic)
2008-2009	Istoria și teoria artei
2009-2010	Istoria și teoria artei
2010-2012	Istoria și teoria artei
2012-2015	Istoria și teoria artei
2015-2016	Istoria și teoria artei* nu s-a mai oferat la admitere incepand cu 2016-2017
1995-2000	Pedagogia artei
2001-2002	Pedagogie- arte plastice si decorative
2003-2004	Pedagogie- arte plastice si decorative
2004-2005	Pedagogie- arte plastice si decorative
2005-2006	Pedagogia artelor plastice și decorative
2006-2007	Pedagogia artelor plastice și decorative
2008-2013	Pedagogia artelor plastice și decorative
2009-2010	Pedagogia artelor plastice și decorative
2010-2012	Pedagogia artelor plastice și decorative
2012-2015	Pedagogia artelor plastice și decorative

Prima generație [promoția 1996]

Faculty's first generation [The Class of 1996 Alumni]

ARTE30

DE ANI DE LA
REÎNFIINȚARE
1990 - 2020

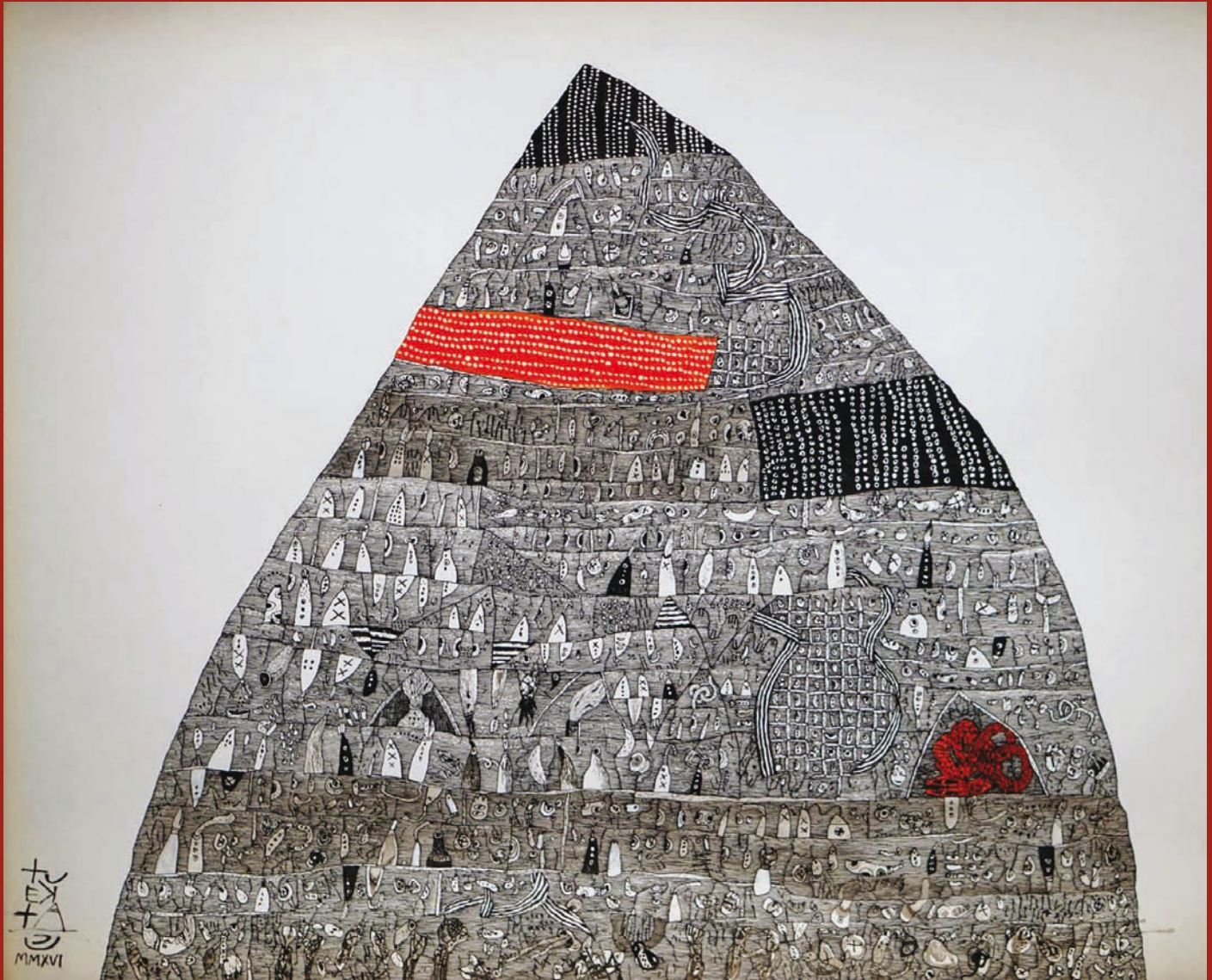

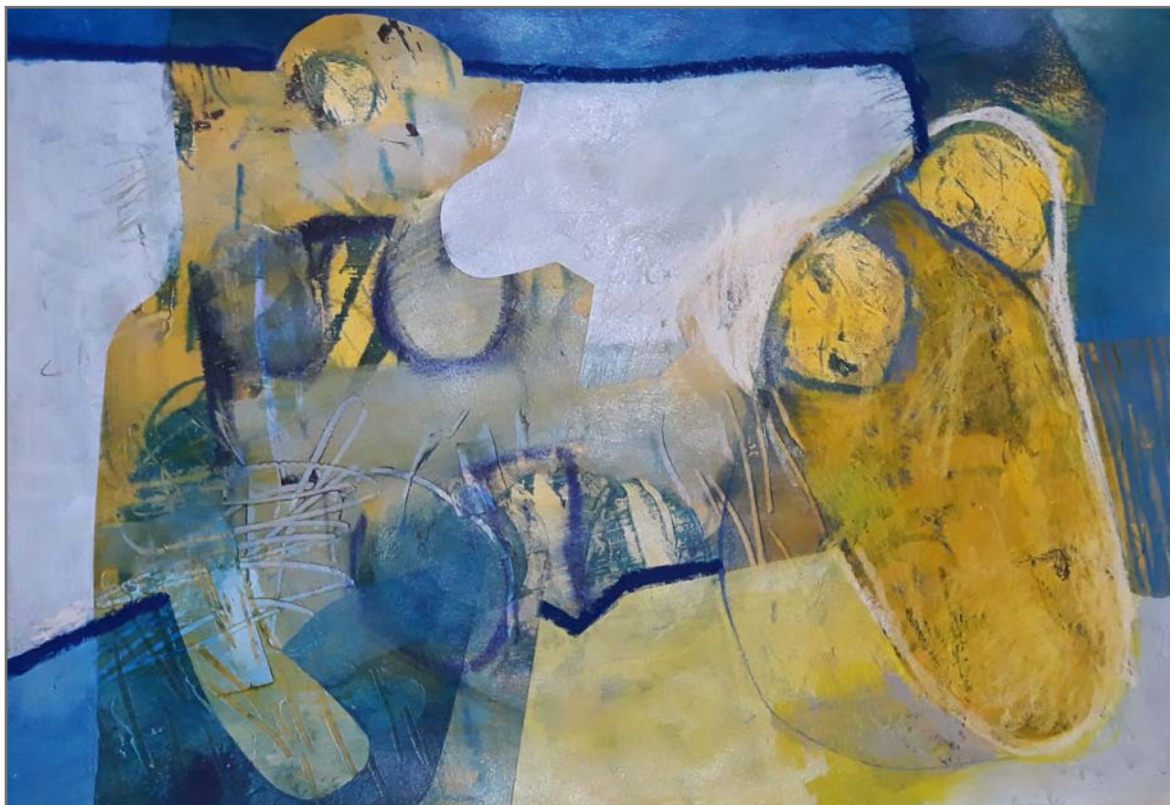

Daniel URSACHI / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Aspecte din creația foștilor studenți, promoția 1996

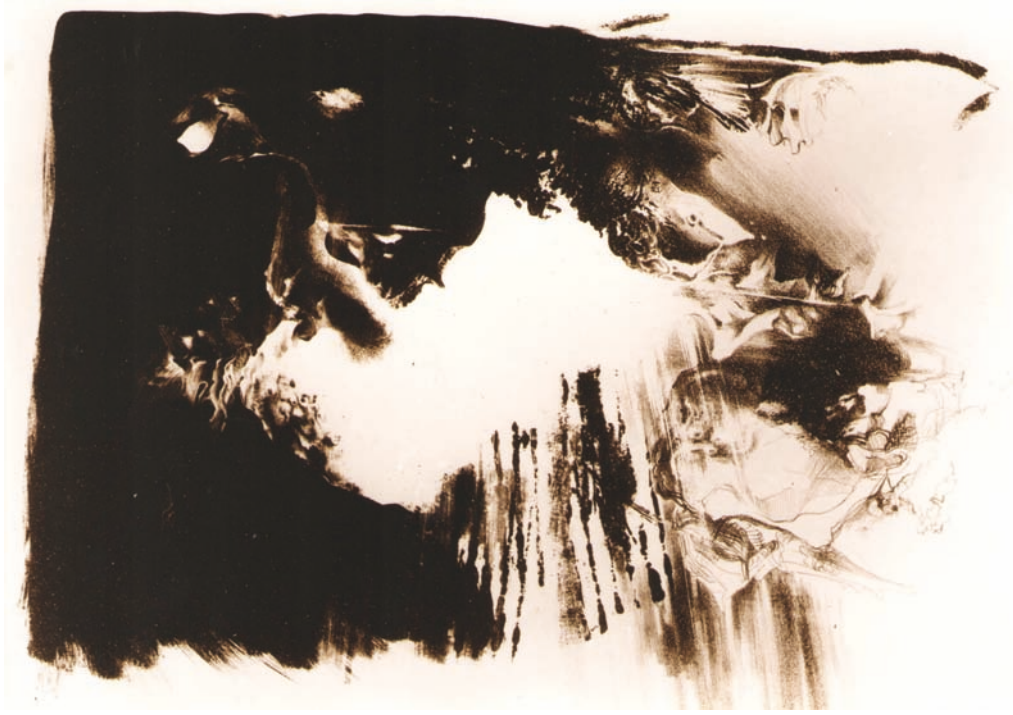
Aspects from the work of the Class of 1996 Alumni

Adela POP / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Eugenia BANCUI / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Nicoleta SPĂȚAR / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Angela HORVATH / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

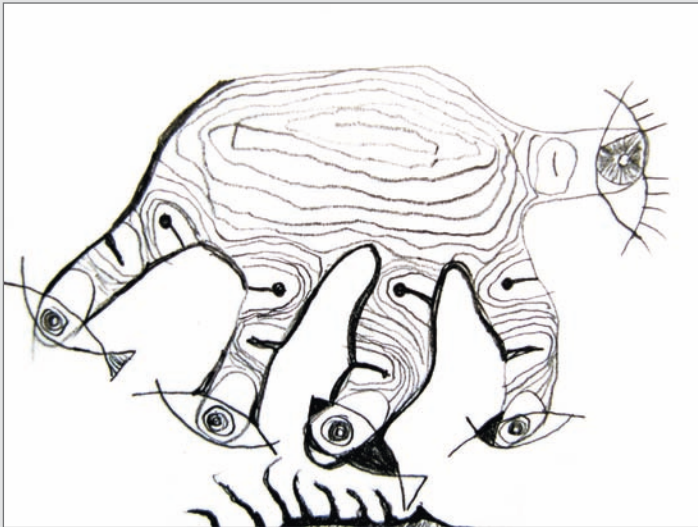
Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

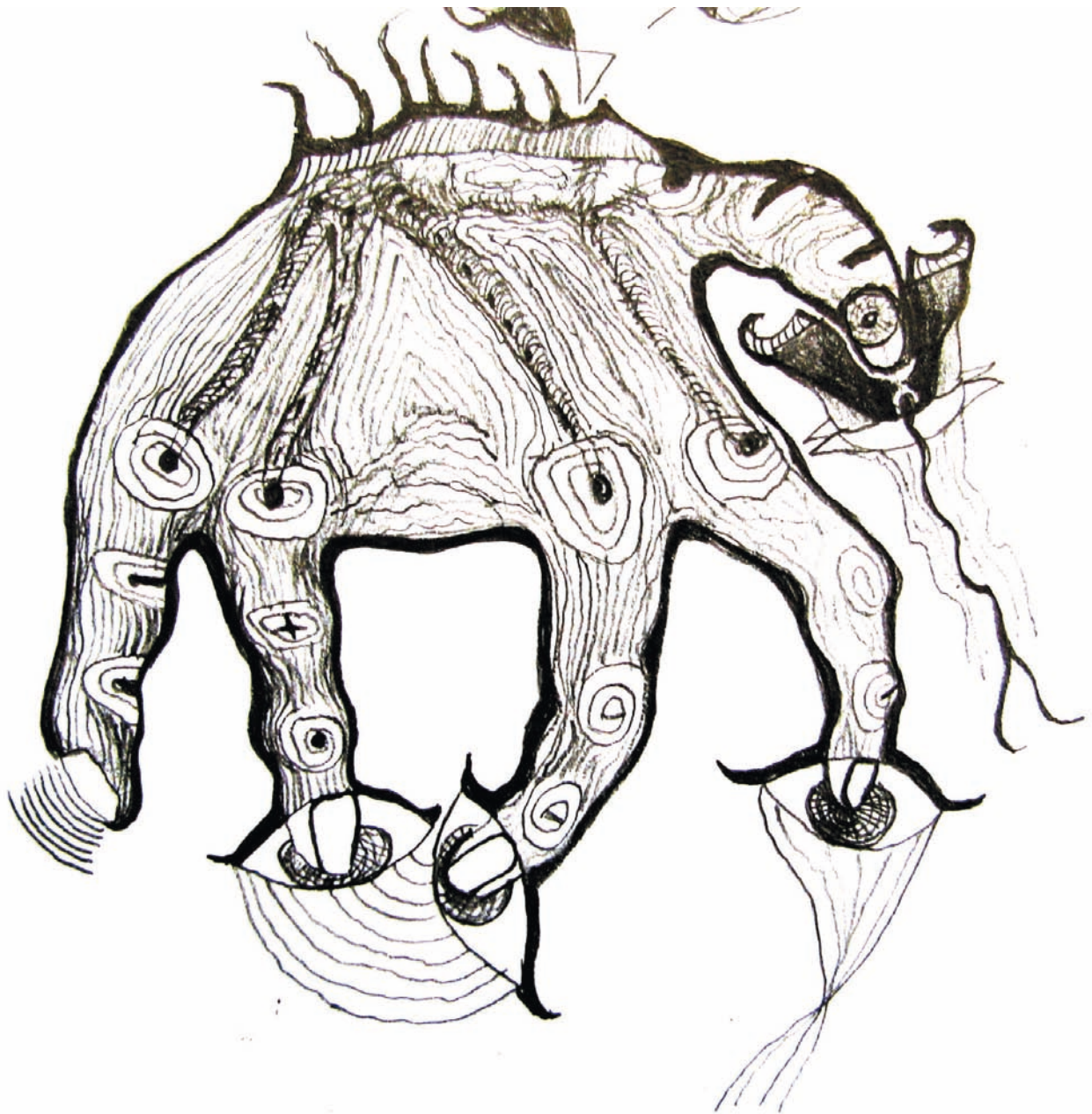

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

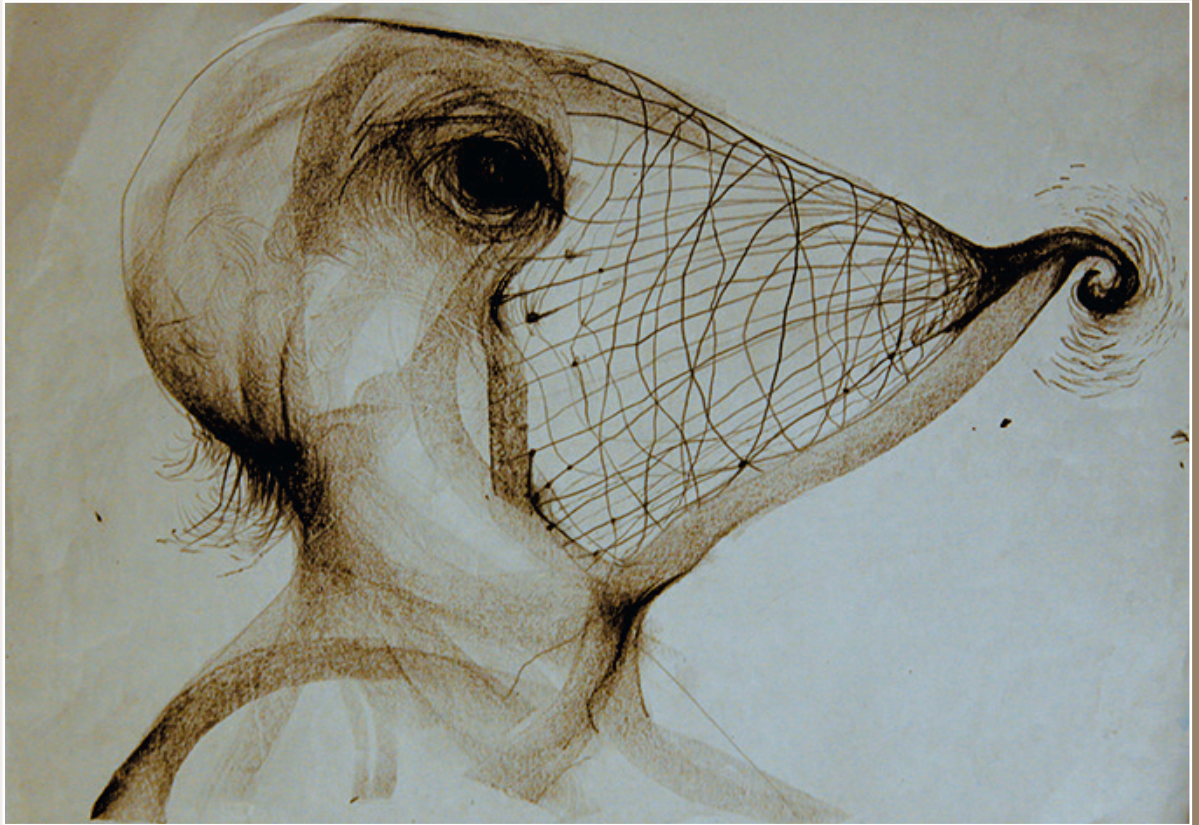

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Tiberiu GIUCĂ / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Vlad CORBAN / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Vlad CORBAN / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Vlad CORBAN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Vlad CORBAN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

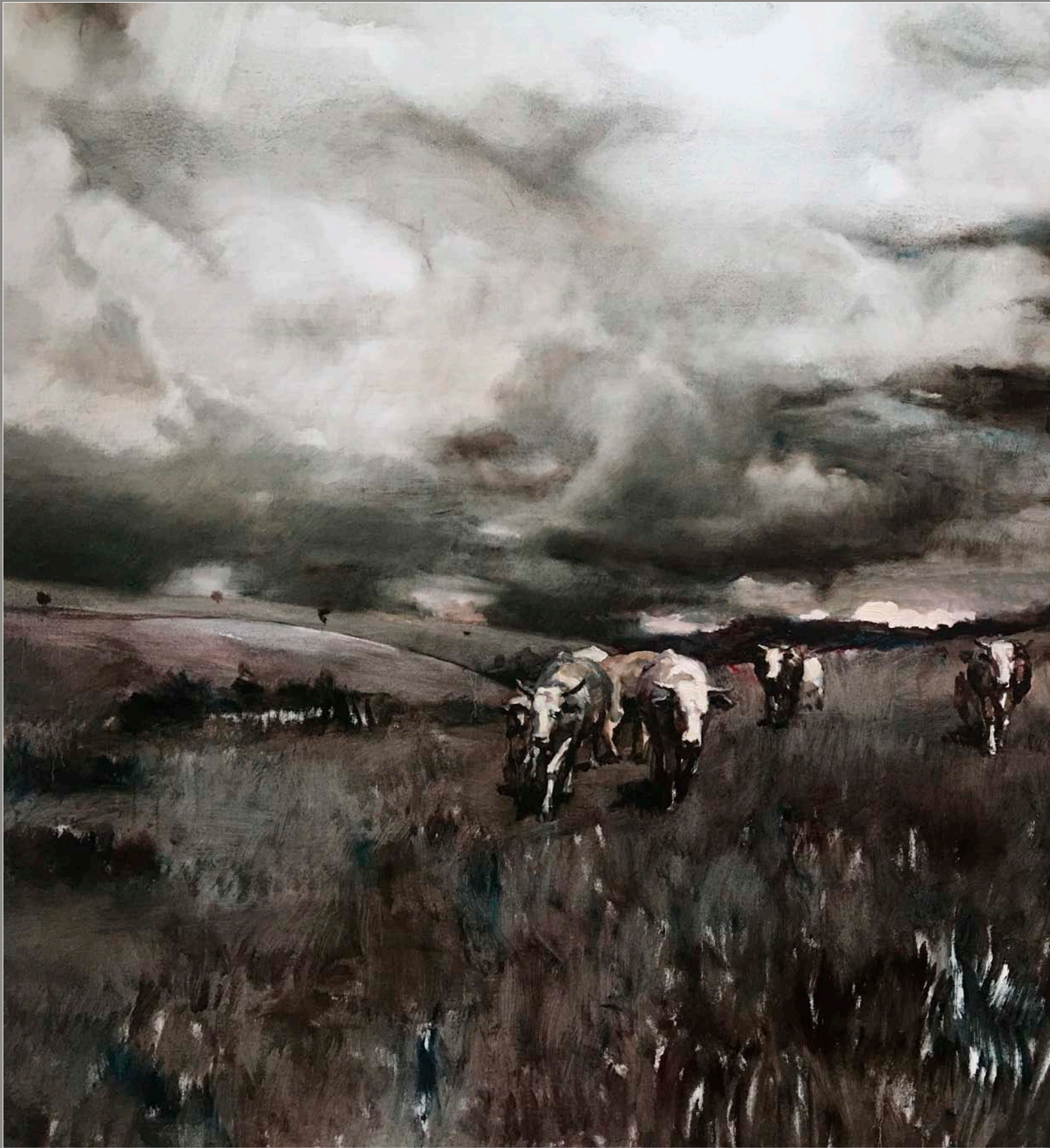

Vlad CORBAN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

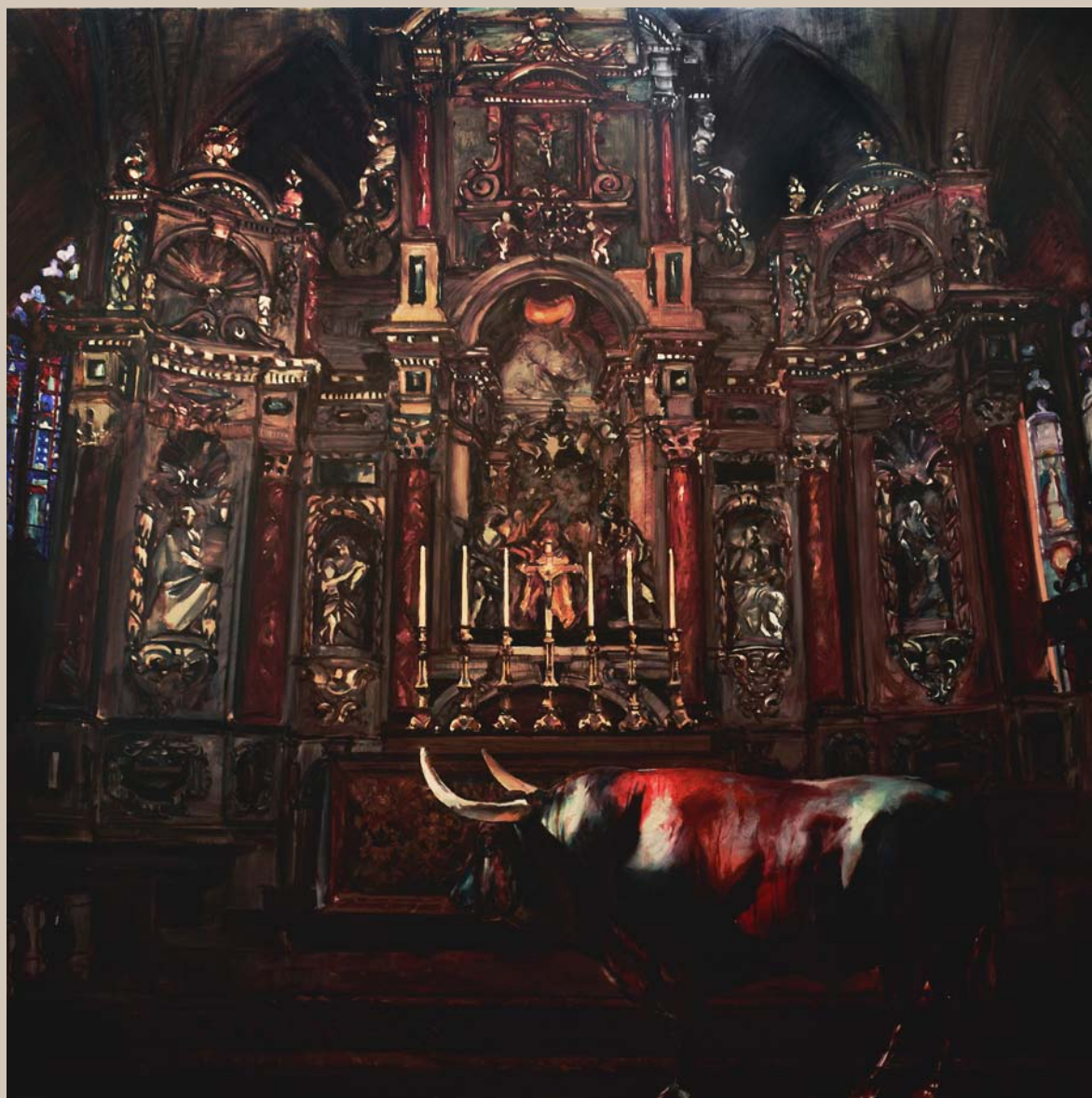
◀ Vlad CORBAN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni* ▶

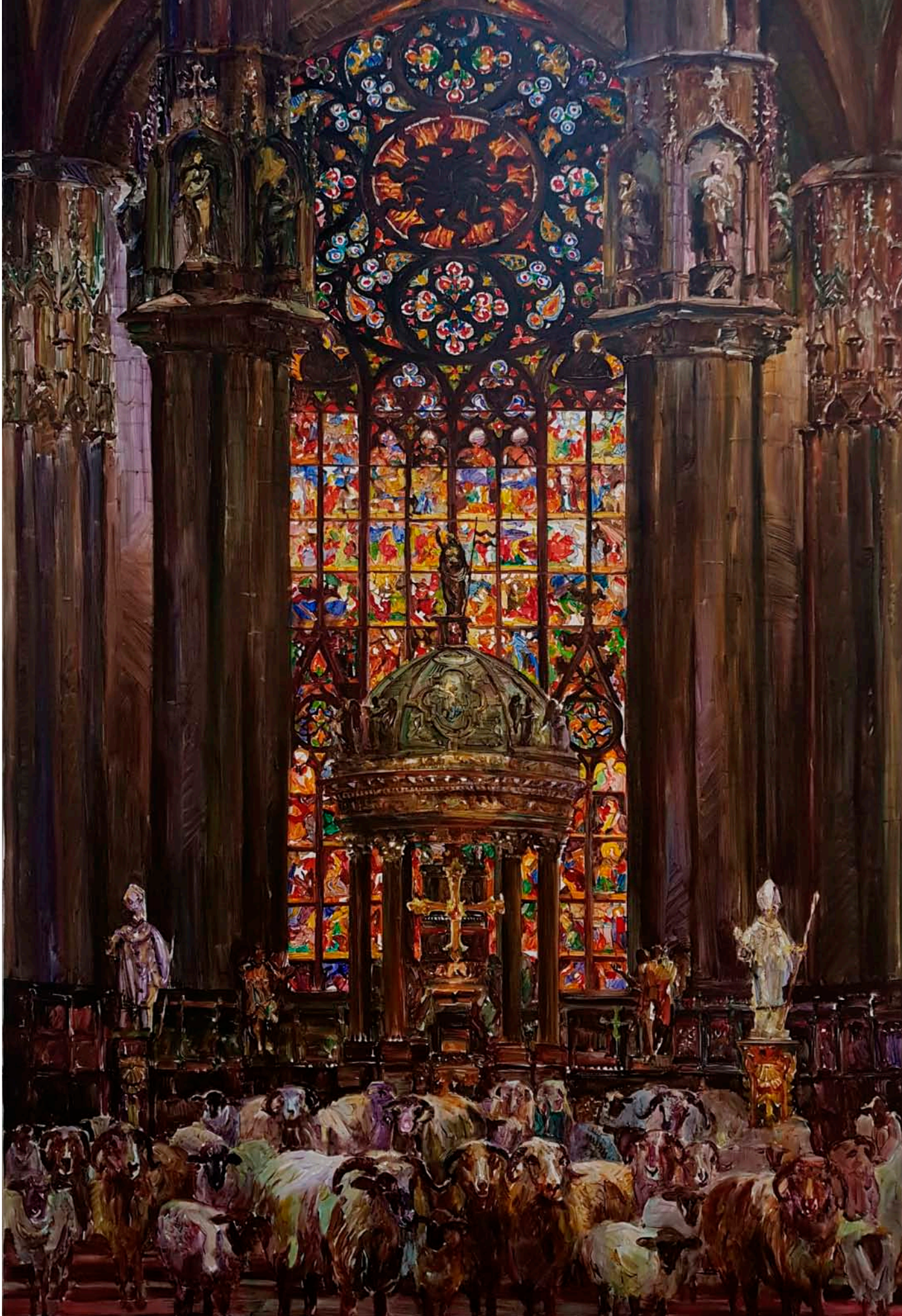

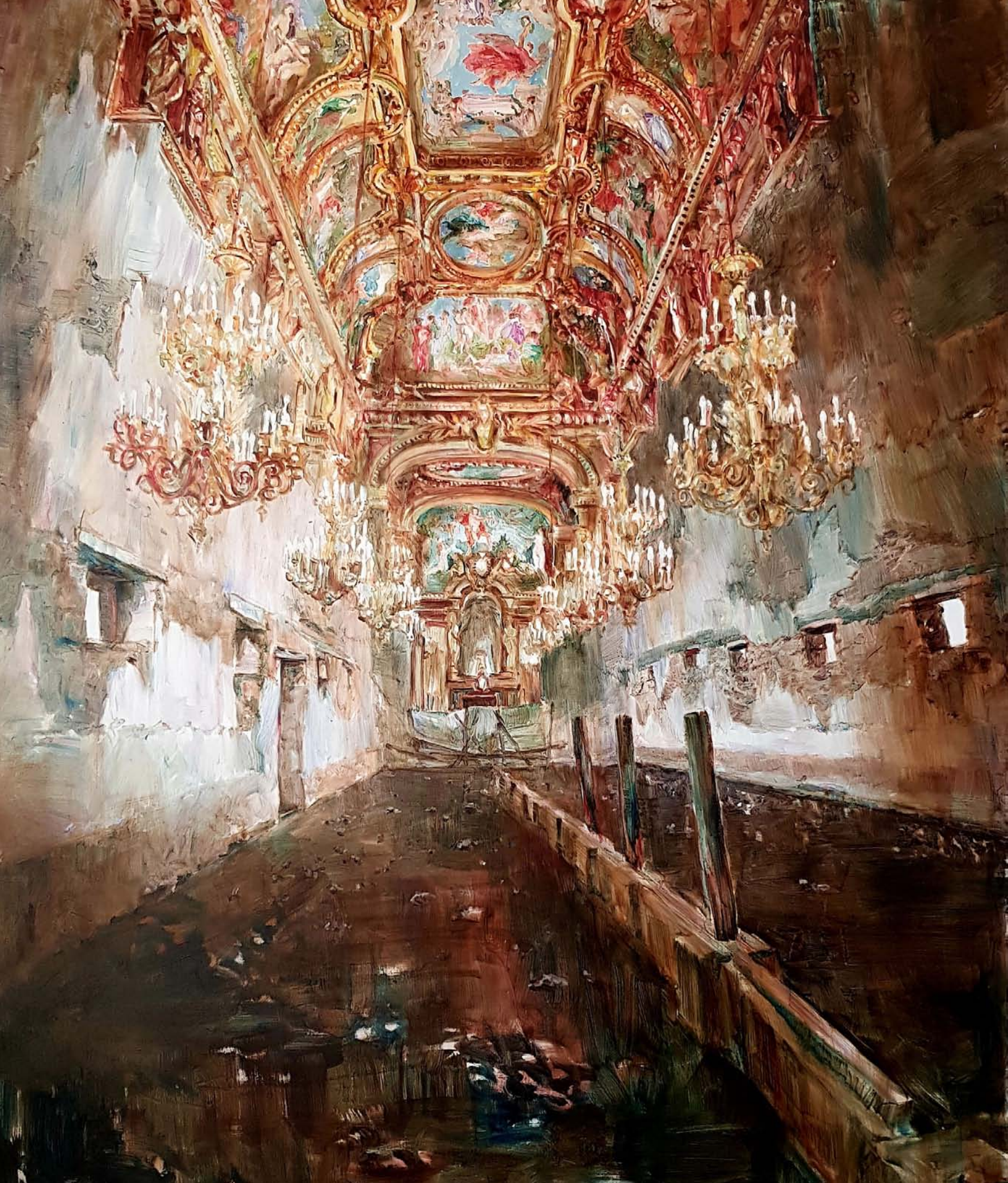
Gheorghe FIKL / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Gheorghe FIKL / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Gheorghe FIKL / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Gheorghe FIKL / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Gheorghe FIKL / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Gheorghe FIKL / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Gheorghe FIKL / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (Tașo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (Talo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

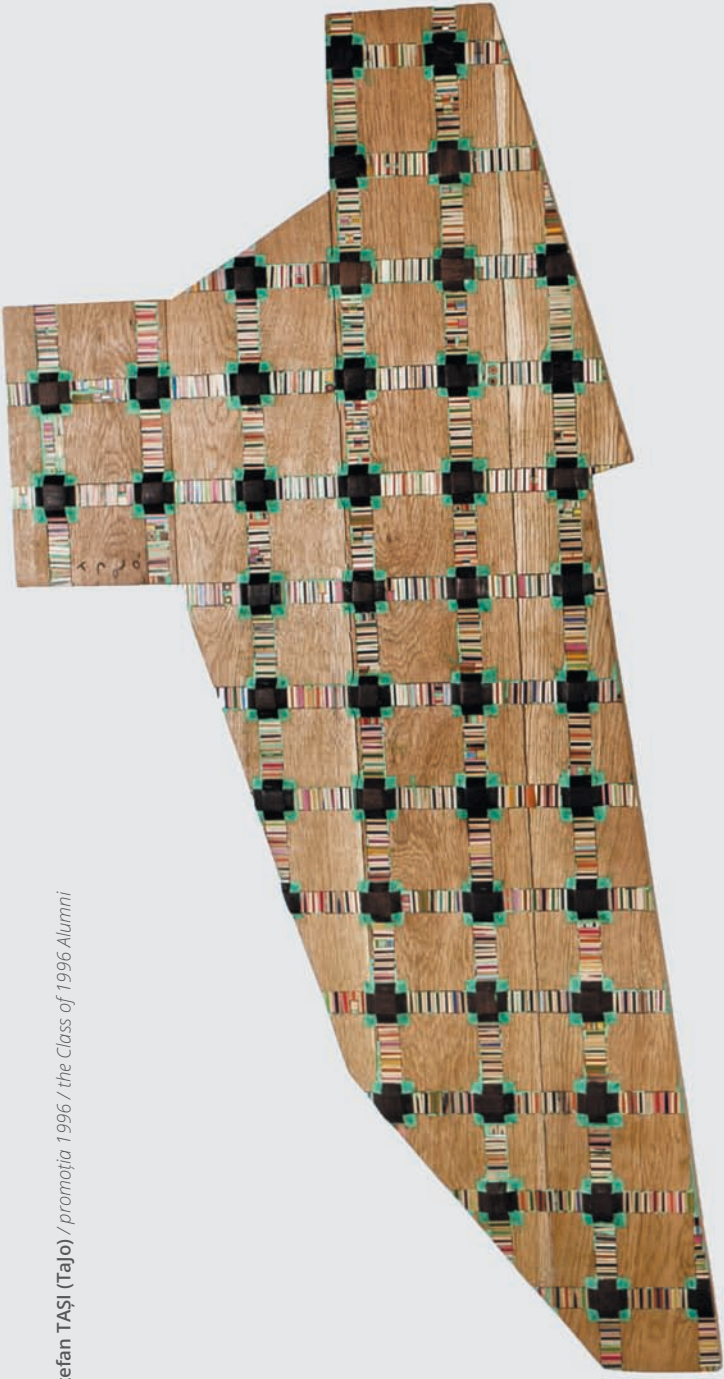
Iosif Ștefan TAȘI (Tajo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (TAJO) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (Tașo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

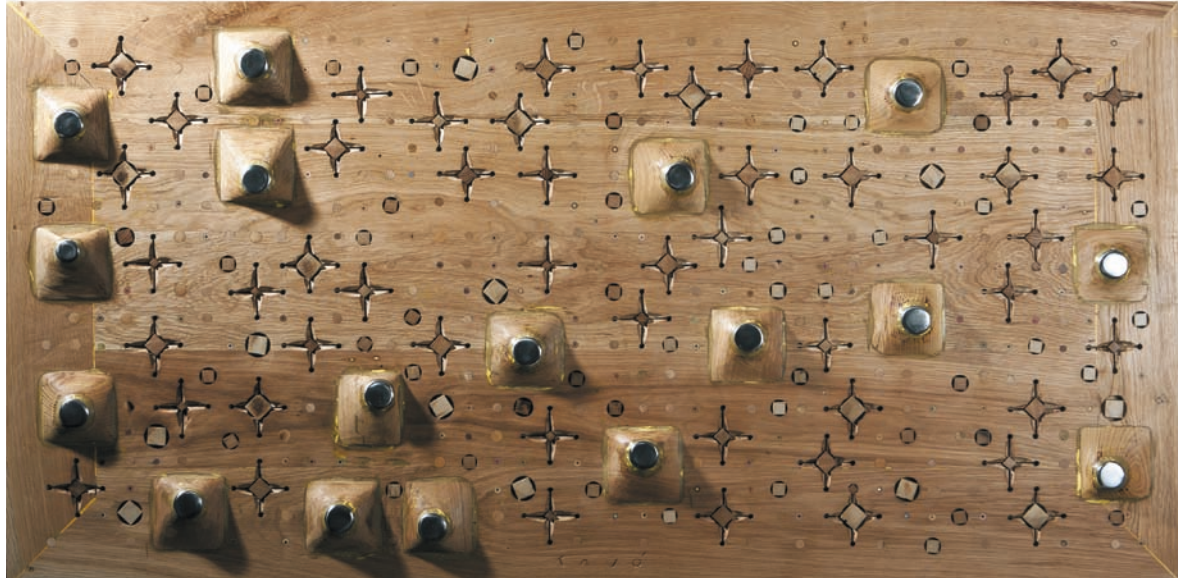
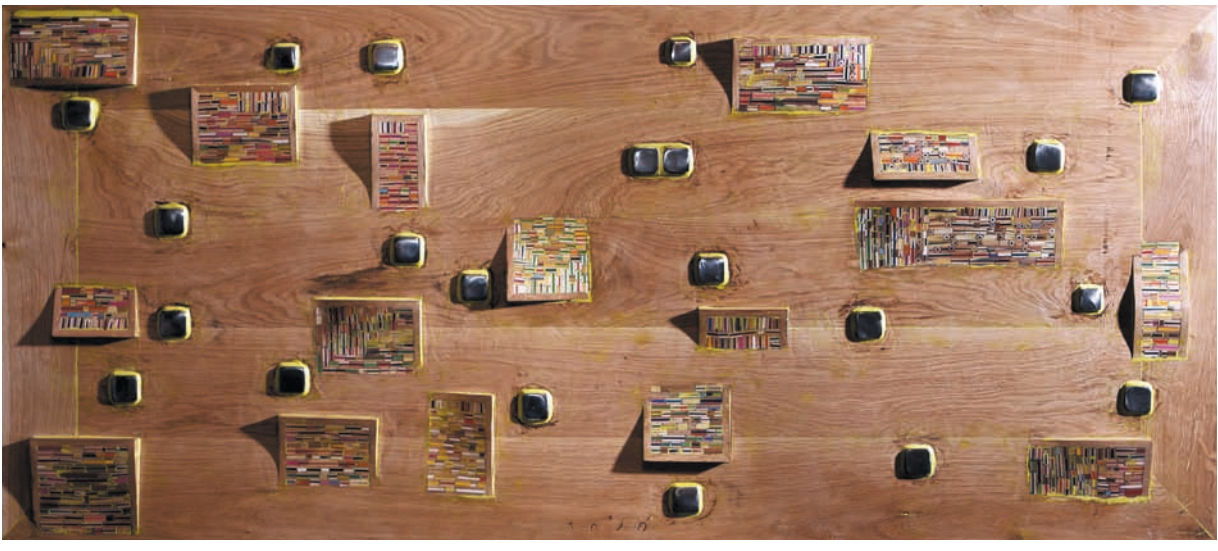

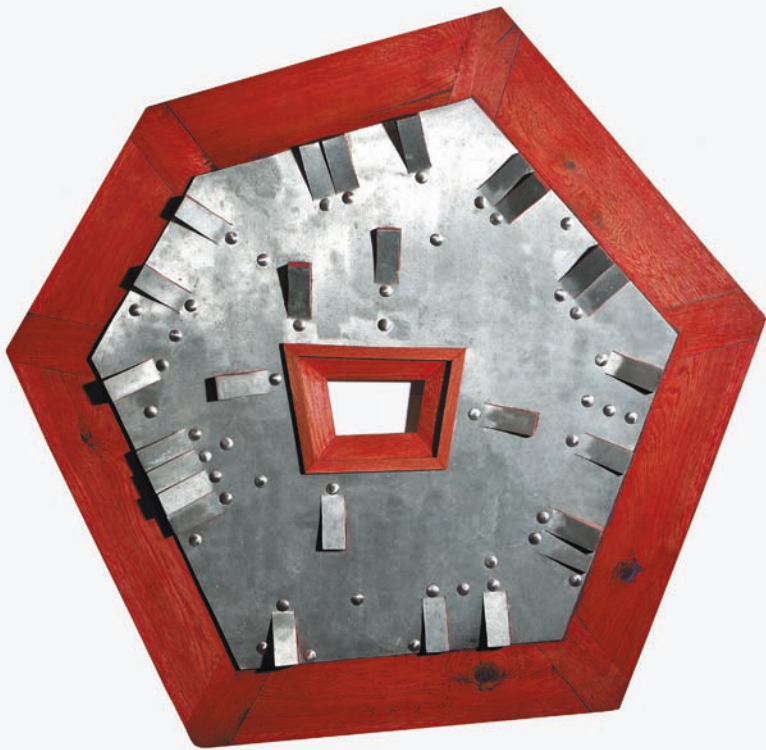
Iosif Ștefan TAȘI (Tașo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (Tajo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (Tașo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (Tajo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Iosif Ștefan TAȘI (TaJo) / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Horia BOJIN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Horia BOJIN / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Horia BOJIN / *promotia 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Horia BOJIN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Horia BOJIN / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Horia BOJIN / promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni

Horia BOJIN / *promoția 1996 / the Class of 1996 Alumni*

Expoziții jubiliare [14-30 noiembrie 2020]

PAIDEIA / Galeria "Calpe" | ALUMNI / Muzeul temporar de Artă Contemporană

1990-2020

Un început foarte tumultuos dar, totuși, unul plin de energie, de forță, de bune intenții, de rost, și de foarte multe înțelesuri.

(Tiberiu Giucă, alumni FAD-TM, promoția 1996)

A very tumultuous, yet full of energy and strength beginning, full of good intentions and sense, and plenty of meanings.

(Tiberiu Giucă, Class of 1996 FAD-TM Alumni)

Editura Universității de Vest
Timișoara - 2020